

BARIŞ GAZETECİLİĞİ ELKİTABI

Sevda Alankuş

BARIŞ GAZETECİLİĞİ ELKİTABI

© IPS İletişim Vakfı

İlk Basım: Mart 2016

IPS İletişim Vakfı

Faik Paşa Yokuşu No: 37/7-8 Kat: 3

34430, Beyoğlu, İstanbul

Tel: +90 212 251 1503

Faks: +90 212 251 1609

e-posta: bia@bianet.org

web sitesi: www.bianet.org

Yayınevi Sertifika No: 26549

•

Bu kitap Hollanda Kraliyeti Başkonsolosluğu

İnsan Hakları Programı mali desteği ile yayımlanmıştır.

Burada dile getirilen görüşler

IPS İletişim Vakfı'na aittir.

Dolayısıyla hiçbir biçimde Hollanda Kraliyeti Başkonsolosluğu'nun resmi görüşleri olarak değerlendirilemez.

•

Kitap tasarımı ve uygulaması: Emre Senan, Recep Daştan

Ofset Hazırlık: Metis Yayıncılık Ltd.

Baskı ve Cilt:

Yaylacık Matbaacılık Ltd. Topkapı, İstanbul

Tel: 0212 567 8003

Matbaa Sertifika No: 11931

ISBN-13: 9786058551619

BARIŞ GAZETECİLİĞİ ELKİTABI

Sevda Alankuş

Sevda Alankuş

BİA Eğitim Danışmanı,
Kadir Has Üniversitesi İletifim
Fakóltesi Dekanı (Prof. Dr.).
Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler
Fakóltesi mezunu. Yüksek lisans ve
doktora derecelerini Siyaset Bilimi
ve Kamu Yönetimi alanında ve aynı
üniversitede tamamladı. Akademik
çalışmalarına 1988-89 yıllarında
Leeds Üniversitesi'nde devam etti.
Ege ve Ankara Üniversiteleri İletifim
Fakólterinde 1982-1999 yılları
arasında öğretim üyesi olarak çalıştı.
Doçentlik ve profesörlük unvanlarını
İletifim Bilimleri alanında aldı.
Doğu Akdeniz Üniversitesi, İletifim
ve Medya Çalışmaları Fakóltesi'nde
dekanlık yaptığı dönemde
(1999-2008), Barış için İletifim ve
Araştırma Merkezi'ni kurdu.

1999 yılından bu yana, Bağımsız
İletifim Ağı eğitimlerinin danışmanı
sıfatıyla, IPS Vakfı yayınlarının
editörlüğünü üstlendi. Araştırma
alanları arasında alternatif medya,
barış gazeteciliği, feminist medya
eleştirisini gibi konular yer alıyor.

İÇİNDEKİLER

Vakıftan 7

Barış gazeteciliği tercihi ve elkitabı üzerine... 15

Neden başka türlü bir habercilik ve Nasıl bir barış gazeteciliği? 16

Barış Gazeteciliği Nedir? 20

İyi gazetecilik mi, barış gazeteciliği mi? 24

Genel-Geçer Gazetecilikte ve Barış gazeteciliğinde
gazetecilik/habercilik karşılaştırması 25

Türkiyede barış gazeteciliği ! 27

“Barış Gazeteciliğinin Sınırlarını Genişletmek”:

Hak Odaklı Barış Gazeteciliği 30

Barış Gazeteciliği için Neden “başka” ve Feminist bir Etik? 32

Genel-Geçer Gazetecilikte Haber Değeri 39

Haber değerinin yeniden-tanımlanması 41

Genel-Geçer Gazetecilikte Haber Kaynakları 57

Editöryel Değerler: Objektiflik, Tarafsızlık, Dengelilik 62

Barış Gazeteciliğinde editöryel değerler: yeniden... 65

5 N+1 K, Ters Piramit 68

Barış odaklı hak haberciliğinde haber dili ve söylemi... 71

Çatışma ve Savaş durumlarında haberin çerçevelenmesi/yazımı 80

Fotoğraflarla savaş ve barış gazeteciliği 90

Adil-barış odaklı Habercilikte fotoğraf seçiminde
dikkat edilmesi gerekenler 102

Barış gazeteciliği, gerekliliği ve nasıl yapılması
gerektiği üzerine bir kez daha... 104

Kaynakça 124

Dizin 128

Vakıf'tan

Şimdi barış zamanı (Sabah), Dolmabahçe anlaşması (Cumhuriyet), Bu bir çağrıdır (Habertürk), Silahlara veda çağrısı (Yeni Şafak), Çözüm sürecinde silah bırakma tartışması (Zaman), Silah bırakma süreci (Birgün), Barış baharı (Star), 10 ilke çağrısı (Özgür Gündem), Silahı bırakın (Vatan), Silahlara veda çağrısı (Taraf), İlk kez ortak açıklama (Evrensel), 10 maddelik polemik (Bugün), Barışa dev adım (Akşam), Tarihi çağrı (Takvim), Güzel şeyler oluyor (Güneş), Cumhuriyete silah çektiler (Aydınlık), Başkanlık Koalisyonu (Yurt), Tarihi gün (Türkiye), AKP'den PKK'ya bölünme teminatı (Orta-doğu), Silahın dili sona erecek (Akit), PKK'ya silah bırak çağrısı (Milliyet)

Manşetlerine genelde barış sevinci ve müjdesi yansıyan bu gazeteler Mart 2015 tarihli. 28 Şubat 2015'te Dolmabahçe Sarayı'nda HDP vekilleri Sırrı Süreyya Önder, Pervin Buldan ve İdris Baluken ile Başbakan Yardımcısı Yalçın Akdoğan ve İçişleri Bakanı Efkân Ala bir araya geldiler. Dolmabahçe Mutabakatı olarak adlandırılan bu toplantı yapıldığı anda "tarihi" olarak kodlandı. PKK lideri Abdullah Öcalan'ın 10 maddelik çağrısı okundu. Başbakan Ahmet Davutoğlu, "Süreç yeni bir zemine oturmuştur. Türkiye'de şiddetin, silahın dili sona erecek, demokratik siyasetin önü açılacaktır," dedi.

Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan uygulamanın önemine dikkat çekti.

Dolmabahçe toplantısının yapıldığı saatlerde Yaşar Kemal'i kaybettik. Hürriyet'te "Yer gök ağlasın" manşetinin spotu şöyleydi: "Yaşar Kemal Kürt sorununun çözümü için yıllarca büyük uğraş verdi. Usta yazar, çözüm sürecinde silahları bırakma çağrısı yapıldığı gün aramızdan ayrıldı".

Barış Gazeteciliği Projesi'ne bir yıl önce bu manşetlerin uçtuğu günlerde başladık. İzleyen günlerde birkaç istisnaıyla gazetelerin "barış odaklı" haberlerini okudukça, medyanın editoryal tercihlerinin, perspektiflerinin iktidara göre şekillenmesinin ne anlama geldiğini aklımızda tutarak, bizim Barış Gazeteciliği kitabı giderek gereksiz hale mi geliyor diye aramızda takıldığımızı hatırlıyorum.

Bu manşetlerin üzerinden birkaç ay geçtiğinde, medya da iktidarla birlikte pozisyonunu değiştirdi. Bu bir yılda Diyarbakır, Suruç, Ankara Katliamları yaşandı, Tahir Elçi katledildi. Kürdistan şehirlerinde yüzlerce ölüm yaşandı, insanlar evlerine kapatıldı ya da evsizliğe sürüldü. Medya daha da kutuplaştı; medyanın da katkısıyla toplum da.

Memlekette ve yeryüzünün yakın uzak köşelerinde savaşlar, silahlı çatışmalar, hayatın her alanında çoklu karşıtlıklar sürdükçe habercilik adil, eşitlikçi, özgür ve barışçı bir hayatın "hemen şimdi" tesisinde ya da ne yazık ki geciktirilmesinde kilit rollerden birini oynamayı sürdürecektir.

Tam da bu nedenlerle ve gazeteciliği "rahat edememe" ve okurları "rahatsız etme" mesleği olarak da tariflediğimiz içindir ki, habercileri "hemen şimdi"den yana, "rahat bozucu" bir kitaba ve dolayısıyla habercilik pratiğine davet ediyoruz.

Savaşlardan konuşuyorsak, böyle durumlarda haberciliğin her zamankinden nasıl daha da önemli hale geldiğini bize hatırlatan şu iki deyişi hep aklımızda tutmalıyız. İlk olarak, Amerika Birleşik Devletleri'nin Birinci Dünya Savaşı'na girmesiyle Senatör Hiram Johnson'a mal edilen "Savaşta ilk kayıp hakikattir" deyişi. İkincisi ise İngiltere

Başbakanı David Lloyd George'un "Eğer halk gerçekten [hakikati] bilseydi savaş yarın durdurulabilirdi" sözleri.

Nitekim "biz", IPS İletişim Vakfı çatısı altında bağımsız gazeteciler ve akademisyenler ve yerel medya olarak toplanıp, Bağımsız İletişim Ağı'nın (BİA) kuruluşunu gerçekleştirirken, sonra da başka bir iletişim mümkün diyerek yola devam ederken hep "hakikat"ın de peşinde olmaya çalıştık. Hakikat peşinde olmanın yolunun ise, siyasal iktidarların, onlara tabi olmakta hiçbir etik sorun görmeyen ana akım medyanın "gerçek" diye sunduklarıyla ilgili olarak "oyunbozan"lıktan geçtiğini biliyorduk, aksinin, aynen Barış İçin Akademisyenler'in ve onlara destek veren gazetecilerin dediği gibi "suça ortak olmak" anlamına geldiğini de...

16 yılı geride bırakan ve artık önemli bir gazetecilik referansı haline gelen bianet'in haberciliği kendi kendini aşa aşa bugünlere geldi ve hep hak ile barış odaklı bir zeminde ilerledi. Bianet'in günlük haber pratiğinde, "bu habere hak ve barış odaklı bir açıdan nasıl bakılmalı", "biz bu sözcüğü kullanıyor muyuz?", "bu fotoğrafı kullanmalı mıyız?" gibi sorular ve sorgulamayla ilerleyen habercilik pratiği, atölyelerde, eğitimlerde ve akademide yürütülmeye çalışılan tartışma ve araştırmalarla kuramsal temelini buldu.

Bu yolculukta elinizdeki kitabın da yazarı olan eğitim danışmanımız Sevda Alankuş'un özel bir yeri var. Yanı sıra Türkiye ve Kıbrıs'tan adlarını tek tek sıralayamayacağım çok sayıda akademisyen de hep yanımızdaydı. Ancak hem bu projede, hem de BİA'nın pek çok projesinde hep yanı başımızda yer alan İncilay Cangöz ile, BİA temel gazetecilik programlarında Çatışma ve Savaş Dönemlerinde Gazetecilik bahsinde "Medyada savaşçı ve Barışçı söylem" başlıklı sunumunda ilk kez barış gazeteciliğini konu eden Esra Arsan'ı ismen özellikle anmak istiyorum.

Barış Gazeteciliği Elkitabı bia'ya hayat veren, IPS Vakfı'nın 2015-2016 projelerinden biri. BİA arşivinde, barış gazeteciliğinin ne olduğuna, bu tercihle haber yaparken nasıl davranmak gerektiğine, ana akım medyanın çeşitli haberlerinin eleştirisi üzerinden barış gazeteciliğinin gerekliliğine dair habercilik pratiğinde rehber olacak pek

çok metin halihazırda mevcuttu. Ancak bu son proje kapsamında, konuya ilişkin kaynaklar hem çoğaltıldı hem de Barış gazeteciliği Kütüphanesi'nde¹ bir araya getirildi. Düzenlediğimiz atölyelerde muhabirler, editörler, okur temsilcileri, hak mücadelesi verenler ve iletişim akademisyenleri bir araya gelerek, “başka bir iletişimin mümkünlüğünü” bir kez de barış gazeteciliği çerçevesinde tartıştılar. Medyanın sahiplik yapısının, dolayısıyla sorunlu “editoryal bağımsızlık”ın barış gazeteciliği tercihini pratiğe dökmede aşilamaz bir engel olup olmadığı; gazetecinin kişisel duruşunun yaptığı ve yap(a)madığı haberciliği/haberleri nasıl şekillendirdiği; barış haberciliği perspektifinden haber yapanların, yapmaya çalışanların bunu nasıl başardıkları, nasıl bir haber dili kurdukları üzerinde duruldu. Sonuç olarak yürüttüğümüz bütün bu tartışmalar ile paylaşılan dünya ve Türkiye deneyimleri, barış gazeteciliği tercihinin hayata geçirilmesinin zorlukları bulunmakla birlikte, imkânsız olmadığını da bir kez daha düşündürdü.

Şimdi artık bir Barış Gazeteciliği Elkitabımız var. Bu çalışma barış gazeteciliği literatürünü, pratikte “olumsuz” ve “olumlu” haber örnekleriyle de harmanlayarak interdisipliner bir okumayla tartışmaya açıyor. Bunu yaparken de barış gazeteciliği yapmak isteyenler için bir rehber oluşturmanın yanı sıra, söz konusu alana kuramsal olarak iki önemli katkıda bulunuyor. İlk olarak, haberciliğe dair benzer tartışmalar yaptıkları halde, her nedense birbirine çok değmeden ilerleyen feminist haber eleştirisi ile barış gazeteciliğini, feminist felsefenin sunduğu epistemoloji üzerinden buluşturuyor. İkinci olarak yine, uluslararası literatürde birbirlerine yakınlıkları vurgulanmakla birlikte, yeterince geliştirilmemiş bir konunun, hak odaklı habercilikle ile barış gazeteciliğinin ilişkisinin altını çizerek, onları sunduğu örnekler ve uygulama rehberi çerçevesinde tartışıyor. Böylece BİA'nın hak odaklı habercilik deneyimi üzerinden, barış gazeteciliğinin kuramı da, pratiği de zenginleşiyor.

Elkitabımızın farklı okumalara elveren bir formatı var. Bir yandan, ilgili kuramsal yaklaşımları derli toplu biçimde sunup karşılaştırarak, genel-geçer gazetecilik üzerine yeniden düşünme fırsatı veriyor, neden alternatif bir tercih olması gerektiğini tartışarak barış gazeteci-

liğı çağrısı yapıyor. Diğer yandan, “elkitabı” adlandırmasından da anlaşılacağı üzere bu bir başvuru çalışması. Bu yüzden de, el altında bulundurulmak, istendiği –başından, ortasından, sonundan- gibi okunabilmek, yararlanabilmek üzere yazıldı. Yan metinler, çerçeve içine alınan tanımlar ve maddelerden, olumlu ve olumsuz örneklerden ibaret anlatımlarla zenginleştirildi. Dolayısıyla bu yan metinlerden, tek başlarına da okunup yararlanılabilir. Ayrıca tekrarlarda bulunmaktan da özellikle kaçınılmadı. Özet olarak bütün bunlarla, el altında tutularak, akademik veya pratik amaçlarla çok yönlü yararlanmaya açık olması istendi.

Kitabımız matbaaya giderken, gazetecilik yapılan ve yapılmayan haberlerle, hapisteki 35 gazeteciyle, habercilere açılan davalarla, hedef göstermelerle, muktedirlerin tehditleriyle, işten çıkarmalarla, gazetecilerin dayanışma nöbetleriyle, halkın haber alma hakkının neredeyse devre dışı kaldığı, sadece Türkiye’nin değil, dünyanın da gündemindeydi. Bu durum barış gazeteciliği odaklı haberciliğin, her zamankinden daha acil bir ihtiyaç olduğuna delalet ediyor. Yani barışı bir norm olarak benimsemiş biz habercilere hem mevcudun “oyunbozan”ı olmak, hem de haberin en olmazsa olmazı “hakikat”in peşinde yeni bir etik sorumlulukla davranmak düşüyor.

Barış Gazeteciliği Elkitabının elimizden düşmemesi, pratiğe dökülebilmesi umudu ve dileğiyle.

Nadire Mater

Proje hakkında

“Barış Gazeteciliği Elkitabı ve Sanal Kütüphanesi” projesini 2014-2016 dönemi için Hollanda Kraliyet Başkonsolosluğu İnsan Hakları Programı desteğiyle yürüttük. Projenin süpervizörü Sevda Alankuş, koordinatörü Begüm Zorlu idi.

Projenin bütününde önaçıcı olması için İzmir Ekonomi Üniversitesi İletişim Fakültesi öğretim üyesi Yrd. Doç. Dr. Altuğ Akın İletişim Fakültesi öğrencileri, Ayşenur Ölmezses Şentürk, Aslı Sayat, Begüm Yalçınkaya, Emre Ocaklı, Özge Sarı ve Özgür Akşakar ile birlikte dokuz gazetenin barış haberciliği kriterlerine göre 1 Eylül -15 Ekim 2014 aralığındaki nüshalarını taradı, raporlaştırdı.

Proje kapsamında muhabirler-editörler² (30 Mart 2015), akademisyenler³ (18 Nisan 2015) ve okur temsilcileri-hak örgütleri temsilcileri⁴ (22 Nisan 2015) ile üç atölye gerçekleştirdik. Doç. Dr. İncilay Cangöz Barış Gazeteciliği Sanal Kütüphane'nin editörlüğünü yaptı.

21 Kasım 2015'te Hafıza Merkezi ile birlikte düzenlediğimiz II Barış Gazeteciliği: Yeni Bir Etik, Pratik ve Gazetecilik Eğitimi” başlıklı buluşmada Murat Çelikkan'ın kolaylaştırıcılığında Prof. Dr. Sevda Alankuş ve Dr. Rukhsana Aslam (Yeni Zelanda Auckland Teknoloji Üniversitesi) barış gazeteciliği üzerine konuştular, salonla birlikte tartıştılar.

Barış gazeteciliği tercihi ve elkitabı üzerine...

Bu elkitabı barış gazeteciliği üzerine ve ikili bir ihtiyacı karşılamak üzere yazıldı. İlk olarak Türkiye ve Kuzey Kıbrıs'ta, 2000'li yılların başlarından itibaren ilk defa işitilip tartışılmaya, adı konularak uygulanmaya başlayan, ancak üzerine henüz bütünlüklü bir kitap çalışması gerçekleştirilmemiş barış gazeteciliği konusunda, akademik ihtiyacı karşılamayı amaçlıyor. Bu ihtiyaca yönelik olarak barış gazeteciliğinin alanını çizen kuramsal tartışmalar ile eleştirel haber sosyolojisi alanının çalışmalarını buluşturuyor. Barış gazeteciliği alanına, özellikle birbirleriyle yeterince temasta olmadıklarını gözeterek, feminist epistemoloji ve etik ile haber eleştirisi çerçevesinde katkıda bulunmayı diliyor.

Barışa, savaşın, çatışmanın yokluğu yerine, savaş ve çatışmanın nedenleri olabilecek, yoksulluk, ayrımcılık, ırkçılık, yabancı düşmanlığı, hak ihlallerinin olmadığı ya da en aza indirilmek üzere insan yaratıcılığının önünün açıldığı, şiddetin anlaşmazlıkların çözümü için yöntem olmaktan çıkarıldığı bir durum, nihayet radikal biçimde dönüşmüş bir demokrasinin önkoşulu olarak yaklaşıyor. Böylelikle rutin habercilik anlayışı ve uygulamalarının hak ile barış odaklı olmak üzere yeniden-tarifi üzerine kurulu bir yaklaşımla barış gazeteciliğinin tanımını genişletiyor. Genişletilmiş haliyle barış gazeteciliğini toplumsal ve toplumlararası gerilim ile çatışma konularının hak odaklı perspektifle ve şiddet dışı yöntemlerle çözümlenmesi yönünde etik üzerine kurulu gazetecilik olarak tanımlıyor. Başka ifadeyle barış gazeteciliğini, hak haberciliği perspektifi ile zenginleştiriyor. Özellikle Türkiye gibi, etnik, kültürel, farklı inanç grupları ve inançsızlık ve bunlarla kesişen politik kutuplaşmalar üzerinden parçalanmış bir kamusal alanın varlığında, bu genişletilmiş tanımla barış gazeteciliğinden yana etik bir tercihte bulunmanın, aynı

zamanda önemli bir politik tercih olduğu belirlemesinden yola çıkıyor. Dolayısıyla böyle bir etik ve politik tercihte bulunan gazeteciler için el altında bulundurulacak bir başvuru kitabı ihtiyacına karşılık gelmeyi amaçlıyor. Bu amaçla, genel-geçer gazeteciliğin savaşı, şiddeti kışkırtan, hak ihlali yapan haberciliği ile, alternatifi olarak barış haberciliğine örnekler veriyor. Barış gazeteciliğinin ne olduğuna dair özet çeviri metinler ile, nasıl hayata geçirilebileceğine dair çeşitli kitaplardan, atölye çalışmalarından, Bağımsız İletişim Ağı (bi-anet) haberciliği deneyimlerinden derlenmiş metinler ve rehberler sunuyor.

Özetle elinizdeki, ihtiyacınıza göre birden farklı şekilde okuyabileceğiniz bir kitap.

İsterseniz hepsini birden, isterseniz ihtiyaç duyduğunuz bölümleriyle okuyabilirsiniz, olmadı elinizin altında bulundurarak arada gözatabilirsiniz.

Umudumuz elkitabımızın, tarihi yüzleşilmemiş ve sorumluluğu üstlenilmemiş acılarla malul ülkemizde, barışın gerçekleşmesine ve yerleşmesine, bir barış kültürü oluşturularak sürdürülebilmesine habercilik aracılığıyla katkıda bulunması. Çünkü Jacques Derrida'nın demokrasiye hep iyileştirilmesi gerekliliğiyle "gelecek demokrasi" (democracy to come) şeklinde yaklaşmasına nazire olarak, demokrasinin olmazsa olmazı barışa da, her ulaşılan aşamadan sonra bir adım daha ileri götürülmesi gereken "gelecek" olarak yaklaşıyoruz ve barış gazeteciliğinin Türkiye'deki "geleceğine" bir tuğla koymuş olmayı diliyoruz.

Neden başka türlü bir habercilik ve Nasıl bir barış gazeteciliği?

Haber medyasının, farklı zaman dilimlerinde de olsa bu uluslaşma sürecinden geçen bütün ülkelerde, ulusal dillerin oluşması ve standartlaşmasının, ulusal kimliklerin oluşmasının aracı olduğunu biliyoruz. Bağlı olarak, tarihsel, siyasal, kültürel koşullara göre değişiklik gösterse bile, esas olarak toplumu, devleti, orduyu, hatta hâkim

UNESCO, "Kitle İletişim Araçlarının, Barış ve Uluslararası Anlayışın Güçlendirilmesine, İnsan Haklarının Yaygınlaştırılmasına ve Irkçılık, Irk Ayırımı ve Savaş Kışkırtıcılığına Karşı Çıkılmasına Katkısına İlişkin Temel İlkeler Bildirgesi" 28 Kasım 1978

MADDE 3

1- Kitle İletişim Araçları (medya) barışın ve uluslararası anlayışın güçlendirilmesine ve ırkçılığa, ırk ayrımcılığına ve savaş kışkırtıcılığına karşı konulmasına katkı koymak zorundadır.

2- Saldırgan savaflara, ırkçılığa, ırk ayrımcılığına ve genelde önyargıların ve bilgisizliğin ürettiği diğer insan hakları ihlallerine karşı koymada medya, tüm halkların hedefleri, özelemleri, kültürleri ve gereksinimleriyle ilgili bilgileri aktararak halklar arasındaki bilgisizliği ve yanlış anlamaları ortadan kaldırmaya, bir ülke insanlarını diğerlerinin gereksinimlerine ve arzularına daha duyarlı hale getirmeye, ırk, cinsiyet, dil, din ve milliyet ayrımı yapmadan tüm ulusların, tüm halkların ve tüm bireylerin haklarına ve onurlarına saygı gösterilmesini sağlamaya ve yoksulluk, yetersiz beslenme ve salgın hastalıklar gibi insanlığın başına bela olan büyük felaketlere dikkat çekmeye katkıda bulunabilir ve böylece devletlerin, uluslararası gerilimlerin azaltılmasına ve uluslararası anlaşmazlıklara barışçı ve eşitlikçi çözümler geliştirmelerine yönelik politikalar oluşturmalarını özendirir.

Türkiye Gazetecileri Hak ve Sorumluluk Bildirgesi, gazetecinin temel görevleri ve ilkeleri:

"başta barış, demokrasi ve insan hakları olmak üzere, insanlığın evrensel değerlerini, çok sesliliği, farklılıklara saygıyı savunur. Milliyet, ırk, etnisite, cinsiyet, dil, din, sınıf ve felsefi inanç ayrımcılığı yapmadan tüm ulusların, tüm halkların ve tüm bireylerin haklarını ve saygınlığını tanır. İnsanlar, topluluklar ve uluslar arasında nefreti, düşmanlığı körükleyici yayından kaçınır. Bir ulusun, bir topluluğun ve bireylerin kültürel değerlerini ve inançlarını (veya inançsızlığını) doğrudan saldırı konusu yapamaz. Gazeteci; her türden şiddeti haklı gösterici, özendirici ve kışkırtan yayın yapamaz".

etnik grubun din ve mezhebini “bir/bütün” ve “biz” sayarak hiçbir zaman ulus-ötesi düşünemediğini, davranamadığını da. Dolayısıyla ana akım medyanın savaş, iç savaş vb. durumlardaki gerilim ve çatışmalar karşısında hep öteki/“düşman” tarafı suçlayıp kendi tarafını “sütten çıkmış ak kaşık” ilan edecek şekilde davrandığını; siyasi ve askeri otoritelerin emirleri ve demeçleri ile kaç hedefin bombalanıp, kaç kişinin “ölü olarak ele geçirildiği” ya da “etkisiz hale getirildiği”nden ibaret anlatısıyla savaş körükleyiciliği, güç ve savaş makineleri tapınıcılığı yaptığını birçok örnekle göstermek mümkün. Nitekim gazeteciliğin etik kodlarını düzenleyen çok sayıdaki ulusal, uluslararası belgede, medyaya barışı ve uluslararası anlayışı güçlendirmede önemli bir rol düştüğünün belirtilmesi de bu yüzden. (Bkz: s.17) Ancak medyadan beklenti elbette sadece savaş kışkırtıcılığı yapmaktan ibaret değil; yapılan haberciliğin, yaş, cinsiyet, ırk, dil ve inanç ile inançsızlık temelli ayrımcılıklara ve hak ihlallerine de neden olmaması gerektiği de dillendiriliyor, barış, demokrasi ve insan haklarının savunulması gazetecilerin uymak zorunda olduğu temel normlar arasında sayılıyor.

Diğer yandan haberciliğin mevcut halinden duyulan hoşnutsuzluğun, gazeteciliğin nasıl yapılması gerektiğine dair arayışlar yarattığını ve sonucunda da; sorumlu gazetecilik, kamusal (public) gazetecilik, yurttaş gazeteciliği, gelişmeci (developmental) gazetecilik, müzakereci (deliberative) gazetecilik, yeni gazetecilik, güvenilir gazetecilik gibi ortak noktaları “objektiflik ve tarafsızlık” mitini sorunsallaştırarak haberciye proaktif rol vermek olan gazetecilik anlayışlarının ortaya çıktığını biliyoruz.

Barış gazeteciliği de bu arayışlardan birisi ve gerekçesini, Barış Çalışmaları alanında ünlenmiş biliminsanları Johan Galtung ve Mari Holmboe Ruge tarafından 1965 yılında gerçekleştirilen ve ana akım medya haberciliğinin nasıl şiddetten yana ve negatif haberciliğe dayandığına dair veriler sunan araştırma oluşturuyor. Bu arada da Barış gazeteciliğinden ilk defa Galtung 1970 yılında söz ediyor,⁵ barış

gazeteciliği üzerine akademik yayınlar yapıp eğitimler düzenlenmesi için ise 1990'lı yılları beklemek gerekiyor. 1990'ların sonundan itibaren ise barış gazeteciliği örnekleriyle karşılaşmaya başlıyoruz. İnsanlık için güven ve ahenk içinde yaşamının koşulu olarak barışı normatif bir amaç görmek gerekliliğiyle (Peleg; 2007:7) yola çıkan barış gazeteciliğinin kuramsallaştırılmasına ve bir klavuzu içerecek şekilde pratiğe dönüştürülmesine ise, BBC kökenli gazeteciler Jake Lynch ve Annabel McGoldrick önemli katkılarda bulundular. Sıcak çatışma bölgelerinde ya da çatışma sonrası ateşkes veya barış süreci içinde bulunan ülkelerde barış gazeteciliği eğitimleri de vererek bu katkılarını sürdürüyorlar. İrlanda'dan sonra, Uganda, Filipinler, Endonezya, Nepal, Afganistan, Sırbistan, İsrail, Ruanda gibi ülkelerdeki örnekler üzerinden ise, barış gazeteciliğinin, akademisyenlerin masa başı icatı olmadığı, hayata geçirilebildiği görülüyor. Dikkat edilirse bu ülkeler demokrasileri itibariyle sorunlu ülkeler ve/veya savaş ve iç savaş deneyimlerinden henüz geçmiş olmak gibi ortak bir özelliğe sahipler. Elbette neden barış gazeteciliği deneyimlerinin yaşandığı ülkeler olarak Kuzey İrlanda ve İrlanda Cumhuriyeti dışındaki Batı demokrasilerinin adlarının burada geçmediği sorusu cevaplanması gereken bir soru ve ileride, genelgeçer gazeteciliğin kuralları ile etik ilkeleri tartışılırken buna cevap vermeye çalışacağız.

Şimdilik iyi bir “haber” olarak altı çizilmesi gereken şey şu; iletişim teknolojileriyle haberciliğin kazandığı yeni imkânlar ve formlar barış gazeteciliğinin hayata geçirilebilmesini bir bakıma kolaylaştırmış durumda. Çünkü artık internet ortamının haber için sağladığı sınırsız mekân hacmi ve bu sanal mekânda geleneksel haberciliğin düzçizgisel anlatı dizgesine sadık kalmak zorunda olunmaması, bilgi kaynaklarının çokluğu, barış gazeteciliğinin gereksindiği şekilde haber konularının, kaynaklarının zenginleştirilmesini, haberin sonuç odaklı olmaktan çıkarılıp süreç odaklı kılınmasını sağlayabiliyor. Ayrıca yine haberlerin daha yaratıcı biçimlerde, infografik ve farklı görsel malzemeler kullanılarak ilginç kılınmasına ve sınırsız

erişimine izin vermesi; interaktif yapısı ve çok-merkezliliği nedeniyle yurttaş haberciliğini mümkün kılarak, azınlık sesleri duyulur hale getirmesi; haberlerin farklı kamulara yönelik olarak çeşitlendirilebilmesini mümkün kılması (Fenton, 2010: 557-559), internet ortamına taşınan gazeteciliği, barış gazeteciliği için önemli bir mecra haline getiriyor. Kuşkusuz internet ortamında gazeteciliğin, birtakım dezavantajları da var. Örneğin artık gerçek-zamanlı haber yapılması, yapılan haberin sürekli güncellenmek durumunda olması, bütün bu hız içerisinde de akan haberlerin, bilgilerin, görüntü ve imajların hızla ve sürekli olarak doğruluk testinden geçirilerek kullanılmalarını gerektiriyor. Ayrıca diğer yandan, kullanılacak bilginin doğrulanması sadece “teknik” bir meseleden ibaret değil. Son olarak, kaçınılmaz biçimde haberciliğin internet ortamına kayması ve bu ortam alternatif haberciliğe en uygun mecraı oluşturmasına rağmen, barış gazeteciliği önemini daha uzun süre sürdüreceğe benzeyen geleneksel mecralarda özellikle kendisine bir yer bulmak zorunda.

Barış Gazeteciliği Nedir?

“Barış Gazeteciliği, editörlerin ve muhabirlerin, hangi hikâyeleri başlığa çekip, onları nasıl işleyeceklerine dair seçimlerinde toplum için fırsatlar doğuracak şekilde düşünmeleri ve çatışmaları şiddet dışı yaklaşımları değerlendirmeleridir” (Lynch ve McGoldrick, 2005:5’ten çeviren Yıldız, 2012: 72).

Lynch ve McGoldrick’in barış gazeteciliğine ilişkin çok gönderme yapılan tanımlarında bir yandan barış gazeteciliğinin, bireysel ve editöryel tercihlerle ilgili olduğuna, diğer yandan da, çatışma ve anlaşmazlıkların şiddet-dışı yöntemlerle çözümlenmesini imkân dahilinde kılacak şekilde habercilik yapılmasının, bir toplumsal sorumluluk olduğuna vurgu yapılıyor. Tanımda, gazetecilerin ve editörlerin neyi, nasıl haberleştireceklerine dair “tercih”lerine böyle

vurgu yapılması, genelgeçer gazeteciliğin “gerçeği yansıttığı” iddiasının aksine, eleştirel haber sosyolojisi yapanların belirttiği üzere haberin sadece, “gerçeğin temsillerinden biri” olmasıyla ilgili. Ayrıca tarifteki bu vurgunun bir diğer önemi de, barışın normatif bir talep olması ölçüsünde, barıştan yana taraflı haberciliğin aynı zamanda “politik ve etik bir tercih” (Alankuş, 2013) olduğuna işaret etmesi. Böylelikle haberciliği başka türlü yapmak gerekirken genel-geçere tutunmanın bahanesi olarak karşımıza çıkarılan politik baskı, ekonomik kâr, medya sahiplik yapısı vb. ile ilgili gerekçelerin aslında bireysel tercihlerle bile aşılabileceğini düşündürmesi.

Barış gazeteciliği, çatışmaları sorumlu ve bilinçli şekilde haberleştirenlerin normative biçimidir. Uzlaşmayı, barışı sağlamayı, barışı korumaya katkıda bulunmayı ve medya patronlarının, reklamcılarının, profesyonellerin ve izleyicilerin savaşa ve barışa karşı yaklaşımlarını değiştirmeyi amaçlar (Shinar, 2008:166).

Başka ifadeyle haberin günümüzde kendini sattırmak zorunda olan bir ticari meta olduğu, medya kuruluşlarının dikey ve çapraz tekelleşme nedeniyle ulusal uluslararası ekonomik ve siyasal güç merkezleri ile çıkar birliği ya da çatışması içinde habercilik politikalarını belirledikleri, bu nedenle mevcut yapı içinde ana akım medyadan barış gazeteciliği de dahil olmak üzere, radikal biçimde farklı bir haberciliğin beklenemeyeceği iddiaları elbette doğruluk payı taşıyor⁶. Ancak haberin yapısına içkin özellikler⁷ ile gazetecilerin—sosyalleştikleri siyasal, kültürel, tarihsel bağlam içinde—meslek ideolojisini içselleştirme biçimleri ile zihniyet örüntülerinin bizzatıhi alternatif haberciliğin engeli haline gelmiş olduğunu gözönünde bulundurursak değişebileceklerini öngörmemiz de mümkün.

Nitekim gazetecilerin mesleklerine dair rol algılarını belirlemek üzere Türkiye dahil 18 ülkede 1800 gazeteci üzerine gerçekleştirilen bir araştırmanın sonuçları, gazeteciliğin objektiflik, iktidar merkezlerine mesafelilik, tarafsızlık, güvenilirlik gibi gelenekselleşmiş normlarının “evrensel” kabul gördüğünü gösterirken (Hanitzsch vd, 2011)⁸,

ne kadar hayata geçirebildiği tartışmalı olsa bile, barış gazeteciliğinin önündeki engelin bizzat bu rol algısı, yani mesleğin “profesyonel ideolojisi” (Deuz, 2005, Taş, 2010) olduğunu düşündürüyor ve bizi bu ideolojinin nasıl oluştuğunu bir kez daha hatırlamak zorunda bırakıyor.

Genel-geçer gazeteciliğin bugün evrensel sayılan kuralları ve etik kodları, esas olarak 19. yüzyılın sonlarına doğru ve ABD’de baskı teknolojisinin gelişmesi ile ucuza çıkarılması mümkün hale gelen—bir (penny) kuruş—gazetelerin, o zamana kadar sırtlarını dayadıkları siyasi partilerden bağımsız davranabilir hale gelebilmelerini takiben oluşmaya ve uygulanmaya başladığı, bu arada da ancak, objektiflik ilkesi gereğince partizan yayıncılığa son verdikten sonra gazetelerin reklam alabildiklerini biliyoruz (Hackett, 1984 ve 2010: 181). Bu ilkelerin bir meslek ideolojisi haline dönüşmesi ise, 20. yüzyılın ortalarına doğru gerçekleşiyor (Deuze, 2005: 444-447). Ancak objektiflik ilkesi gazetecilerin kendilerine dair rol algılarında önemli bir yer işgal etmeye devam etmekle birlikte, en fazla eleştirilen editöryel değerler arasında. Halihazırda objektiflik, örneğin—denge, tarafsız, güvenilir haber yapmak adına—iki tarafın görüşlerinin aktarılması gibi yöntemlerle sağlanmaya çalışılırken, “tarafın” hiç bir zaman ikiden ibaret olmadıkları ve kendi içlerinde homojen bir birlik oluşturmadıkları ihmal edilerek davranılıyor, böyle olunca da, aslında sesini güçlü biçimde duyurmak imkânına ve otoritesine sahip askeri, siyasi, ekonomik, kültürel sermaye sahiplerinden yana taraflı oluyor (Hackett, 2010: 181-182). Ayrıca objektiflik mitinin kökeninde, söz konusu dönemin hegemonik bilim anlayışı çerçevesinde “gerçeğin” ampirik olarak bilinebileceği —dolayısıyla haberci tarafından ayna gibi yansıtılabileceği—yönündeki, bugün artık geçerliliği oldukça tartışmalı hale gelmiş olan pozitivist epistemolojinin yattığı tespiti de önemli (Hackett, 2010; Schudson, 1978).

Bu arada, bir meslek ideolojisi olarak dilden düşürülmeyen genel-geçer gazeteciliğin bu “evrensel” kuralları ve etik kodlarının, feminist

araştırmacıların dikkatimizi çektiği üzere, kadınların sistematik olarak dışlandığı (Kinnebrock, 2009) veya dahil olduklarında ya erkek gazeteci gibi olmak ya da marjinalleşmek durumunda kaldıkları haber merkezlerinde (Chamber vd., 2004: 21) geliştirildiklerini de hatırlatmak gerek. Böylelikle Molotch'un deyişiyle aslında haber; "özünde, erkeklerin birbirleriyle konuştuğu ya da en fazla, erkekler için gazetecilik yapan kadınların, kadınlarla konuşabilmelerine izin verilen bir anlatı türü olarak, erkek dünyasına ait (1978:31). Mills'e (1988) göre, "Haber, erkekler neye 'haber' derse, o". Skidmore'e (1998) göre, haber toplamanın agresif ve baskın çıkmaya dayalı, kadınları dışlayan, aynı zamanda erkek dayanışması ve bağlılığı üzerine kurulu maço bir kültürü var. Van Zoonen'a (1994) göre ise haber, erkeklerce kurulan ve toplumsal cinsiyet de dahil olmak üzere basmakalıp yargılarla okurlarını sosyalleştiren, böylelikle seksist tavırlar içinde sosyalize olmasına neden olan düzcizgisel bir bilgi işleme süreci. Dolayısıyla kadınların kendilerini kamusalın erkek dilinden koruyarak geliştirdikleri dil (Köker, 2005) ile bunun içinde örülen düşünce yordamları, gündelik hayatın fallogomerkezli dilini yapı-sökümüne uğratabildiği halde, bu eril türün biçimlenme sürecinin dışına atılmış durumda. Bu da, genel-geçer haberciliğin, savaşın, askerliğin, futbolun, milliyetçilik ile ırkçılığın birbiriyle iç içe geçmiş, "öteki olarak kadın"ın, tercihen de "öteki(nin) kadını"nın bedeni üzerinden yürüyen söylem trafiğini açıklar nitelikte (Alan-kuş ve Cangöz, 2007).

İyi gazetecilik mi, barış gazeteciliği mi?

Barış gazeteciliği iyi gazetecilikten ibaret değildir; farklı bir gazeteciliktir ve bu farklılığı, özellikle de çatışma ve şiddet söz konusu olduğunda sadece ince ayrıntılarda ve vurgularda değil, içerikte de geleneksel haber öyküleştirmesinden bir kopuşu ifade eden özünde bir farklılıktır. Barış gazeteciliği görülenin değil, görülmesi gerekenin haberleştirilmesidir. Gerçekliği yansıtmaz, gerçekliği keşfeder ve saklı olanı ortaya çıkarır... okuyucusunu manipüle etmez ancak ilgisini besler ve gözetir (Peleg, 2007:70).

Haberciliğin artık “başka” türlü yapılması gerektiği iddiasını besleyen bütün bu eleştirilere rağmen, barış gazeteciliği peşinde olmanın aslında yeni bir şey sayılmayacağını, mevcut kod ve ilkelerin hakkıyla hayata geçirilmesiyle mümkün “iyi gazetecilik”ten ibaret olduğunu, ya da ideal ilke ve kodlarıyla “iyi gazetecilik” yapılırsa, alternatifler peşinden gitmeye gerek kalmayacağını savunanlar bulunuyor. (Kempf, 2002 ve Loyn, 2007) Ek itirazlar ise, özellikle David Loyn ve Thomas Hanitzch'den geliyor. Örneğin objektiflik ilkesini savunarak, gazetecinin sadece gerçeği ve tarafsızlıkla yansıtmakla yükümlü olduğunu ve bu bir kenara bırakılarak taraf tutulduğunda yapılanın “angaje (engaged) gazetecilik”ten ibaret olacağını iddia ediyorlar (Loyn, 2007 ve Hanitzch, 2007). Ayrıca barış gazeteciliği savunucularını “naif ve çocuksu idealizm” içinde de görüyorlar (Ross, 2007: 79). Yine Hanitzch (2007), kuramın epistemolojik bir temelden yoksun olduğunu iddia ediyor⁹. Bu arada önemli bir diğer tartışma konusunu da, barış gazeteciliğinin hayata geçirilmesinin önündeki zorluklar oluşturuyor. Tartışmayı bu çerçevede yapanlar, siyasal, ekonomik, kurumsal ve mesleki/profesyonel koşulların barış gazeteciliğinin hayata geçirilmesinin önünde engel oluşturduğunu belirterek, en elverişli mecranın alternatif medya (Hackett, 2009 ve Keeble, 2010) veya kamu yayıncılığı yapan kurumlar olduğunu (McGoldrick, 2006 ve Lynch, 2011) ekleme ihtiyacını hissediyorlar. Oysa Hackett'a (2009: 42 ve 2011: 42-43) göre, Barış gazeteciliği, geleneksel haberciliğin objektiflik iddiasına epistemolojik bir başkaldırı, meydan okuma niteliğinde.

Genel-Geçer Gazetecilikte ve Barış gazeteciliğinde gazetecilik/habercilik karşılaştırması

Eski rol	Yeni rol
Gözetleyici	Kolaylaştırıcı
Yorumlayıcı	İletişim sağlayıcı
Haberleştirdiklerinden bağımsız	Bağımsız ancak karşılıklı bağımlık içinde
Gözlemleyici	Aynı gemide
Öyküleştirme	Öyküleştirme
Tartışan	Diyalog kuran
Farklılıkları vurgulayan	Farklılıkları gözardı etmeden ortak zemini vurgulayan
Gazeteciliğe yaklaşım	Gazeteciliğe yaklaşım
Basitleştirici	Karmaşıklığı sergileyen
Şiddet karşısında reaktif	Çatışmayı anlamaya, nedenlerini ortaya çıkarmaya çalışan
Olay-temelli haberleştirme	Süreç temelli haberleştirme
"Tarafsızım"	"Hakkaniyetliyim" (fair)
Dengeli haber yapıyorum: Her iki tarafa da eşit ağırlık veriyorum	Dengeyi, bütün tarafların öykülerini ve algılarını vererek sağlıyorum
İzleyici/Okura yaklaşım	İzleyici/Okura yaklaşım
Şiddetin sonuçlarını ölü, yaralı sayısını bilmekten ibaret gören bir izleyici/okur varsayan	İzleyici/okuru sorun çözücü olarak tartışmanın içine alan, katan
Gündemi haber merkezinin tercihlerine göre belirleyen/"biz en iyisini biliriz"	Sokaktaki insanın gündemini gözetmen/onun görüşünü alan
İzleyicinin/okurun bilmeye hakkı var	İzleyici/okurun demokratik/siyasal süreçlere katılmaya hakkı var
"Ben ne yapıyorsam gazetecilik odur"	Yaptığını gerekçelendiren, esnek ve değerleri gözetmen

Buna karşılık barış gazeteciliğinin hayata geçirilebilmesi açısından İrlanda veya Kuzey Kıbrıs'ta olduğu gibi siyasal koşulların ya da hükümet politikasının barıştan yana olmasının önemine değinen çalışmalar da mevcut. Ancak, aynı çalışmalar, kolaylaştırıcı koşulların varlığında bile, gazetecilerin meslek tanımları (Fawcett, 2002) ile haberciliğin geleneksel yapısının ve haber dili/söyleminin (Dente Ross ve Alankuş, 2010; Alankuş, 2006) barış gazeteciliğinin önünde engel oluşturduğunun altını çizmek zorunda hissediyorlar. Bağlı olarak, daha önce de belirtildiği gibi, barış gazeteciliğinin objektiflik ilkesinin “iyi gazetecilik” koşulu olarak sadakatle uygulandığı ya da uygulanmaya çalışıldığı, medyanın kamusal sorumluluğuna hâlâ büyük önem atfedilen ülkelerde, objektiflikten “sapma” olarak görüldüğü için direnişle karşılaştığını belirten çalışmalarla karşılaşıyor, böylelikle yukarıda da belirtildiği gibi bizzat gazetecilik kodlarının ve bunlara dair algının barış gazeteciliğini engellediğinin altı çizilmiş oluyor (Hackett, 2006).

Türkiye’de ise, barış gazeteciliği önündeki engeller, basitçe genel-geçer gazeteciliğin ilke ve kodlarına içkin yapısal sorunlardan kaynaklandığını söyleyemeyeceğimiz kadar, çokkatmanlı. Çünkü geleneksel anlamdaki “iyi” gazeteciliğin zaten hiç yapı(a)mamış olduğu, başka ifadeyle medyanın askeri, siyasal ve ekonomik güç merkezlerinden hiçbir zaman bağımsız olmadığı; tarihinde savaş ve çatışma kışkırtıcılığı yaptığına dair bolca örnek bulunan; sadece güç merkezlerini yeterince desteklemediğinde kendisinden hesap vermesi beklenirken, okur/izleyicisine herhangi bir hesap verme sorumluluğu hissetmeyen bir haber medyası ile karşı karşıyayız (Çoban, 2010). Ayrıca kamu hizmeti medyasının hükümet organı gibi çalıştığını; ticari medyanın, ya çeşitli doğrudan veya dolaylı siyasi, hukuki, ekonomik müdahalelerle kıpırdayamaz hale getirildiği ya da bizzat hükümet politikalarına destek üzerine yukarıdan aşağıya tasarlandığına tanığız.

Türkiye’de barış gazeteciliği !

“Türkiye’de barış gazeteciliği konusunda aslında hayat bir dayatma yaptı. Dolayısıyla bazı medya sahiplerinden destek geldi. Ancak editöryel süreçlerde bu içselleştirilemedi. Bu yüzden ne muhabir düzeyinde ne de gazetecilik düzeyinde ne de üst [medya sahipleri] düzeyinde barış gazeteciliğini rehber edinemiyoruz”(Faruk Bildirici, Hürriyet Okur Temsilcisi, Barış Gazeteciliği Atölyesi, 22 Nisan 2015).

Türkiye aslında yakın zamanda barış gazeteciliğinin dillendirilip uygulamaya geçirilebilmesi açısından oldukça elverişli bir dönemden geçti. Bu süreçte önemli köşe taşlarından birisi, bir proje olarak başlayan Bağımsız İletişim Ağı’nın hak haberciliği ile birlikte, barış gazeteciliğini de uzun bir süredir tartışmaya açarak, yaygınlaştırmaya çalışması, eğitimlerinin konusu yapmasıydı. BİA’nın bu etkisine ek olarak, Kıbrıslı ve Türkiyeli küçük bir akademisyen grubunun yayınları ile gazeteci pratikleri ve düzenlenen konferanslar barış gazeteciliğini Türkiye’de daha yaygın olarak tartışmaya başlanı hale getirdi¹⁰. Bu arada önemli bir diğer dönemeç ise, 2009 yılıyla birlikte, önce çok kısa sürecek, sonra yeniden gündeme gelerek epey yol alınacak “Kürt Açılımı” veya “Demokrasi açılımı” diye adlandırılan sürece girilmesi, bu arada Hükümet politikalarının koşulsuz destekçisi olan “havuz medyası” ile kutuplaşmış siyaset ortamında bir diğer merkezi temsil eden Doğan medya grubu kurumlarının da, barış sürecini destekler görünmesiydi. Diğer yandan da zaten barış gazeteciliği 12 Aralık 2012 tarihinden itibaren Doğan medya grubunun yayın ilkeleri arasına girebilmişti.

Ancak alınan kısmi yola rağmen, şimdilerde, Hükümet tarafının Kürt açılımından vazgeçmesi ve güvenlik güçleriyle, PKK ve YPG arasında adı konulmamış “savaşın” yeniden başlamasıyla, bir süreliğine ve çok sınırlı da olsa barış sürecinden yana —ki bu barış gazeteciliği ile aynı şey değil— habercilik yapar görünen ana akım medyanın, eski günlerine döndüğü görülüyor. Barış gazeteciliği ise, sadece ana akım medyada hâlâ habercilik yapabilen birkaç gazeteci ile köşe ya-

zarının ve alternatif medya oluşumlarının haberciliği içine sıkışmış halde karşımıza çıkıyor. Kaldı ki, sıkıştığı bu daracık alanda bile, barış gazeteciliği örneği sayılabilecek yazıların, haberlerin sahiplerinin tutarlılık içinde olmadıkları izlenebiliyor. Ya da barış gazeteciliğinin çoğunlukla alternatif medya oluşumları tarafından, çoğunlukla “marijinal” veya “naif” bulunan sol aydınlar ve gazeteciler tarafından hayata geçiriliyor olması, etkisizleşmesine neden oluyor. Son olarak, kamu hizmeti yayıncılığını temsil etmesi gereken kurum olarak TRT bizzat resmi hükümet organı şeklinde habercilik yaptığı için, barış gazeteciliğini böyle bir yapıdan beklemek de imkânsızlaşıyor.

Dolayısıyla bütün bu olumsuz koşullara rağmen, editöryel bir politika haline gelemese bile, ana akım medyada olup da bir norm olarak barıştan yana kendilerini konumlayan habercilerin barış gazeteciliği yönünde bir etik/politik tercihte bulunmaları ve bunu hakkıyla yerine getirebilmeleri daha da önemli hale gelmiş durumda. Benzeri durum, yayın politikalarını sadece “Hükümet karşıtlığı” üzerine kurmuş, ancak savaş gazeteciliği sicilleri iyi bilinen ya da birlikte ana akım medyanın söylemini tersinden yeniden üreten “Kürt medyası” ile kimi “alternatif medya” için de geçerli.

“Türkiye’de muhalifin, muhalefet etme biçimi olarak şiddet, özellikle [şiddet] dili bizi rahatlatıyor. ‘Oh olsun’ dedirtiyor. Bu da barış gazeteciliği, barışçıl bir toplum inşası [önünde] engel” (Güven Gürkan Öztan, Akademisyen, Barış Gazeteciliği Atölyesi, 22 Nisan 2015).

Halihazırda 30 yılı aşkın süredir süren, asker ve sivil 45 binden fazla insanın hayatını kaybettiği ilan edilmemiş bir fiili “savaş” durumunu sona erdirecek barış süreci, tam ateşkesten ibaret olmaktan çıkıp, hayata geçmesi, dolayısıyla önkoşulu olduğu genişlemiş bir demokrasiyi de beraberinde getirmesi beklenirken, yeniden büyük bir yara almış durumda. Oysa barışa her zamankinden daha çok ihtiyaç var.

“Kürt meselesinde meslek hayatım boyunca PKK’nın önüne bir sıfat koy-

madım, kimse de zorlamadı. Öcalan ve PKK gibi sıfatsız isimler (kullandım). Hatta böyle olduğu için televizyon izleyen PKK'lılar arkadaş bizden mi demişlerdi" (Mete Çubukçu, Gazeteci, Barış Gazeteciliği Atölyesi, 22 Nisan 2015).

Barış gazeteciliğinin uygulamaya geçirilememiş olmasının nedeni, kuşkusuz, Türkiye'deki büyük sermaye medyası ile yerel medyanın siyasal ve askeri güç merkezlerinin politikalarından bağımsız davranma geleneğinin olmaması kadar, 2000'li yılların ortalarından itibaren hızla siyasal iktidarın doğrudan müdahaleleriyle biçimlenmeye başlayan medya sahiplik yapısındaki değişme ve ortaya gönüllü veya korkuya dayalı bir bağımlılığın çıkmış olmasıyla ilgili¹¹. Ayrıca haberciliğin hakıyla yapılabilmesinin önkoşulu olan iletişim özgürlüğü konusunda atılmaya henüz başlanmış olan adımlardan da geriye gidilmiş durumda. Ancak bunun kadar önemli bir diğer neden de, barıştan yana samimi bir tercihin olduğu durumda bile, gazetecilerin mevcut habercilik anlayışlarını tartışmaya ve yeniden-tarif etmeye ihtiyaç duymamaları. Başka ifadeyle, genel-geçer gazeteciliğin ilke ve kodları yapı-sökümüne uğratarak sorgulanmadığı süreç, barış gazeteciliği yapmak için uygun koşulların ve niyetin varlığına rağmen, bunu başarmak mümkün olmayabiliyor. İyi "haber" ise şu; daha önce de belirtildiği gibi, dünya örnekleri, barış gazeteciliğinin, gazetecilerin siyasete mesafeli durduğu ve objektiflik, tarafsızlık gibi meslek ilkelerini retorik olarak daha çok kutsadıkları yerleşik Batılı demokrasilerden çok, etnik, dini ve mezhep kaynaklı iç ve dış gerginlikler ile iç savaş deneyiminden geçerken medyanın bu gelişimlerin şiddete dönüşmesindeki kışkırtıcı rolünün bedelini ödemiş ülkelerde karşımıza çıkabildiğini de gösteriyor (Hackett, 2006). Dolayısıyla Türkiye'de de en azından bu nedenle ve daha fazla bedel ödenmeden barış gazeteciliğinden yana tercihte bulunan gazetecilerin sayısının artmasını umabiliriz.

Elinizdeki kitap da işte bu umutla ve bir kez içinde çatışma potansiyeli barındıran bütün durumlarda şiddet dışı çözümlerle yol alınmasını

dan ve barıştan yana politik/etik bir tercihte bulunulduğunda, koşullar ne kadar aleyhte olursa olsun barış gazeteciliği yapmaya bir yerlerden başlanabileceğini göstermek, engel olarak sıralanan mazeretleri geçersiz kılmak üzere kaleme alındı. Yaklaşım olarak da, “iyi” diye tanımlanan gazeteciliğin dahi, savaş gazeteciliği niteliği taşıdığı görüşünü paylaşıyor. Bu nedenle, haberciliğin ABC’si olarak öğretilen ve uygulanan—haber değerinden, haber kaynakları meselesine, haberin 5 N+1 K üzerine kurulan yazım kurallarından, dili ve söylemine, objektiflik, tarafsızlık, dengelik, kesinlik olarak tarif edilen editöryel değerlere kadar—bütün ilke ve kodların, bir kenara atılmadan, ancak başka bir epistemolojik konum ve etik çerçevesinde yeniden tanımlanarak hayata geçirilmelerinden yana bir gazetecilik anlayışı ve uygulamasını esas alıyor. Bunu yaparken de barış gazeteciliğinin sınırlarını da genişletiyor.

“Barış Gazeteciliğinin Sınırlarını Genişletmek”: Hak Odaklı Barış Gazeteciliği

Elit haber kaynakları kullanarak, süreç yerine olayı öne çıkararak yapılan genel-geçer gazetecilik, yoksulluk, emek sömürsü veya yolsuzlukların sonuçlarıyla yüz yüze milyonlarca insanın ortaya vahim sonuçlar çıkmadığı sürece gündeme getirilmeyen sorunları üzerine kurulu küresel statükonun güçlenmesine yardım eder (Hackett, 2010: 39-40).

Elkitabımızda, barış gazeteciliği kavramı, genel-geçer gazeteciliğe “alternatif” gazeteciliği ifade edecek şekilde geniş anlamıyla kullanılıyor. Bu da, bir yandan ana akım medyaya hâkim gazeteciliğe, diğer yandan barışa yaklaşımımızla ilgili. Ana akım medyaya hâkim gazeteciliğin genel-geçer habercilik anlayışı ve pratiğini, savaş gazeteciliğine eş tuttuğumuzu belirtmiştik. Barışa ise, Galtung’un (1992, 1996) yaptığı gibi, sadece şiddetin yokluğunu ifade eden negatif bir yaklaşım yerine, sosyal adaleti sağlayacak, insanların potansiyellerini gerçekleştirmelerinin önünde engel olarak duran yapısal ve

kültürel şiddeti azaltacak politikaları da ifade eden pozitif bir anlam atfederek yaklaşıyoruz.

Barıştan böyle pozitif bir tanımla “adil-barış” (justpeace) anlaşıldığında ise, hak haberciliği ile barış gazeteciliği arasındaki fark belirsizleşiyor, ikisi birbirini tamamlar hale geliyor (Schirch 2002’den akt Shaw, 2011: 98 ve 111). Çünkü, bu iki tür gazetecilik de, insan haklarının ihlali için en “meşru” ortamı yaratan savaşa karşı, çatışmaların şiddet-dışı yöntemlerle çözümlenmesinden yana önceleyen (proaktif) haberciliği temsil ediyorlar. Ancak bundan da öteye geçerek, insan ihtiyaçları ve hakları ile adaletin, “ötekine rağmen, ben/biz için” karşılanması üzerine kurulu bir anlayış karşısında, “hem ben/biz, hem de öteki için” karşılanması üzerine temellenen adil-barış anlayışına (pozitif bir barış anlayışına) dayandıkları ölçüde (Shaw, 2011: 104) genel-geçer nitelikli savaş gazeteciliğinininkine alternatif bir epistemolojik ve etik konumdan yapılan haberciliği anlatıyorlar.

Bu çerçevede elkitabımızın yaklaşımı, ana akım medyaya hâkim genel-geçer gazeteciliğe alternatif oluşturan barış gazeteciliği ile hak-odaklı haberciliği buluşturmak üzerine kurulu¹². Hak odaklı habercilik derken de, özellikle Bağımsız İletişim Ağı’nın (BİA) 2000 yılından bu yana devam eden gazetecilik anlayışı ve pratiğini referans alıyoruz¹³. Özetle barış gazeteciliğini, hak-odaklı habercilikle buluştukları yerden tanımlıyoruz.

Barış gazeteciliği her türlü gerilim, çatışma ve çoklu karşıtlıkların şiddet kışkırtıcılığı yapmadan, adil bir barışın sağlanması ve sürdürülmesi yönünde ve “öteki” merkezli bir etik çerçevesinde haberleştirilmesidir.

Böylece genel-geçer habercilik anlayışının haber değeri, haber kaynakları, haber yazımı, dili ve söylemini, editöryel değerlerini, temellendiği epistemoloji ve etiği gözden geçirerek yapılacak yeni bir haberciliği öngörüyoruz.

Yeni tanımıyla hak odaklı Barış gazeteciliği için:

- Habercilik barıştan yana politik ve etik bir tercih üzerine kurulmalı.
- Barışa pozitif tanımıyla yaklaşılmalı. Yani sürdürülebilir ve ileriye taşınması gereken bir barış için, karşısında hep mücadele edilmesi gereken sınıf, toplumsal cinsiyet, din, mezhep, dil, etnik vb. temelli adaletsizlikler üzerine odaklanan bir gazetecilik yapılmalı.
- Genel-geçer haberciliğin konusu olması gerekirken, hegemonik haber anlayışı içinde dışarıda bırakılan —yoksulluk, ayrımcılık, eşitsizlikten kaynaklanan— hak ihlallerini ya da yeni hak ihlallerine yol açacak şekilde haberleştirilen konular da barış gazeteciliğinin alanına girmeli.
- Adaletsizliklerin ve eşitsizliklerin neden olduğu gerginlikler, çıkar çatışmaları, iktidar mücadeleleri haberleştirilirken, bunların şiddete başvurulmadan ve adil bir barış gözetilerek çözümlenmesi yönünde; şiddetin halihazırda var olduğu durumda ise, hak ihlaline uğrayan bütün tarafların çıkarlarının öncelikle gözetileceği çözümlere düşünsel zemin oluşturacak önceleyen bir gazetecilik tercihinde bulunulmalı.
- Böyle bir gazeteciliğin de ancak feminist bir epistemoloji ve etik üzerine, öteki merkezli olarak inşa edilebileceği unutulmamalı.

Barış Gazeteciliği için Neden “başka” ve Feminist bir Etik?

Şiddeti eleştirirken bile, savaşçı ve kışkırtıcı olduğunu iddia ettiğimiz genel-geçer haberciliğin etik ilkelerinin, 20. yüzyılın başlarının politik koşulları ve pazar ilişkilerinin niteliği içinde, zamanın felsefi, bilimsel tartışmalarının da izini taşıyacak şekilde oluştuğu ve giderek mesleğin profesyonel ideolojisi haline gelerek, evrenselleştikleri yukarda söylenmişti¹⁴. Ancak, bu çalışmalara dayanarak, söz konusu ilkelerin örneğin “iş kazaları”nda ya da iş koşulları nedeniyle—ev

temizliğinde, yol, metro, tersane inşaatlarında, kot kumlama atölyelerinde—ölenlerin sayıları çoğunluğu ilgilendireceği düşünülen “manalı” (!) miktarlara ulaşmadığında haber olmayışı; bu ölümlerin sorumlularına dair davalarla ilgili haber takibi yapılmayışı; savaşlar haber değeri taşıırken, ilmek ilmek dokunarak gerçekleşen barış çabalarına haber değeri atfedilmeyişi gibi konularda bir şey söylemediğini (Alankuş, 2013:224) hatırlatalım. Böylelikle “iyi gazeteciliği” garantileyeceği varsayılan etik önermelerden, ister “haber kaynağı ile yakın ilişkiye girmek ve hediye kabul etmemek”, ister ise “yorum ve haber ayrımı yapmak” vb. düzeyinde olsun, çok şey beklememek gerektiğini, bunların aslında çoğu zaman genel-geçer gazeteciliğin siyasal, ekonomik, askeri ve sembolik seçkinlere bağımlı ve onların “durum tanımlarını” yeniden-üreten “yapısal yanlılığının” üzerini örtmeye yaradığını (İnal, 2010: 41-42 ve 1995) ekleyelim.

Bu iddia ise bizi habercilik için alternatif bir etik önermeden önce, her etik konunun arkasında dünyayı tutarlı bir bilme, kavrama, açıklama biçiminin bulunması gereğinden hareketle, genel-geçer gazetecilik etiğinin üzerine kurulduğu epistemolojik konumu belirlemek durumunda bırakıyor. Tarihsel gelişimine bakıldığında genel-geçer gazeteciliğin etik kodlarının, esas olarak bazen ikisinin karması benimsenmiş olsa da, iki farklı felsefi temelden beslendiğini görüyoruz. Bunlardan İmmanuel Kant’ın deontolojik (görevci) yaklaşımı, mesleki bir etiğe ayrıca gerek bırakmayacak şekilde genel ve kapsayıcı bir insani etik öngören, yapılan bir haberin ortaya çıkaracağı sonuçlarla değil, yapılıma amacıyla ilgilenen bir anlayış. Buna karşılık John Stuart Mill’e dayandırılan teleolojik (faydacı) yaklaşım, her olayın kendi içinde değerlendirilmesi gerektiğini, birey olarak edimlerimizin amaçlarının değil, sonuçlarının önemli olduğunu, dolayısıyla gazetecilerin haberlerini yaparken, doğurabileceği sonuçları önceden düşünerek davranması gerektiğini söylüyor (Alankuş, 2005:46-47, İrvan, 2005 ve İnal, 2010: 36-42). Bu yaklaşımlar karşısında barış gazeteciliğinin kuramsallaşmasında önemli rolleri olan Lynch ve McGoldrick, çatışmaların şiddet dışı yöntemlerle

çözümü doğrultusunda önceleyen, ve her tekil durumda ortaya çıkabilecek sonuçlar gözetilerek yapılacak bir haberciliği gerektirdiği düşüncesiyle, faydacı yaklaşım üzerine temellenen bir etiği barış gazeteciliğine daha uygun buluyorlar (2005: 218).

Bu yaklaşımların ortak bir yanları var; bu da, profesyonel meslek etiğinin, Batı Aydınlanma düşüncesinin bireyi merkeze alan geleneği içinde gelişmiş olmaları (Keeble, 2005: 58)¹⁵. Bu çerçevede birincisi, her zaman hakikati bulacak yönde işleyeceğini varsayarak —referansı kendine olan— “insan aklını” etiğin temeli haline getiriyor. İkincisi ise, üzerinde durduğu liberal-faydacı felsefi gelenek gereği haberciliğin, “bireyin yararına olanın, çoğunluğun yararına olacağı” düşüncesinden hareket ettiği ölçüde, çoğunluğun azınlıkta olanın hak ve özgürlükleri üzerinde tahakkümünü meşrulaştıracak şekilde yapılabilmesine zemin oluşturuyor (Alankuş, 2005: 47-48). Oysa, kanımızca barış gazeteciliği, “bize” bütün olumlulukları atfederken, “karşı/öteki” tarafı bütün sorunların kaynağı sayan ikili karşıtlıklar üzerine kurulu haberciliğini yerinden etmek isterken, birey/özne merkezli bir etik yerine; taraflara aynı insani mesafeden ve karşılıklı birbirlerini anlamalarını sağlayacak, tarafı ne olursa olsun sesini duyuramayan mağdurların, ötekilerin sesini duyurmaya yönelik, bir etik anlayışa gereksinim duyuyor.

Çünkü Jacques Lacan çizgisinde ilerleyen psikanalizin felsefi anlatısına göre, sosyal anlamda “ben” diyebilmek için, hep bir “o/öteki” gerekiyor ve bu kaçınılmaz olduğu sürece birey/özne oluş serüvenimiz, hep bir öteki üzerinden gerçekleşiyor. Dolayısıyla birliğimizi/bireyliğimizi, dışarıda değil, bizzat içimizde (bizde) iken, özneleşme sürecinin olmazsa olmaz koşulu/bedeli olarak bilinçdışına gönderip de, yerine ikame etmek zorunda kaldığımız, “ötekiye” veya ötekileştmeye borçluyuz. Başka ifadeyle dışarıdaki “ötekiler”, kendi içimizdeki, fark edilmesi tedirgin edici, yüzleşilmesi zor ama ne yazık ki beni “ben/ego/özne” kılan içkin öteki’ne ait olanları yansıttıklarımız oldukları ölçüde hep mevcut, ama hep kurgusal da. Mevcudi-

yetimizi bu “dışardaki” ötekinin indirgenemez farklılığı sayesinde kurduğumuz ölçüde de; “biz”, “o”ndayız, “o” da “biz”de ve birbirimize karşı sorumluyuz.

Diğer yandan, ben/biz (“iyiler”, “haklılar”, “aklı başında olanlar”) ile o/onlar (“kötüler”, “haksızlar”, “akıl-dışı davrananlar”) gibi ikili mutlak karşıtlıklardan ibaret biçimde hayatı anladığımız ve açıkladığımızda, çoğu zaman ayırdına bakmaksızın ve toplumsal cinsiyetimize bağlı olmaksızın, bütün bu ikiliklerin öteki tarafına attıklarımıza, bizim “sahip olduklarımızdan” hep bir eksikliği atfettiğimiz ölçüde “kadın”lık atfediyoruz ve bu bize yine kendimizi kaçınılmaz biçimde varlığıyla kurduğumuz fallogomerkezli dilin “armağanı”(!). Başka ifadeyle, bilinçdışımız marifetiyle kendimizin de sahip olduğu ancak kabullenemediğimiz zayıflıklar, kötülükler, tekinsizlikleri dışlaştırıp, ötekine yansıtırken (ilk “tekinsiz ve güvenilmez” kadın “Havva”nın ilksel/arketipik modelini oluşturduğu şekliyle) kadınları ötekileştiriyor, ötekileri de kadınlaştırıyoruz, ama daha beterini mutlaka, elimize geçip, “dilimize düşünce” (Parla ve Irzık, 2014), öteki(nin) kadı(nı)na yapıyoruz¹⁶. Yani nasıl öteki olarak kadın, “zayıf, duygusal, akli her şeye ermez, ne zaman ne yapacağı da kestirilemez, güvenilmez, tekinsiz dolayısıyla kontrol edilmesi, denetlenmesi, ileri giderse cezalandırılması gereken” ise, “öteki” de öyle! Bu yüzden bu satırların yazıldığı sırada, PKK sızmış olduğu gerekçesiyle on günü aşkın süreyle kuşatılmış olan Silvan’ı artık terk ederken, özel askeri timler tarafından harabeye dönmüş evlerin duvarlarına “kızlar geldik, ininize girdik” yazılabiliyor ya da Galatasaray ile Fenerbahçe derbisi öncesinde, Fenerbahçe takımının taraftarları, bir “şişme kadın oyuncuğu” karşı takımın formasını giydirerek yakabiliyor. Ana akım medya da, bu yapıları üretmeye-devam ediyor. Örneğin “namus infazı”, “hep aynı minübüse binen eşini öldürdü” gibi haber başlıkları kadınların erkeklerce bir “ilksel öteki” muamelesiyle öldürülmelerini meşrulaştırıyor. “Kahbe saldırı” diye bir google taraması yaptığımızda, başlığında ya da içeriğinde bu sözcüklerin geçtiği binlerce ve önemli bir kısmı PKK eylemlerine yönelik olarak kullanılmış sonuç geliyor (Bkz.: S. 37).

Bir gazeteci, “PKK’li olmadığımı pişmanım” başlığıyla yazdığı köşe yazısında, bir Kürt kadın sanatçıyı “dağa kaldırmak” üzerine kurulu fantazisi ile, Kürt kadınının bedeni üzerinden Kürt erkeği kimliğinde PKK’ye ve aslında “Kürt erkekliğine” haddini bildirmeye yelteniyor. Bunu eleştirenler karşısında kendini, “şaka yapmak” gereğiyle savunabiliyor. Erkek meslektaşlardan birisi ise, “yazarın zaten değil bir kadını dağa kaldırmak, dansa bile kaldırabilecek ‘melekelerle sahip olmadığı’ (yani gerektiği gibi erkekliğe) sahip olmadığı” şeklinde ifadeyle ona destek veriyor ve bütün bu erkeklik tartışması, bu kadar kolayca, öteki(nin) kadın(ı) olduğu için bir Kürt kadın üzerinden yürütülebiliyor. İşinsanı bir çiftin evlerinde ölü buldukları cinayet sonrasında, işkadınının fotoğrafının üzerine “Ölen bayan” başlığı atılarak, Yahudi olmasalardı böyle bir başlığın uygun görülmeceğini düşündürtecek şekilde bir ırkçılıkla, öteki kadına ölüm yaktırılıyor. (Bkz.: S. 38)

O halde gündelik hayatta olduğu gibi, gazetecilik alanında da, kadını öteki yerine, ötekiyi de kadın yerine koyan¹⁷ ancak en çok da ötekinin kadını hedefleyen bu bilme ve anlatma biçiminin yerinden edilebilmesi için, feminist bir epistemolojiye ve böyle bir epistemolojik konum içinden çıkan etik anlayışla habercilik yapılmasına ihtiyaç var. Bu epistemolojik konum ise öncelikle ötekinin biz, bizim ise öteki olduğumuz kabulüyle, bir ilksel karşıtlık biçiminde kurulan kadın-erkek karşıtlığını sorgulamayı, bunun için de, kendimizden sorumlu olmamızın koşulu olarak, öteki için düşünmeyi gerektiriyor. Burada önerdiğimiz etik anlayış ise, Emmanuel Levinas ve Jacques Derrida felsefi geleneğini izleyen,¹⁸ ben’i/biz’i indirgenemez bir farklılığa, ötekinin mevcudiyetine borçlu olduğumuz ölçüde ötekine olan sorumluluğumuzun altını çizerek, ben’e/biz’e ancak öteki üzerinden varılabileceği düşüncesi üzerine temellenen bir etik. Zigmunt Bauman’ın (2001: 71-99) ifade ettiği haliyle de, gündelik hayatta çeşitli birliktelik ilişkileri içinde bulunuyoruz ve bir kamusalığın gerekliliğinden söz ediyorsak, karşılaşmalara dayalı birlikteliklerde, öteki-ile değil, öteki-için olmamız gerekiyor. Öteki-için

Kahpe saldırı

Şemdinli'de 60 kişilik terörist grup, Beyyurdu Karakolu üs bölgesine roketlerle saldırdı. Çıkan çatışma yaklaşık 2 saat sürdü. 11 hain öldürüldü, 3 er şehit düştü

Beğen

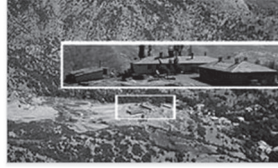

Tweet

Paylaş

Son dönemde saldırılarını artıran PKK'lı teröristler bu kez Hakkari Şemdinli'nin Beyyurdu Jandarma Karakolu üs bölgesini hedef aldı. Ağır silahlarla baskın yaparak büyük kayıplar verilmeyi planlayan teröristler, emellerine ulaşamadı. Teröristler, karakola 2 km uzaklıktaki üs bölgesine 3 koldan hareke geçti. Ancak gece 23.30 sıralarında, roketatar ve ağır silahlarla saldırı yapmaya hazırlanırken askerler tarafından son anda fark edildi. Mehmetçikle teröristler arasında yaklaşık 2 saat süren çatışma yaşandı. Teröristlerin ilk ateşinde Piyade Onbaşı Erkan Akdeniz (22), er Volkan Yulalı ve er Mahmut Yalçındağ (22) şehit olurken, 11 terörist öldürüldü. Diğerleri bölgeden kaçtı.

HERONLAR TESPİT ETTİ

Çatışmanın ardından teröristleri bulmak için İnsansız Hava Araçları (İHA) Heronlar havalandı. Heronların tespit ettiği teröristlerin bulunduğu noktalar, helikopterler ve top atışlarıyla ateş altına alındı. 11'i çatışmada öldürülen ve 60 kişi olduğu tahmin edilen teröristlerden bir bölümü de uzaktan atışlarla etkisiz hale getirildi. Çatışmada hafif yaralan 3 asker ise tedavi altına alındı. Çatışmanın yaşandığı üs bölgesinde saldırı sırasında 30 askerin bulunduğu, karakolda da yaklaşık 200 askerin olduğu kaydedildi. Teröristlerin, Kuzey Irak'tan geldiği belirlendi.

ÖLEN BAYAN!

■ **ÖREN** Bayan ipliklerinin eski sahibi Jak Karako (77) ve eşi Georgia Karako (69), Beşiktaş'taki evlerinde ölü bulundu.

■ **ÇİFTİ** bıçaklayarak öldürdükleri iddia edilen Türkmenistan uyruklu bakıcı ve karısı, kayboldu. ■ **20'DE**

Polis, çiftin cesedini terasta buldu. Cinayetin, 2 gün önce işlenmiş olabileceği belirtildi.

Kaynak: Takvim, 23 Ağustos 2014.

olmak ise, öteki için spesifik bir eylem çizgisi çizmeden önce, öteki ile duygusal bir taahhüde girmek, gerektiğinde “ötekinin kusurlarından” da sorumlu olmak (Bauman, 2001: 87-88, 92), yani kendimizle yüzleşmek, kendimizi ötekinin aynasından bilmek demek.

Ayrıca başka bir noktaya daha dikkat çekilerek, genel-geçer gazeteciliğin, “ben/birey” merkezli etik anlayışında, mesleğin etik kodlarına, bütün diğer mesleki etik kodlar gibi, bir kez yazılı kod/kural haline geldiklerinde ona uyanı “ilelebet” sorumluluktan kurtaran bir nitelik atfedildiği eklenmeli (Alankuş, 2005:39-40). Buna karşılık “öteki” referanslı etik anlayışa göre etiğin işlevi, vicdanı rahatlatmak değil, rahatsız etmek. Başka ifadeyle hedeflenmesi gereken “yerine getirilmesi gücümüz dahilinde olan şeyleri talep eden ve özneyi tüm sorumluluklarını yerine getirmekten doğacak doyumunu hedeflemeye davet eden” bir etik değil¹⁹. Dolayısıyla etik sorumluluğunun, aynı zamanda, eylemlerimizin sonuçlarıyla ilgili “sonsuz bir sorumluluk deneyimi olarak” (Calin ve Sebbah, 2011:57) yaşanması gerekli. Bunun gazeteci pratiklerine yansımaları ne olabilir sorusunun cevabı ise yaptığı haberin sonuçlarıyla ilgili, ben haberimi “doğru ve dengeli yaptım” şeklindeki iç huzuru yerine, haberin eşitsiz (öteki) tarafıyla

ilgili sürekli bir sorumlulukla davranmayı öngören bir huzursuzluk hali ve haber takibi. Örneğin ev işçiliğinde çalışan kadınların “iş kazaları” sonucu ölümü konusundaki haberlerin verilmesiyle yetinilmeyip, bu işte çalışanların sendikal örgütlenmeleri, işveren aleyhine açtıkları ceza ve tazminat davalarının sonuçları konusunda bilgilendirilmeleri ancak böyle bir sürekli “huzursuzluk ve sorumluluk” haliyle mümkün.

Genel-Geçer Gazetecilikte Haber Değeri

Haberin nasıl tanımlanması gerektiği, bağlı olarak neyin haber olmaya değer görülüp, neyin görülmediği konusunda genel-geçer/savaş gazeteciliğinin sahip olduğu yaklaşım uzun süredir tartışılıyor. Bu yaklaşımı en iyi ifade eden iki cümle ise; “köpeğin insanı ısırması değil, insanın köpeği ısırması haberdır” ile “kan varsa, haber vardır” (“if it bleeds, it leads”) şeklinde. Böylelikle bu iki klişe ifade bile, sıradışılık ile gerilim ve çatışmanın—özellikle de içinde şiddet varsa—habercilerin nezdinde nasıl öncelikli olarak haberleştirilmeye değer sayıldığını anlamamıza yetiyor. Galtung ve Ruge’un 1965 yılında gerçekleştirmiş oldukları, haber konularına dair çok gönderme yapılan araştırma ile izleyen pek çok diğeri, ana akım medya haberciliğinin nelere haber değeri atfettiğini aşağı yukarı benzer şekillerde sıralıyor. Haber değeri tanımında kültürel, tarihsel ve politik bağlamın önemli olduğunu da ekleyip Türkiye’yi gözeterек söylesek:

- Yeni, ani, henüz meydana gelmiş ya da böyle bir şeyin devamı niteliğinde,
- ‘biz’e kültürel ve coğrafi olarak yakınlığı olanlarla ilgili,
- siyasal, askeri, ekonomik, kültürel seçkinler ve iktidar merkezlerinin açıklamaları,
- tanınmış isimlerin özel hayatları,

- kamusal çıkarlarla ilgili ve çok sayıda insanı ilgilendiren,
- öngörülebilir olan veya tam aksine, ilginçlik, tuhafılık, sıradışıklık gösteren,
- içinde bir gerilim ya da çatışma (negatiflik), şiddet barındıran,

olay veya olgulara dair bilgiye haber değeri atfediliyor. Bu ve izleyen benzeri araştırmaların bize söylediği en önemli şey ise, neyin haber sayılıp neyin sayılmayacağına ilişkin rutinin, nasıl zaman içinde yapılan tercihlerle oluşarak, birer kural haline geldiğini ortaya koyması.

Bunlara, bir de, bir olgu veya olayın haberleştirilmesi kolaylığı sağlayan duygusal ve sansasyonellik taşıyan görüntünün, fotoğrafın varlığı; konunun kolaylıkla ve hızla haberleştirilebilecek nitelikte olması; halihazırda gündemde olan bir olayın takibi veya onunla ilgili verilmiş haberlerin dengelenmesi; çalışılan haber medyasının içinde bulunduğu ekonomik ve siyasal çıkar ilişkilerine bağlı olarak belirlenen öncelikli haber konuları gibi, pratik nedenler eklenince (Harrison, 2010:196) ortaya çoğunluk,

- öznesi hegemonik erkek elitler ve iktidar merkezleri olan,
- bu merkezlerin hâkim söylemi içinde kurulmuş,
- ötekilerin mağduriyetini yeniden üreten,
- süreç yerine, olay/sonuç odaklı, böylelikle bağlamından koparılmış;
- kişisel veya münferit, istisnâsi öyküler toplamından, felaketler veya tesadüfi başarılarından ibaret parçalı bir dünya ve gündelik hayat görüntüsü sunan,
- çatışma veya uzlaşmazlıkları mutlaklaştıran, sorunların çözümünü bireysel yetilere sahip olmaya indirgeyen ve güce tapınmayı artıran,

haberler çıktığını görüyoruz.

Genel-geçer haberciliğın haber değeri anlayışının hak ihlali ve savaşı/şiddet yanlılığı yaratan sonuçları:

- kadınlar, çocuklar, LGBTİ bireyler, yoksullar, yaşlılar, etnik azınlıklar, inanç ve inançsızlık grupları, felaketler veya “tesadüfi”, “istisnai” başarılar dışında haber konusu olamıyor, seslerine kulak verilmiyor,
- böylelikle, yoksulluk, açlık, zorunlu göç, çocuk emeği sömürüsü, ayrımcılık vb. hak ihlalleri gibi sorunların nasıl çözümlenmesi gerektiğine dair karşı-hegemonik anlatılar yok sayılarak, statüko yeniden-üretiliyor, toplumsal antagonizmaların şiddete yönelmesi olasılığı güçlendiriliyor,
- sonuç/olay odaklı haber değeri anlayışı ile, ince ince dokunan bir sürecin konusu olan ve hep daha iyisi ve sürekliliği için işlenmesi gereken barış çabalarına haber değeri atfedilmeyerek, çatışmaların, antagonizmaların ve savaşın şiddet dışı yöntemlerle, müzakerelerle ve demokratik sistem içinde çözümlenebileceğine inanç duyulması engellenmiş oluyor. Şiddet olağanlaşıyor, meşrulaştırılıyor.

Sonuç olarak barış gazeteciliği ya da adil-barış odaklı habercilik için haber değeri tanımının genişletilmesi ve haber değeri taşıyan konulara da mutlaka hak ve barış odaklı olarak yaklaşılması gerekiyor.

Haber değerinin yeniden-tanımlanması

Haber değeri tanımının, pozitif olarak tanımlanmış bir barış anlayışı çerçevesinde genişletilmesi için, daha önce haber konusu edilmeyenlerin haberleştirilmesi kadar, genel-geçer haberciliğın kamuya aktarılmaya “değer” bulduklarının yeni bir odak ve etik sorumlulukla yeniden-kurulması gerekli. Bunun için de Galtung’un altını çizdiği gibi (2006) yaratıcı bir haberciliğe ihtiyacımız var.

Örneğin futbol kupaları elbette haber değeri taşır. Ancak futbol sahalarda olup bitenler kadar, kupanın izlendiği evlerde, sokaklarda olup bitenler, kupanın gerçekleştiği ülkenin ekonomik ve politik durumu bağlamında ve kadınlar ile çocuklar üzerinden haberleştirildiğinde, hem adil-barışı gözeten bir hak haberciliği yapılmış olur, hem de ilginç, sıradışı, kişisel, dolayısıyla okunabilecek, izlenebilecek haber konuları da yakalanır. bianet'in "Dünya Kupası ve Kadın Kaçakçılığı" (6 Mayıs 2006); "Dünya Kupasında İnsan Kaçakçılığı" (19 Haziran 2006); "Kadınlar Kendi Euro 2008'lerini Anlatıyor" (25 Haziran 2008); "Dünya Kupası Ülkelerinde Kadınlar" (19 Haziran 2009); "Bir Çocuğun Gözünden: Dünya Kupası Barselona" (12 Haziran 2010); "Dünya Kupası: Milyonlara Eğlence, Yoksunlara Eziyet" (15 Haziran 2010); "Futbol, Güney Afrika ve Ekranlara Yansımayanlar" (5 Temmuz 2010); "Devletsiz Halkların Dünya Kupası" (4 Haziran 2014) haberleri sadece başlıklarının bile ifade ettiği konuları ve kullandıkları kaynaklarla, böyle genel-geçer haberciliğin haber değeri tanımını genişleterek ve odağını değiştirerek yapılan haberler²⁰.

Kadınlar Kendi Euro 2008'lerini Anlatıyor*

Bianet kadınlara Euro 2008 maçlarını izleyip izlemediklerini, futbolla ilişkilerini sordu. Aralarında gazeteci de var, bakkal da, ev kadını da. bianet'in görüştüğü kadınlar Avrupa Futbol Şampiyonası'nın heyecanına kendilerini kaptırdıklarını söylüyor(...)

"Maç izlerken hep forma giyerim"

Şehnaz Tanılkan (UNICEF çalışanı): (...) futbol benim hayat stilim. Fenerbahçeliyim. Milli maçlara Fenerbahçe'nin uluslararası maçlarına olduğu kadar ilgi duyuyorum. Yine de çocukluğumdan beri Avrupa Şampiyonalarının ve Dünya Kupalarının yeri başka. Tabii ki bu akşamki maç için çok daha fazla heyecanlıyım, Avrupa Kupası'nda milli takım kademe kademe yükseldikçe heyecan da ona göre arttı.

“Feci olan yenileni kadın, yeneni erkek yapan küfürler”

Handan Koç (Feminist, Mektup Kırtasiye): Almanya-Türkiye maçını izleyeceğim tabii. Fanatik değilim ama çocukluğumdan beri maç izlerim, Beşiktaş taraftarıyım. Milli maçlarda milli takımı tutarım, kim iyi oynuyor, kim kötü, ona bakarım; yani bir oyun sonuçta. Daha feci olan, tüm maçlarda yenilen tarafı kadın, yeneni erkek yapan küfürler

“Maçlarda barışçıl pankartlar açılabilir”

Eren Keskin (İnsan hakları aktivisti): (...)Türkiye’de de militarist, şoven yapı kitleleri motive etmek için futbolu kullanıyor. Demokrasi ve barış yanlısı insanlar maçlarda şovenizmi yıkmak için halkların kardeşliği adına barışçıl pankartlar açabilirler. Devlete kızgın olduğum zamanlarda milli takımı tutmuyorum. Bu geceki maçta takım tutmayı düşünmüyorum ama kızsam da Türkiye’yi tutacağım. (Gülüyor)

“Futbol fazla sonuç odaklı bir oyun”

Yeşim Çobankent (Gazeteci): Beşiktaşlıyım. Eskiden daha fanatiktim, şimdi o kadar değil. En son Hırvatistan maçını Viyana’da izledim; sloganları çok maşist buldum. Avrupa’da durum buysa Türkiye’yi düşünmüyorum. Küçük bir grup vardı mesela, “ya Allah bismillah” diye slogan attılar, beni çok rahatsız etti. (...)

“Heyecan dalgasına ben de kendimi kaptırdım”

İpek Çalışlar (Gazeteci): Normalde pek maç izlemem ama bu akşamki maçı izleyeceğim. O heyecan dalgasına ben de kendimi kaptırdım. Özellikle son anda attıkları goller çok hoşuma gitti. (...) Büyüka’da iskelede izleyeceğim.

“Kazanınca evde bağıriyoruz, başka bir şey yapmıyoruz”

Zeliha Aksoy (Bakkal): Normalde de bizim herif (kocasını kast ediyor) maç hastası olduğu için tüm maçları izlemek zorunda kalıyoruz. Diğer maçlarda heyecanlanmıyorum ama milli maçlarda Türk olduğumuz için çok heyecanlanıyorum. Kazanınca evde bol bol bağıriyoruz.

“Eskiden hasta taraftardım, evlilik köreltti”

Zuhal Yılmaz (Ev kadını): Eskiden hasta bir futbol taraftarıydım ama evlilik köreltti. Milli maçlar eski futbol aşkıma canlandırdı. Evde izleyeceğim,

kazanırsak dışarı çıkacak halim yok, o kadar da fanatik değilim.

"Futbol değil, milliyetçilik var"

Emine Özcan (bianet editörü): Hırvatistan maçının bittiği an benim için kötü bir tecrübe oldu. Sürekli silah attılar. Oturduğum sokağa dün akşam koskoca "Çılgın Türkler" diye bir afiş asıldı, duvarlara bayraklar çizildi. Bu maçı izlemeyeceğim, çünkü futbol değil, milliyetçilik var. Bu maçta, yenseler de yenilseler de herhangi bir yerde izlemek sağlıklı olmayacak. Kendimi güvende hissetmiyorum. (NV-CU/TK)

* (Kısaltıldı) Nilay Vardar - Ceyda Ulukaya, İstanbul, BİA Haber Merkezi, 25 Haziran 2008. <http://bianet.org/bianet/kadin/107873-kadinlar-kendi-euro-2008-lerini-anlatiyor>. Erişim tarihi: 20 Ocak 2016

Ya da yine Galtung'un savaş gazeteciliği ile çok benzeştiğini söylediği spor, özellikle de futbol haberciliği ile bile, bizzat barış gazeteciliği yapmak mümkün olabilir. Nitekim Ermenistan-Türkiye arasındaki yakınlaşmanın bir parçası olarak 2008 yılı Eylül ayında Cumhurbaşkanlığı Gül ve Ermenistan devlet Başkanı Sarkisyan'ın da izleyici olarak katılımlarıyla sırasıyla Erivan ve Bursa'da gerçekleşen dostluk maçları sonrasında, sadece sahada olup bitenlere veya iki lider arasındaki görüşmelere değil, saha dışındaki sıradan insanlara odaklanarak yapılan haberlerle barış gazeteciliği yakalanabiliyor.

Türkiye-Ermenistan maçında 'dostluk' kazandı

Ermeni Cumhurbaşkanı Sarkisyan Bursa'da Cumhurbaşkanı Gül tarafından ağırlandı. İSTANBUL

Türkiye ile Ermenistan arasında imzalanan tarihi protokolün ardından Bursa'da oynanan milli maç politik zirveye döndü. Kentte olağanüstü güvenlik önlemleri alınırken, biletler ise sınırlı sayıda taraftarlara verildi. Maç öncesinde stadın çevresinde de alınan önlemler nedeniyle büyük

bir sükunet vardı. Bursaspor'un fanatik taraftar grubu olan Teksaslılar tribünlerde hep bir ağızdan 'Sarı Gelin'i söyledi.....

Beyaz güvercin uçuruldu

İki ülkenin cumhurbaşkanlarının birlikte izlediği Türkiye-Ermenistan maçı dostane bir havada geçti. Barış için beyaz güvercinlerin uçurulduğu gecede, yasaklanmasına rağmen Azeri bayrakları açıldığı görüldü. Tribünlerde dostluk parkartları açanlar da vardı, Ermeni bayrağı açılmasını ıslıklayanlar da... Maçtan önce barışın simgesi beyaz güvercinler uçuruldu...

Bursa'dan izlenimler

(...) Ufak tefek protesto gösterileri dışında olumsuzluk yoktu. En büyük sorun maça girmek isteyenlerin bilet bulamamasıydı. Maçı izlemek için günlerdir bilet bulabilme umuduyla stada gelen lise 2. sınıf öğrencisi Hüseyin Odabaşı, "Üç gündür okula gitmiyorum, sabah akşam bilet arıyorum. Devamsızlıktan kalacağım. Hâlâ bulamadım. Maçta olay çıkmaz. Ermenileri güzel ağırlayacağız" dedi. Ersin Demirci de, "Biletlerin üzerinde isim yazılı. 20 yıldır Bursa maçlarına gidiyorum, böyle şey görmedim. Maç öncesi olay çıkmaz ama taraftar bilet bulamazsa olay çıkabilir" dedi.

Ahmet Bodur ise bilet bulabilen şanslı taraftarlardan: "Bilet buldum, sevinçliyim. Eski amigoların birinden aldım. Mahalle kıyağı yaptı. Türkiye mutlaka yenecek ama dostluk kazanacak." Biletler Teksas amigolarının sorumluluğundaydı. 6 bin bilet ücretsiz dağıtıldı. Teksas Grubu lideri Selim Kurtulan, bilet konusunda ve kendi gruplarının aldığı tedbirlerle ilgili şunları söyledi: "Bursa'da üç milyon kişi yaşıyor. Üç milyon bilet veremezler. Sonuçta stat 20 bin kişilik ve tüm stad dolacak. Taşkınlık olmayacak. Cumhurbaşkanımız Abdullah Gül'ü çok iyi karşıladılar. Biz de Sarkisyan'ı en iyi şekilde ağırlayacağız. Hep bir ağızdan Sarı Gelin'i söyleyeceğiz." Teksas Derneği Başkanı Mehmet Güzelsöz de "Ermenilerle ilişkilerimiz normalleşmeli. Normalin ötesinde dost olmalıyız artık. Biz tribünler de bunu göstereceğiz." Stadın hemen yanındaki kafede tüm gelişmelere kayıtsız dört emekli öğretmen okey oynuyordu. Nurten Beceren, Ermeni sorunun doğudaki kan davası sorununa benzetti ve "Artık buna bir son verilsin" dedi. Necla Ateş ise, "İlişkilerin normalleşmesine karşıyım. Ama bunun sebebi Ermenileri sevmediğimden değil, başkalarının dayatmasıyla yapıldığı için" dedi. Leman Bekman, "Barış istiyorum. Maç berabere bitsin" diye konuştu. Özcan Şenyurt da "Düşmanlıklar bir kenara bırakılsın. İki ülke dost olsun ve bu dostluk devam etsin ancak maçı Türkiye kazansın" dedi... Serkan Ocak, Bursa, Radikal, 14 Ekim 2009, 00:00. <http://www.radikal.com.tr/turkiye/turkiye-ermenistan-macinda-dostluk-kazandi-959207/>Erişim: 19 Ocak 2016.

Ana akım medyanın seçkin odaklı haberciliğinin, sıradan insan odaklı olmaya ancak konu "ötekiler" olunca dönüştüğünü, ancak bu yapılırken, "biz"lerin bağlama göre daha "uygar", "akıllı" "güven içinde" vb. oluşunu olumlayacak karşıtlıktaki konu(m)lar içinden bir haber değeri çıkarıldığını biliyoruz. Başka ifadeyle, eğer ötekiler haberleştirilirse bu bir bakıma onlara, mevcut olduğu varsayılan "mutlu aile" fotoğrafının, "negatif"leri muamelesi gösterilerek yapılıyor. Hatta "hegemonik özne" ile eş tutulmamaları için, aralarına bir ayırmaştırmaya bile gidilmediği, homojen bir grup olarak temsil edildikleri görülüyor. Örneğin genel-geçer medyanın Suriyeliler ile ilgili haberlerine hâkim olan anlatı böyle bir anlatı ve mültecilere ilişkin dolayısıyla sokulan imge de "kaçak" olarak çıktıkları deniz yolculuk-

larında kaybettiği yakınları için ağlayan biçare erkeklerden, ölüleri deniz kıyısına vuran, sokaklarda dilen(diril)en, kılıkları, kıyafetleri, kültürleri “farklı” çocuklardan, kadınlardan ibaret. Bu arada da “mazallah temelli yerleşirlerse” demografik yapımızı değiştirerek, ülkeyi “Araplaştırarak”, sokaklarımızı, mahallelerimizi “kirlettikleri”, vergilerimizden kendilerine maaş ödenmesi yetmezmiş gibi, işlerimizi elimizden alarak “mutlu aile” tablomuzu bozacak şekilde tehditkâr görülmeleri kolaylaşıyor. Oysa Türkiye’deki Suriyelilerin hepsi aynı koşullarda yaşamıyorlar. Türkiye ekonomisine, sanat ve kültürüne katkıda bulunanlar, burada bulunmayı bir tercih kılanlar, vergisini ödediği halde hizmet alamayanlar da var ve bu çoğullukları içinde haberleştirilmeyi de hak ediyorlar. Örneğin bianet’in “İstanbul’da yaşamayı seçen Suriyeliler” haberi²¹, böyle “Suriyelileri” ya uğradıkları sebebi “biz” olmayan bir mağduriyetin kurbanları ya da varlıklarıyla bizi mağdur edenler karşılığı içinde resmeden haberler karşısında, onları böyle çoğullukları içinde sunan bir haber. (Bkz.: S. 51)

İstanbul’da Yaşamayı Seçen Suriyeliler Anlatıyor*

Savaş nedeniyle Suriye’den ayrılan ve tehlikeli yolculukları da göze alarak Avrupa’ya gitmek isteyen Suriyeli mülteciler dünya gündeminde. Peki ya Türkiye’de kalmak isteyenler? Türkiye’yi tercih nedenleri, yaşam şartları, zorluklar ve beklentileri neler?

Fatih’te üç katlı bir kitabevindeyim. Adı “Pages”. İçeride kitabevinin sahibi Samer al Kadri ve kafede çalışan Rawad Al Samman’ın yanı sıra Arjantinli genç bir kadın Sofia Nicolini Llosa var. Llosa’nın 32 ülkede çocuklarla sanatsal aktiviteler düzenleyen bir etkinliğin son ayağını Türkiye’de Türkiyeli ve Suriyeli çocuklarla gerçekleştirmek üzere geldiğini öğreniyorum.

Haziran ayında açılan kitabevi Arapça, İngilizce, Türkçe kitapların yanı sıra atölyeler, şiir ve müzik dinletileri, film gösterimleriyle Suriyeli, Türkiyeli, Avrupalı insanların buluştuğu bir mekân olmuş durumda.

İstanbul çünkü...

Al Kadri, güzel sanatlar mezunu ve grafik tasarımcısı. Şam'da Bright Fingers isimli çocuk kitapları basan bir yayınevi sahibi. Savaşın başlamasıyla iki çocuğu ve çocuk kitapları yazarı eşiyile 2012'de önce Ürdün'e, sonra da İstanbul'a gelmişler.

"İlk andan beri Avrupa'yı istemedim. Avrupa benim için bir seçenek değildi. Özellikle çocuklarım için Avrupa'dan Suriye'ye dönmek çok kolay olmazdı, buradan dönmek çok daha kolay.

"Türkiyeli ve Suriyeli insanlar birbirine çok benziyor. Buraya gelince bizim için çok bir şey değişmedi. İstanbul'u gerçekten çok beğeniyorum."

Al Samman Hukuk fakültesi mezunu. 2012'de ayrıldığı Şam'dan sonra ilk durak Ürdün. Eşi ve iki yaşındaki çocuğuyla bir yılı aşkın süredir İstanbul'dalar. İngiliz Edebiyatı mezunu eşi Suriyeli çocuklara İngilizce dersleri veriyor.

"İstanbul'daki yaşam yüzde 75 Şam'daki yaşama benziyor. Bir gün Şam'a döneceğim. Özellikle çocuğumuz için, buradan Şam'a gittiğinde evinde hissedecek ama Avrupa'da böyle olmaz."

“Misafirsin ama gidersen gelemezsin”

Al Kadri “Hükümet bizim için çok şey yaptı. Vizesiz şekilde kabul ettiler, çok sayıda insan geldi Suriye’den. Hükümet bize ‘siz misafirsiniz’ dedi. Bu iyi bir şey ama aynı zamanda da bir problem” diye anlatıyor.

“Burada geleceğim belirsiz. İstediğim her şeyi yapabilirim ama misafir, beni koruyacak yasalar yok. Yasalara ihtiyacım var. Haklarımı ve kuralları bilmek istiyorum.”

Al Kadri, Türkiyeli ve Suriyeliler arasında zaman zaman yaşanan gerginliklerin sebebinde de bu yasal güvence yokluğuna bağlıyor:

“Bir Türkle herhangi bir nedenden dolayı problem yaşamaktan çok korkuyorum. Haklarım ne? Bir otobüste birinin ayağına yanlışlıkla değsem, bana kızsın, ben de sinirlensem kavga etsek ne olur?”

“Param var, ev kiralayamıyorum”

“Suriyeli olduğum için kendi adıma ev kiralayamadım. Türk bir arkadaşım benim için kiraladı. Kiralayan insanlar ‘Seninle problemimiz yok, Suriyelilere ev kiralamayız’ dediler. Doğalgaz, elektrik açmada zorluk yaşıyoruz.”

“Vergi ödüyorum, çalışma iznim yok”

Çalışma izni bir başka problem. Al Kadri kendi adına işyeri olmasına, vergi ödemesine rağmen çalışma izni olmadığını anlatıyor:

“Haklarımız Türkçe”

Al Sammam da “yaşamak için çalışmam lazım” diyor ama yasal süreçle baş etmenin zorluğuna dikkat çekiyor.

“Hakkımızda yasalar var ama Türkçe gazetelerde çıkıyor. Oturma izni için emniyete gittiğimde sadece Türkçe konuşuyorlardı. Biraz Türkçe biliyordum ve internet sitesinden form doldurmam gerektiğini anladım. Heyecanla sayfayı açtığımda gördüm ki form Türkçe’ydi.”

Eğitim?

Eğitim bir başka önemli başlık. Al Kadri iki çocuğunun özel Suriye okulla-

rına gittiğini anlatıyor. Dil ve entegrasyon çocuklar için önemli bir sorun.

“Suriyeli çocuklar için bir senelik Türkçe öğrenip sisteme alılabilecekleri sınıflar açılabilir. Sonraki sene Türk çocuklarla eğitime devam edebilir.”

“Birbirimizi tanımalıyız”

Suriye’ye dönmek ile ilgili Al Samman “Şam hep orada, biz şimdi uzun bir tatildeyiz” derken, Al Kadri “Suriye’ye döneceğim ama savaş bittikten sonra değil, Esad gittikten sonra” diyor vurguyla.

“Suriyeliler Türk kültürünü, Türkiyeliler Arap kültürünü anlamalı. Gelecek bizi yanyana getirecek, birbirimizi tanımalıyız. Bu dükkan küçük bir adım.” (BK)

* (Kısaltıldı) Beyza Kural, bianet, 18 Aralık 2015.

Kaynak:<http://bianet.org/bianet/yasam/170328-istanbul-da-yasamayi-secen-suriyeliler-anlatiyor>. Erişim: 16 Ocak 2016.

Böylelikle bianet örneğinde hak odaklı barış gazeteciliği ile paradoksal gibi görünse de, haber kaynağı olarak kurulan bağlam çerçevesinde “kültürel seçkinlerin” kullanılması ve Türkiye’deki “Suriyeliler”in varlığının kendilerine sunulan bir lütuf olmadığını, aralarında zorunlulukla burada bulunanlar olduğu gibi, başka bir yere göç edebilecek iken, bir tercihle Türkiye’de olmayı seçenlerin de bulunabileceği gözetilerek, dolayısıyla onları bütün “çoğullukları” içinde kavrayacağımız, statülerinin eşit yurttaş sayılmaları gereken bir haklar sorunu olduğunu gözetmek gerekliliğini hatırlatıyor. Başka ifadeyle sadece mutlak mağduriyetleri üzerinde temsil edilen Suriyelilerin aydınlarının, sanatçıların da sözüne, sorunlarına kulak verilmesiyle, haber değeri ötekiler lehine genişletilmiş ve zenginleştirilmiş oluyor.

Haber değeri tanımının nasıl genişletilebileceği konusunda yararlanılacak bir diğer ipucunu da, sıcak savaş ve çatışma haberleriyle ilgili olarak Lynch ve Galtung veriyorlar. Yazarlara göre (2010: 24) barış

Cinnetçiliği..

ASKI... İktidara hapendenis operasyonu için veremeyen AKP'den... Çıvırdığı ya 10 bin asker gönderiyor...
Şuğur DONDAR yazdı... Sayfa 4'te

Osmanlı tuğrası

E VAZALIM da... Ok unvanları bastı... Çerçebe albayrakı de... dilleri parçaları aradılar, ampul dağıtı... Çerçebe öldürdüler!
Yılmaz ÖZDİL yazdı... Sayfa 20'de

Sen misin operasyon yapan

BİR kez daha görüldü ki, bu ülkede yolsuzluk yapıyor ve...
Rıza ÇELİK yazdı... Sayfa 10'te

YIL: 9 SAYI: 3097

18 ARALIK 2015 CUMA

75 kuruş

TC SÖZCÜ

25 PKK'lı terörist öldürüldü

ÇERKEZ de sırtına hançer, acıların benzerleri başka da böyle görülmüştü. 6. 10

AKP iktidarının vicdan sızlatan son adaletsizliği

400 BİN ÖĞRETİMEN ATAMA BEKLERKEN SURİYELİLER ATANDI

İktidar, atanamayan öğretmenlere verdiği sözleri tutmadı. Üstüne üstlük gençlerimiz kendi ülkelerinde üvey evlat muamelesi görüyor

Atanamadı
Polis oldu şehit düştü
Malatyalı Zafar Sayıl (32) Tarih öğretmeniymiş. Çerçebe, eşi ve 2 çocuğu öldü.

Atanamadı
Polis oldu şehit düştü
Trabzonlu Kemal Kumaş (29) Fizik öğretmeniymiş. Eşi ve 1 çocuğu habesiydi.

Atanamadı
Üzüntüden kanser oldu
Mersinli Şahak Bay, Türkçe öğretmeniymiş. Kanser yüzünden 27 yaşında ölüdü.

Atanamadı
Üzüntüden kanser oldu
Mersinli Şahak Bay, Türkçe öğretmeniymiş. Kanser yüzünden 27 yaşında ölüdü.

Atanamadı
Üzüntüden kanser oldu
Mersinli Şahak Bay, Türkçe öğretmeniymiş. Kanser yüzünden 27 yaşında ölüdü.

Atanamadı
Üzüntüden kanser oldu
Mersinli Şahak Bay, Türkçe öğretmeniymiş. Kanser yüzünden 27 yaşında ölüdü.

AKP için "Suripelli" denilene Akın sular deryeye. O kadar ki milyar dolar harcandı...
TEPKİ ÇİĞ GİBİ
SURİYELİ öğretmenlerden 2 si Kararın Şahak, 1 ise Samson öteki insan hatırı-sıllımlarla ipe bağlıdır. Atama bekleyen öğretmenlerin de buna sosyal medya da tepki etti.
Kemal ELİBOL'un haberi sadece 9'tur

Atanamadı
Çalıştığı otelde öldü
Batmanlı Hüsniye Arslan (30) Felsefe öğretmeniymiş. Kavga kurbanı oldu.

Atanamadı
İşsizlikten canına kıydı
Sivri Mehmet Sadık Güneş (28) Türkçe öğretmeniymiş. Kendini kaleme attı.

Atanamadı
Bunalmı kurbanı oldu
Gaziantep Fikret Arslan (33) Kimya öğretmeniymiş. İşsizlikten canına kıydı.

Atanamadı
Bunalmı kurbanı oldu
Gaziantep Fikret Arslan (33) Kimya öğretmeniymiş. İşsizlikten canına kıydı.

Atanamadı
Bunalmı kurbanı oldu
Gaziantep Fikret Arslan (33) Kimya öğretmeniymiş. İşsizlikten canına kıydı.

Atanamadı
Bunalmı kurbanı oldu
Gaziantep Fikret Arslan (33) Kimya öğretmeniymiş. İşsizlikten canına kıydı.

Suriyeli mültecileri tazminat vereceğiz
"Suripelli" denilene Akın sular deryeye. O kadar ki milyar dolar harcandı...
TEPKİ ÇİĞ GİBİ
SURİYELİ öğretmenlerden 2 si Kararın Şahak, 1 ise Samson öteki insan hatırı-sıllımlarla ipe bağlıdır. Atama bekleyen öğretmenlerin de buna sosyal medya da tepki etti.
Kemal ELİBOL'un haberi sadece 9'tur

Atanamadı
Lokantacılık işine girdi
Sergül Yıldız (27) İktisat öğretmeni olarak atanmadı. İktisat okulunda lokantacı oldu.

Atanamadı
İnşaatlarda amele oldu
Gaziantep Kemal Okuy (28) Fizik öğretmeniymiş. Canına kıymak istedi.

Atanamadı
Çorbacılık yapıyor
Mersinli Feriye Arslan (33) Kimya öğretmeniymiş. Lokantacılık yapıyor.

Atanamadı
Çorbacılık yapıyor
Mersinli Feriye Arslan (33) Kimya öğretmeniymiş. Lokantacılık yapıyor.

Atanamadı
Çorbacılık yapıyor
Mersinli Feriye Arslan (33) Kimya öğretmeniymiş. Lokantacılık yapıyor.

Atanamadı
Çorbacılık yapıyor
Mersinli Feriye Arslan (33) Kimya öğretmeniymiş. Lokantacılık yapıyor.

Suriyeli mültecileri tazminat vereceğiz
"Suripelli" denilene Akın sular deryeye. O kadar ki milyar dolar harcandı...
TEPKİ ÇİĞ GİBİ
SURİYELİ öğretmenlerden 2 si Kararın Şahak, 1 ise Samson öteki insan hatırı-sıllımlarla ipe bağlıdır. Atama bekleyen öğretmenlerin de buna sosyal medya da tepki etti.
Kemal ELİBOL'un haberi sadece 9'tur

Hazin bir yıldönümü!
T oplamanın çirkinliği için belki "Yokluk, yokluğun ve yolsuzluk" yaz. Bende mağdurların hepisi var ama hâlâ yolsuzluk, adaletsizlik, adaletsizlik, bunlardan fazla etkilenmeyen varlığını sürdürüyor. Bu durum, sonuna kadar devam etmez değil mi...
Rıza ÇELİK yazdı... Sayfa 10'te

TOKMAK
Bahadır TURAN
Çarşamba...
Sufilerin paraları...
Yatak odalarında kaza...
Ayakkabı kullananlar...
Fırlayan milyon dolarlar...
Daha nedir rade!...
Böylece, bu büyük yolsuzluk...
Kilobayrakın üzerine...
Görmeyi tercih etti, suçları...
Kokuları Yüce Devlet...
Göstermeye. Mec...
Ne de "ayyeten" alırdı.

Arapça ve Kürtçe kanalları dururken yaptıklarına bak!
TRT Türk kapatılıyor
Yurtdışındaki Türkleri seslenen bu kanalı kapatmalarının bahanesi ise "Yeni den yapılanma"... Gel de buna inan
Silivri Sakalı
MELLETİN parçası...
Bu yığın parçası...
Yurd dışındaki Türkleri seslenen bu kanalı kapatmalarının bahanesi ise "Yeni den yapılanma"... Gel de buna inan
Silivri Sakalı
MELLETİN parçası...
Bu yığın parçası...

gazeteciliği, genel-geçer gazeteciliğin haber değeri atfettiklerine taban tabana zıt bir yerden haber değerini tanımlamak yerine, onun içindeki çatlaklardan, tutarsızlıklardan yararlanabilir. Barış gazeteciliği, savaş gazeteciliğinin negatif haberciliğini dengelemek için mutlaka “iyi/pozitif” haber yapmak zorunda değildir.

Barış gazeteciliği, “iyi” haberler vermek anlamına gelmez. Sadece geleneksel haber yapma yöntemleri karşısında, çatışmaların daha adil şekilde haberleştirilmesi anlamına gelir. Barış haberciliği, profesyonel yaklaşımın ve [gazetecilik] performansının geliştirilebileceğine ve medyanın daha iyi kamu hizmeti sunmasının sağlanabileceğine işaret eder (Shinar, 2007:3).

Böylece “iyi” bir haber uğruna, olayın/olgunun bazı öğelerin saklanması da beklenemez. Savaş can yakar, yakılan canlar da haber konusudur, ancak habercilik kurbanların sayılarının verilmesinden ibaret olmamalıdır. Bu durumda işte gazetecinin tercihleri ve yaratıcılığı önemli hale gelmektedir. Bosna-Hersek'teki iç-savaş sırasında olduğu gibi, toplu mezarların, kadınlara yönelik tecavüzlerin, sivilleri hedefleyen keskin nişancıların vb. —haberini nasıl yapılacağı önemli olmakla birlikte— varlığı elbette haberdur, ancak bütün bunların arasından cephe gerisinden savaşın darma duman ettiği gündelik hayatın rutininin yeniden tesisi için gösterilen ufak bir çaba, diyelim ateşkes sırasında yıkıntılar içinde gerçekleşen bir konser de haberdur ve savaş ile gündelik hayatlarının akışına son derece yıkıcı darbe vurulmuş sıradan insanların üzerinde “yapıcı” etki yaratacaktır. Haberci de böylelikle, hükümet otoritelerinin, askeri mercilerin beyanatları yerine, sıradan insanlara ve onların hayatta kalma inisiyatiflerine odaklanarak kişisel, sıradışı, gelecek için umut verecek “olumlu” bir haber çıkarabilir.

10 Ekim 2015 tarihinde, Ankara'da gerçekleştirilmesi planlanan Emek, Barış, Demokrasi mitingi öncesinde, miting katılımcılarına yönelik olarak, resmi açıklamaya göre 102 kişinin hayatını kaybettiği, 500'den fazlasının da yaralandığı intihar saldırısının haberleştirilme biçimi de, haber değeri tanımının genişletilmesine başka bir örnek

ABD'DEN 95 CANIMIZI YITIRDİK

Terörle mücadeleyi DURDUR

Aydınlık

TSK'ye PKK'ya karşı mücadelesi ve Rusya'da düzenlenen saldırıları rahatsız olan ABD, Türkiye tarihindeki en kanlı bombalı saldırıları İnce Atlı Ankara Tren Garı'nda gerçekleştirdi. 493 kişi 246 kişi yaralandı.

Saldırığı aydınlatan RAPOR

TSK 3 ay önce uyardı: ABD'nin bütün unsurları görev başında

Barkey: Şehirler havaya uçacak

Halka dayanan güçlü devlet

Tasfiye edilen askerler görevde

TSK'nin PKK'ya karşı mücadelesi ve Rusya'da düzenlenen saldırıları rahatsız olan ABD, Türkiye tarihindeki en kanlı bombalı saldırıları İnce Atlı Ankara Tren Garı'nda gerçekleştirdi. 493 kişi 246 kişi yaralandı.

GÜNEŞ

Verdiği BULAMACA 50 TL

95 ÖLÜ 246 YARALI

ALCAKÇA KAHPECE

Seçmenlere 20 gün kala kaçacak eller bir kez daha derveye girdi. Türkiye tarihindeki en büyük terör saldırısında katliamcıların kanı yitirdi. 95 kişi, 246 yaralıyla 493 kişi hayatını kaybetti. 249 kişi de yaralandı.

'DEVLET YAPTI KÖRÖSÜ'

AYAKLANMA ÇAĞIRISI YAPILAR

DEMİRTAŞ'IN MASKESİ DÜŞTÜ

3 GÜN YAŞ LAN EYLÜL

'BU BÖLÜMÜ NEDEN KESTİN DÖDÜK?'

SALDIRININ FAİLİ PKK

ERDOĞAN'DAN SAGDUYU ÇAĞIRISI

DÜNYA SALDIRIYI KINADI!

ANINDA POLİSE SALDIRILAR

YİNE AYNI TEZGAH

'Seydi' Ankara'da patlayacak!

SELDİNİN ÇANCIĞI BİR GÜN ÖNCEDEN YAZDI

SAYFA 21 ÇEK

Gündem

BARİSA ALCAKÇA SALDIRI

YÜREĞİMİZİ YAKTIN

SARAY'INI YIKACAĞIZ

KATLIAM bilançosu

Sarı ve AKP GETİLENCİ

Muhalefetteki devletin işi

KAR DA HAYAT AKIYOR

ÖFKE

KCK'den tarihi eylemsizlik

'Varım olan varım... 11 Ekim'den itibaren 95

'Oyuncuca tacizi Sedat Peker ve Saray'de ele kam aktıyor 76

Kaynak: Aydınlık, Güneş ve Özgür Gündem Gazeteleri, 11 Ekim 2015 sayıları, <http://t24.com.tr/basin/2015/10/11>. Erişim: 20 Ocak 2016.

olabilir. Barış gazeteciliği yapmanın çok zor, savaş gazeteciliği yapmanın ise çok kolay olduğu bu olayla ilgili haberlere bakıldığında, resmi otoritelerin kaynak olarak kullanıldığı haberler ile, mitingi düzenleyen siyasi hareketler ve sendikaların haber kaynağı olarak kullanıldığı haberler arasında saldırının faillerinin çabucak ve siyasal kutuplaşmanın olduğu hatlar çizgisinde hemen “öteki taraf” ilan edilmesi açısından benzerlik olmakla birlikte bütünüyle farklı gerçeklik kurguları ile karşılaşılıyor. (Bkz.: S. 53)

Ancak ölü ve yaralı sayılarıyla, saldırının hemen arkasından polislerin davranışlarıyla, hastanelerdeki yaralılara sağlanan hizmet ile ilgili konulardaki haberler arasında kullanılan haber kaynaklarına ve konumlanan tarafa bağlı olarak oluşan bu farklılaşmaya rağmen, saldırıya mağdur odaklı yaklaşan haber medyasında bile barış gazeteciliğinin yakalanamadığını söylemek mümkün görüyor. Buna karşılık, farklı politik kutupların gazetelerinde, konuyla ilgili savaş ve barış gazeteciliği örnekleriyle aynı anda bulunabiliyor.

Oysa böyle durumlarda ne yapılabilirdi diye düşündüğümüzde, şunları söylemek mümkün:

- Öncelikle saldırının nedeni ve sonuçları ile ilgili bağlam kurulmalı, bu yapılırken acele genellemelerden ve kutuplaştırıcı söylemlerden kaçınılmalı. Acele ve kanıtsız yargılarla, “suçlu” ilanına girişmemeli.
- Mağdurlar birer rakam olmaktan çıkarılıp hayat öyküleriyle haberleştirilmeli²².
- Yaralananların durumu ile ilgili haber takibi yapılmalı.
- Ancak bunlar yapılırken çaresiz bir mağduriyet üretilmemeli,
- Eylemin birinci dereceden zanlıları ile bundan farklı derecelerde sorumlu oldukları bilinenlerin hepsi aynı kefeye konulmamalı.

Örneğin Ankara’daki intihar saldırısında, kız kardeşini ve kızını kaybetmişken, yaralanmış karısına sarılırken çekilen fotoğrafıyla, mağ-

duriyetin simgelerinden birisi haline gelmiş İzzettin Çevik'in haber kaynağı olarak kullanıldığı bir haber, bu çerçevede barış gazeteciliği örneği sayılabilecek nitelikte. Çünkü, "Kızımın öldüğünü biliyordum" (Habertürk, 23 Ekim 2015)²³ başlığıyla yapılan haber, Çevik'in "O barışı dinamitleyen çocuklara da kızgın değiliz. O çocukların suçu yok. Onlar da bizim çocuklarımız gibi. Hatta o çocukların annelerine başsağlığı diliyorum...bizim gibi ekonomik durumu iyi olmayan, belki benim gibi Kürt olan insanların çocukları. Ama sen o çocukları alıyorsun....bire canavar oluşturuyorsun...bomba koyup Ankara'nın ortasında patlatıyorsun. Bunları yapan birileri var. Ölene kadar, son nefesime kadar benim nefesim onların ensesinde olacak" sözleriyle kapatılıyor. Böylelikle örneğin yukarıdaki son paragrafın sadece son cümlesi aktarılarak haber tamamlanmış olsaydı ortaya çıkabilecek anlamdan çok farklı, bir anlatı kuruluyor; sorumluların cezalandırılmaları için hak arayışı talebi, barışın geleceğinden umut kesilmemesi mesajıyla "birlikte" akılda kalıyor. Saldırının çok acılı "kişisel öykü"lerden birinin mağdurunun ağzından çıkarak intihar bombacısı "çocukların" annelerine giden bir "baş sağlığı" mesajıyla, tekvücut bir düşman cephesine yönelik öç alıcı sözler bekleyenler ile saldırının zanlılarına sempati ile bakanların yaklaşımlarında çatlak oluşturabilecek bir "öteki için etiğin" okura ulaşmasına imkân tanınıyor. Haberi yapan gazetecinin ya da editörünün metni kurma biçimi ve bu alıntıyla haberi kapatarak yaptığı tercih, mağduru haberin konusu saldırının "aciz" nesnesi olmaktan çıkarıp, barışın "hakiki" öznelerinden birisi kılıyor, adil-barışı inşa için iktidarların yapabileceğinden daha güçlü ve önemli bir tuğlayı yerine koymuş oluyor.

Diğer yandan gerekenin bizzat, adil-barışı dert edinen bir gazetecilik olarak tanımlanması, haber değerinin yapısal ve kültürel şiddet mağdurları lehine genişletilmesi demek. Kaldı ki bu, haberi olay/sonuç odaklı olmaktan çıkarıp süreç odaklı kılmak için de gerekli. Örneğin 1941 yılından bu yana, maden ocağı "kazaları"nda 3000 kadar madencinin öldüğü; verilere göre en fazla ölümlü "kaza"

yaşanan sektörlerin taş ocaklarıyla birlikte madencilik olduğu; bu sektörlerde iş güvenliği ile ilgili standartların olması gerekenin çok gerisinde kaldığı Türkiye gibi bir ülkede, konunun çok ölümlü yeni bir "kaza" yaşanmasını beklemeksizin düzenli olarak takip edilmesi ve haberleştirilmesi gerekiyor. Oysa Somada 13 Mayıs 2014 tarihinde 301 madencinin ölümü ile sonuçlanan ve nedeninin güvenlik zaafiyeti olduğunu bildiğimiz "kaza" meydana gelmeden çok önce, sistematik haber takibiyle, örneğin Türkiye'nin Uluslararası Çalışma Örgütü'nün (ILO) 176 numaralı ve 1995 tarihli Madenlerde Güvenlik ve Sağlık Sözleşmesi'ni hâlâ imzalamamış olmasını sorgulayan²⁴, ilgili meslek odasının görüşlerine ve politik inisiyatiflere destek veren bir habercilik yapılması gerekirken bunun yapılmadığını biliyoruz. Başka deyişle maden işletmeciliğinde gerekli iş güvenliği standartlarının altında çalışılmakta olduğu bilinirken, siyasal iktidarın bununla ilgili ölçütleri belirleyen sözleşmeyi imzalayarak işveren açısından yükümlülükler doğuran, önceleyen ve adil-barış odaklı bir habercilik mümkün olabilirdi. Ancak ana akım medya konuyla ilgili haber takibi için adeta 301 kişinin ölümü gibi bir "olağandışı" sonucun ortaya çıkmasını bekledi. Dolayısıyla olayın hemen ardından yapılmaya başlanan "sonuç odaklı" haberciliğin—ki bu da ayrı bir eleştirel çözümlenme gerektirmektedir—can kayıplarıyla yaşanan katmanlı hak ihlallerini daha da ağırlaştırdığını, ayrıca "Soma faciası"nın nedenlerinin, "mesleğin fitratında böyle kazalar olduğunu" söyleyen resmi açıklamaların kurduğu "gerçeklik rejimi"nin de (Foucault, 1991) yardımıyla, kısmen gözlerden saklanabildiğini söylemek mümkün. Ancak bu arada, Soma "kazası" sonrasında sorumlulara karşı sürdürülen yargılama süreci ile "kaza"da hayatını kaybeden işçilerin geride kalan yakınlarına yönelik olarak siyasal iktidar tarafından verilen sözlerin ne ölçüde yerine getirildiği, yeniden işletmeye açılan madendeki güvenlik koşullarının ne durumda olduğu gibi birçok konu, "birincil haber tanımlayıcılarının" ağızından değil de, bizzat mağdurların deneyimleri üzerinden haber değeri katılmak ve takibi yapılmak üzere hâlâ daha beklemeye devam ediyor. Nitekim böyle, odağını "ötekinin ötekisine" çevirerek yapılan bazı iyi habercilik örnekleri de var. Örne-

ğın televizyon habercisi Göksel Göksu'nun, kameraman Emre Kınacı ile birlikte gerçekleştirdiği "Soma'nın Gelinleri" haber dizisi²⁵ böyle bir dizi. Çünkü Soma'da eşlerini kaybeden kadınlara kulak veren Göksu'nun haberleri, örneğin başka birçok sorunun yanı sıra, evin gelirini temin eden kocalarının ölümünden sonra, gündelik hayatı çocuklarıyla birlikte idame ettirmek zorunda kalan kadınlar için Hükümetçe takdir edilen maddi desteğin, ataerkil hegemonyanın dayattığı koşullarda nasıl kullanılmadığını görmemizi sağlıyor.

Genel-Geçer Gazetecilikte Haber Kaynakları

Dayandırıldığı haber kaynaklarının, bizzat haber değeri tanımını nasıl değiştirdiğini halihazırda tartıştık. Yeniden vurgularsak, birincil haber tanımlayıcıları olarak adlandırılan kaynaklar, haberin çerçeveleme ve tartışılma biçimini, söylemini de belirliyor (Hall vd. 1978). Dahası aslında neyin haber değeri taşıyıp neyin taşımadığına dair kararı verenler de bizzat bu birincil haber tanımlayıcıları oluyor. Geleneksel gazeteciliğin elit odaklı habercilik anlayışı içerisinde, haber çoğunlukla "güvenilir" oldukları ve "kesin" bilgi sunacakları gerekçesiyle—haber konusu olaya bağlı olarak—hükümet ve parti temsilcilerinin, yerel siyasi ve idari otoritelerin, askeri makamların ve emniyet güçlerinin açıklamalarına, adli tıp mercileri raporlarına vb. dayandırılıyor. Benzer durum, ekonomiyle ilgili haberlerde ise varsıllar kulübü üyelerinin, kültürle ilgili haber konularında kültürel sermaye sahiplerinin haber kaynağı olarak kullanılması şeklinde karşımıza çıkıyor. Böylesi tercihler ise:

- Haberin "birinci haber tanımlayıcıları" lehine taraflanmasına, mağdur edilenlerin, hak ihlallerine uğrayanların, onları temsil eden kurumların seslerinin ve başka perspektiflerin duyulmamasına neden oluyor.
- Haber kaynaklarının resmi otoriteler olduğu durum ayrıca, özellikle de Türkiye gibi siyasette, bürokraside çok az temsil edildikleri he-

saba katılacak olursa, kadınları doğrudan ilgilendiren meselelerde bile hegemonik erkek anlatılarının yeniden-üretimini sağlarken “kadın bakış açısı”nı dışlıyor.

- Türkiye gibi medya üzerinde doğrudan veya dolaylı sansür uygulandığı, bilgi edinme hakkının işletilmediği ülkelerde, resmi otoritelerin, “olgusal gerçeği” saklamaları sıklıkla söz konusu olduğu için, haber alma hakkı engelleniyor.

Örneğin 28 Aralık 2011 tarihinde PKK’li oldukları şüphesi ile “sınır ticareti” yapan Uludereli/Roboskili sivillere yönelik gerçekleştirilen ve 34 kişinin ölümüyle sonuçlanan hava harekâtı sonrasında, ana akım medyanın Genelkurmay Başkanlığı tarafından tam 12 saat sonra yapılan açıklamaya kadar sessiz kaldığını, sonra da haberin, sadece resmi kaynakların çerçevesinden verilmeye devam ettiğini biliyoruz.

- Bazen de, özellikle kadına yönelik erkek cinayetlerinde, LGBTİ bireylere yönelik nefret suçlarında olduğu gibi “kesinlik” adına resmi otoritelerden alınarak kullanılan bilgiler, şiddetin ve hak ihlalinin yeniden üretilmesine neden olabiliyor.

Örneğin adli tıp raporları çerçevesinde suç faillerinin kullandığı suç aletine dair detaylar verilmesi ya da emniyetteki suçun nasıl işlendiğine dair fail ifadelerinin aynen aktarılması vb. durumlarında uygulanan şiddetin taklit edilmesine yol açabiliyor. Ayrıca Münevver Karabulut cinayetinde olduğu gibi, sonradan morgdaki bir erkek bedene ait bulgularla karışmış olduğu anlaşılan Karabulut’a ait otopsi raporunun gazeteler tarafından “doğru” olduğundan hiç kuşkulandıktan yayımlanması, mağduru ve ailesini bir kez daha hak ihlaline maruz bırakabiliyor.

- Özellikle çatışmalar veya sıcak savaş, şiddet içeren durum hüküm sürerken, haber kaynağı olarak askeri, siyasi, resmi otoritelerin kullanıldığı durumlarda, propaganda odaklı, “biz” ve “onlar”, “kazanmak” veya “kaybetmek” karşıtlığı içinde çerçevelenen, böyle-

likle şiddeti meşrulaştıran, kışkırtan, en önemlisi barış ihtimalini, adil-barışın ancak tarafların hepsinin kazançlı olduğu durumlarda gerçekleşebileceğini gözlerden saklayan bir haberciliğe imza atılıyor.

Güneydoğu Anadolu'nun Silvan, Nusaybin, Cizre, Sur gibi yerleşim yerlerinde PKK/YDG-H/YPC'ye yönelik olarak özel güvenlik timleriyle gerçekleştirilen ve çok sayıda kadın, yaşlı, çocuk sivilin ölümüne neden olan "operasyonlar"ın haberleştirilme biçimi buna tipik örnek oluşturuyor. Haber medyası, bütünüyle siyasal iktidarın açıklamalarını esas alan, ilk "resmi" örneğini Irak işgalinde ABD ordusu ile birlikte harekâta katılan gazeteciler vesilesiyle gördüğümüz türden iliştilenmiş gazetecilik örnekleri verecek bir çerçevelemeyle, yarın kaçınılmaz olarak birlikte/yan yana yaşayacak insanların uğradıkları hak ihlallerini hiç gözetmeden savaş gazeteciliği yapıyor. Demokrasi/Kürt açılımından vazgeçilmesinden itibaren "topyekûn temizlik" biçiminde ifade edilmeye başlanan hükümet politikası tırnak içine alınmaya bile gerek olmaksızın gazetelerin 18 Aralık 2015 tarihli sayılarına bakıldığında görüleceği gibi aynen tekrarlanıyor. Bu politikanın kadın, yaşlı, çocuk ayırmayarak sivil ölümlere neden olduğu gözetildiğinde, aslında iktidara oy vermeyen Kürtlerin -"ya bizlerdensin, ya onlardan"- karşıtlığı içinde bir bütün olarak "temizlenip, yok edilmesi gerekenler" olarak görüldüğünü düşündürtecek başlıklarla savaştan yana taraflanılıyor²⁶. (Bkz.: S. 61)

Haber konuları ile kaynaklarının zenginleştirilmesi için...

- Habere olay değil, süreç odaklı olarak yaklaşıp olayın/olgunun sebep-sonuç bağlantılarını, bağlamını da haberleştirin. Bunun için hiçbir zaman geç olmadığını düşünün.

- Haber kaynaklarınızı resmi otoritelerle ve seçkinlerle sınırlı olmaktan çıkarıp hak örgütleri temsilcilerini haber kaynağı olarak kullanın, onların görüşleri haberinizi boyutlandırır, bambaşka bir bakış açısı sunabilir.

- Mağdur veya düşman olarak tariflenen tarafların haber kaynaklarını, alternatif/bağımsız haber kaynaklarını da kullanın. Örneğin Suriye Devlet Başkanı Hafız Esad ile görüşmeye gidin!
- Özellikle gerilim, çatışma, savaş durumlarında “bizim taraf bunu dedi”, “öteki taraf ise şunu iddia etti” gibi ikili bir karşıtlık içinde kurarak haberi-nizi dengelermiş gibi yapmayın.
- Tarafsanız “sizin” tarafınızın yalan, “öteki” tarafın doğruyu söyleyebile-ceği kuşkusunu hep koruyun, ama adil-barişe en çok gereksinim duyanı gözetken öteki odaklı bakış açınızla haber yapın. Örneğin erkeğin zanlı olduğu bir kadına yönelik şiddet söz konusu ise, hangi gerekçe ile olursa olsun zanlının mazeret bulan ifadesini öne çıkararak eyleminin mazur görülmesine neden olmayın, daha fazla zarar görmemelerini gözeterek mağduru ve yakınlarını kaynak olarak kullanın. Ancak zanlının adil yargı-lanma hakkını da göz önünde bulundurun.
- Okurunuzu olabildiğince farklı bakış açıları ile karşılaştıracak şekilde haber kaynaklarınızı artırdığınızda, haberinizin zenginleşeceğini unut-mayın.
- Çatışma/Savaş durumunun varlığında, çatışma çözümü yöntemlerini ve yaratıcılığınızı kullanarak haber konularınızı ve kaynaklarınızı geniş-letin.
- Herhangi bir rutin haberden “ötekiye sorumluluk” ile kadın, çocuk, engelli, LGBTİ, yaşlı odaklı sıradışılık, kişisel-insan öyküsü (de) çıkarın, ama onları marjinalleştirmeyin, öğrenilmiş çaresizlik üretmelerine ne-den olmayın.

Editöryel Değerler:

Objektiflik, Tarafsızlık, Dengelilik

Objektifliğin (nesnelliğin) ne olduğundan artık emin değilim: Haberci ile haber yaptığı olay arasındaki ilişkide nesneye benzer bir şey görmüyo-

Kaynak: 17 ve 18 Aralık 2015 tarihli Yeni Şafak, Milliyet, Sabah, Güneş Gazeteleri ,
<http://t24.com.tr/basin/2015/12/17> ve <http://t24.com.tr/basin/2015/12/17>. Erişim: 20 Ocak 2016.

rum. Tersine bu ilişki insani ve dinamik bir ilişki. Konu duyguları işe karıştırmamaya gelince, bir katliam, bir vahşet ya da insanların sebep olduğu pek çok felaket karşısında, bu şekilde tarafsızlaşmak sadece imkânsız değil, aynı zamanda uygunsuz da (Eski BBC muhabiri Martin Bel'den akt. Aslam, 2010:338).

Genel-geçer gazetecilikte, editöryel değerleri temsil eden objektiflik, tarafsızlık ve dengelilik çoğu zaman birbirinin yerine kullanılmakla birlikte aslında “gerçeğin bilgisine” nasıl varılabileceğine dair farklı felsefi konumlara dayanıyor. 19. yüzyılın ikinci yarısından itibaren Amerika'daki gazetecilik geleneğindeki bir dönüşümle birlikte dilendirilmeye başlanarak, izleyen yüzyılla birlikte evrensel bir koda dönüştüğünü bildiğimiz objektiflik ilkesi, başlangıçta, bizim dışımızdaki nesnel dünyanın, öznel değerlerimizden bağımsız olarak doğrulanabilir bir varlık/oluş taşıdığı gibi “naif-gerçekçilik” (Hackett, 2006: 8) ile temellendirilirken, bundan kısmen uzaklaşarak, gerçeğin mümkün olduğu kadar aslına yakın olarak aktarılmasına yönelik bir yöntem olarak görülmeye başlanmış durumda. Yani objektifliğin, gazeteci haberini kendi kanaatlerini işin içine katmadan, farklı görüşlere başvurup dengeleyerek, kesin bilgi vermesi beklenen otoritelere dayandırarak yaptığında sağlanabileceği varsayılıyor. Buna karşılık tarafsızlık, İngiltere’de ilk BBC radyo yayınları başladığında, gazetelerin okur kaybedecekleri endişesiyle konulan “radyo haberlerinde tartışmalı konulara girilmesi yasağı” karşısında yayıncılıkta uygulanan bir vaat olarak ortaya çıkıp gazetecilik literatürüne girmiş durumda (Franklin vd. 2005: 109). Gerçekliğin farklı taraflardan söylenebileceğini reddetmeden, gazetecinin bütün taraflara mesafeli ve taraflar üstü bir konumdan haberini yazmasını, röportajını gerçekleştirmesini ya da farklı tarafların görüşleri, görüntüleri ile yayınlarını eşitlemeye çalışmasını ifade ediyor. Örneğin siyasal çevrelere ait haberlerde tarafsızlık, farklı görüş temsilcilerine yeterli miktarda yer, zaman ayırma dikkatiyle sağlanmaya çalışılıyor (Franklin vd., 2005: 110).

Buna karşı dengelilik, tipik örneği BBC'ye ait yayıncılıkta karşımıza çıkar; her iki tarafa da kulak verip dengeli haber yapmak adına "A bunları söyledi...", "B de şunları söylüyor", "...sonunda ne olacağını zaman gösterecek" (Kempfner 2003'ten akt Lynch ve McGoldrick, 2005: 211) biçimindeki habercilikte buluyor. Dengeli olmak adına, karmaşık konuların tarafları ya ikiye indirgeniyor ya da kutuplaştırılan taraflara, geleneksel resmi kaynaklara haddinden fazla ağırlık verilerek, diğer tarafların görüşleri dışlanıyor (Lynch ve McGoldrick, 2005:203-212).

Genel-geçer gazeteciliğin bu üçlemesine karşılık, barış gazeteciliği çalışmalarını yapanların önemli eleştirileri var. Örneğin kesinliğini ve dengesini sağlamak üzere iki tarafın resmi otoritelerinin görüşüne dayanarak yapılan haberciliğin, çoğunlukla çatışmanın şiddetle çözümlenmesi lehine bir haberciliğe yol açacağı söyleniyor (Lynch ve McGoldrick, 2005:209). Çünkü böylelikle daha önce de dikkat çektiği gibi, o ya da bu tarafın siyasi, askeri iktidar/güç merkezlerinin "gerçeklik kurgusu" geçerlilik kazanmış oluyor. Haber konusu sonucu doğuran sürecin yapısal-kültürel nedenleri sorgulanıp cevaplanmadığı için, çatışmanın/gerilimin şiddetle sonlanmış olması da doğallıyor veya meşrulaşılıyor. Haberler, iyiler (biz) ve kötülerden (onlar/ötekilerden) oluşan bir dünya sunarken, çatışmalar da, iki kutuptan ve onlar arası düz-çizgisel karşıtlık ilişkisinden ibaret bir eksenle, dolayısıyla ortak bir uzmanlaşma zemininden ziyade karşıtlıklar öne çıkarılmış haliyle okur/izleyiciye ulaşıyor (Lynch ve McGoldrick, 2005:74 ve 209). Dolayısıyla her zaman çokkatmanlı ve çokboyutlu oldukları hesaba katılması gereken olaylar/olgular, ak ve kara karşıtlığında olup da, kendi içlerinde de hiç ayrışmıyorlarmış gibi yekpare çıkarılara sahip, mutlak kazanan ya da mutlak kaybeden taraflardan ibaret bir çerçeveleme içinde bize sunulmuş oluyor.

Dahası feminist kuramcılarının gözümüzü açtığı gibi, objektifliğe bu kadar önem verilmesinin aslında, haberciliğin ancak "erkek" akılla, bu akılın bilgisiyle yapılabileceğine inanılması, karşıtı sayılan duygu ve

tutkunun ise—diğer bütün ikili karşıtlıklarda olduğu gibi—kadına ve özel alana ait olduğu varsayılarak değersizleştirilmesiyle de ilgisi var. Nitekim objektifliğin, erkeklikle böyle bir tutulmasından ötürü, birçok kadın gazeteci, erkek meslektaşlarıyla aynı kulvarda yarışabilmek için, bu eril tarzı benimsemek zorunda kalıyorlar ya da kendilerine bırakılan özel alanın (sağlık, eğitim, güzellik, evlilik, aile, sosyete, magazin haberleri gibi) “hafif” konularında ve kadın eklerinde mevcut olabiliyorlar. Nitekim halen daha Türkiye televizyonlarında prime-timedda yayınlanan haber tartışma programlarına baktığımızda, dış politika, uluslararası ilişkiler, ekonomi, siyaset, hukuk, güvenlik gibi konularda uzman olarak davet edilen kadın sayısının üç-dörtten öteye geçemediğini, bunun dışında rağbet görenlerin de çoğunlukla “erkek” gibi sesini yükseltebilenler, çatışmacı bir üslubu tercih edenlerden ibaret olduğunu, zaten formatın da katılımcı kadınları bizzat buna zorladığına, bunu beceremeyenlerin liste dışı kaldığına tanık oluyoruz.

Objektiflik haber medyası ile devlet arasındaki iç içe geçmiş ilişkilerin yürütülmesine yardımcı olur. Siyasetçiler böylelikle medya izleyicilerine erişim şansı bulur ve siyasi meselelerin genel tanımlarını şekillendirme fırsatı yakalarlar. Diğer taraftan, objektiflik kurallarına uydukları sürece gazeteciler kendi kamusal, bağımsız ve tarafsız olma imajlarından ödün vermeden, üst düzey yetkililere her zaman görece kolay erişim imkânına sahip olurlar (Hackett, 2010:181).

Son olarak objektiflik rejiminin aslında mevcut iktidar ilişkilerinin meşrulaşması ile neoliberal sistemin doğallaşmasına hizmet ettiğini, böyle statükocu bir sonuç yaratmasının bütünüyle iradi olmasa da, tesadüfi olmadığını söyleyenleri (Hackett ve Zhao, 1998: 161; Hackett, 2006:9) izleyerek—Türkiye’de bir süredir retorik olarak bile dillendirilmiyor olmasına rağmen—mevcut medya rejimini belirleyen ekonomi-politiğin “objektiflik” arkasına sığınarak sürdürüldüğünü eklemek gerek.

Bariş Gazeteciliğinde editöryel değerler: yeniden...

Gazetecilerin objektif olmalarını istersiniz, ama olamayacaklarını da bilirsiniz, yine de gerçekleri çarpıtmamalarını beklersiniz...“Olgusal hakikat” (La vérité de faits) ve “akıl hakikati” (la vérité de raison) arasında önemli bir fark vardır. Ben kişisel olarak, mutlak anlamda bir doğrunun/hakikatin varlığına inanmıyorum ve olabildiği kadarıyla “olgusal hakikat”ten söz edilebileceğini düşünüyorum. Gazetecinin objektif olmasını isterken beklentimiz ancak “olgusal hakikate” saygı gösterilmesi olabilir. Bu durumda mutlak dogmatik doğrunun ortaya çıkarılamayacağı bilinirken, objektiflik gerekliliği ile olgusal hakikate saygı gösterilmesi gerekliliği nasıl bağdaştırılabilir? Yapılması gereken bence, okurlara/izleyicilere konuyla ilgili çeşitli görüşlerin varlığının gösterilmesidir. Her zaman farklı yorumlar, boyutlar, bakış açıları söz konusu olacaktır. Gazeteciye düşen, bütün bunları göstermesi, insanların kendi kendilerine düşünmelerini sağlayabilmesi, bu arada da onlara “işte düşünmen gereken bu” dememesidir (Chantal Mouffe ile görüşmeden akt. Carpentier ve Cammamertz, 2006:974).

Bariş gazeteciliğinin genel-geçer habercilikte editöryel tercihleri belirleyen değerlere yönelik eleştirileri, tıpkı haber değeri tanımı ve haber kaynakların kullanımı konusunda olduğu gibi, bunların yeniden tanımlanarak uygulamaya konulması yönünde. Bu durumda objektif, tarafsız, dengeli habercilikten “gerçeğin haberleştirilmesi”ni değil (bir zamanlar Türkiye’deki bir televizyon kanalı akşam haberlerini “gerçekleri izlediniz” diye kapatırdı!); “olgusal hakikat”ın (factual truth), onun farklı bakış açılarını bilerek kavrayabilmemizi sağlayacak şekilde haberleştirilmesini anlamak gerek (Carpentier ve Cammaertz, 2006: 974)²⁷. Dolayısıyla savaş ve barış gazeteciliği karşılaştırmalı tablosunda (bkz.: S. 81’deki tablo), barış gazeteciliği için gerekli sayılan “hakikat yönelimli” (truth-oriented) olmak ölçütü de bu çerçevede değerlendirilmeli. Olgulara dair “akıl doğrusu/hakikati” bir tane olamayacağına göre, barış haberciliği “bütün tarafların yalanları”ni ve üstünü örttüklerini açığa çıkarmaya çalışmalı. Böylelikle hak odaklı barış gazeteciliğinde gazetecilerin rolünü de artık

eşik-bekçiliği yapmak yerine, takipçilerine “argümanlar çoğulluğu” sunarak, “aklın(ın) hakikatine” ulaşabilmesi için kapılar açmak şeklinde görmeli (Carpentier ve Cammaertz, 2006: 974)²⁸. Ancak ekleyelim, bunu yaparken de gazeteci, kendisini öteki üzerinden bilmek üzerine kurulu bir etik anlayıştan yola çıkmalı, “adil-barış” hedefini bir norm olarak göz önünde bulundurmalı.

Dolayısıyla bir objektiflik ölçütü olarak gazetecinin haberini kendi duyguları ve politik görüşlerini, kanaatlerini olgulardan ayırarak yapması bekleniyorsa, feminist epistemoloji ve etik referans noktası olmalı. Nitekim Susan Harding, özneler olarak zaten hep taraflı bir duruş içinde olduğumuza göre, etrafımızda olup bitenleri objektif biçimde anlamamıza asıl yardım edecek olan; marjinalize edilmiş grupların, baskılananların bakış açılarını bilmek ve onlara kulak vermektir (Harding, 1991 ve 1996) der ve bunu “güçlü objektiflik” olarak adlandırır (Harding, 1996).

Aynı yaklaşımla tarafsızlık ve dengeliliğe dair gazetecilik meslek ideolojisinin söyledikleri de tartışmalı hale gelir. Çünkü Galtung’un, “söz konusu olan köleler ile köle sahipleriye, kimin tarafını tutacağım bellidir” diye ifade ettiği genişletilerek söylenirse; ırkçılık, ayrımcılık, cinsiyetçilik, sömürü söz konusu olduğunda, gazetecinin politik ve etik tercihinin mağdurdan yana olması gerekir.

Dengelik ise daha da sorunludur. Çünkü örneğin, taraflar geçerli argümanlarla tartışmalı bir toprak parçası üzerindeki iddiaları nedeniyle savaşa girmişlerse, dengeli haber yapmak kolaydır. Ama eğer Filistin ve İsrail arasındaki sorunda olduğu gibi işgal altında olan ile işgalci arasında ve yapısal olarak asimetrik bir savaş söz konusuysa haberi dengelemenin pratik sonucu, işgalciden yana taraflanmak olacaktır. Yani özgürlüğe giden yolu işaret eden bir habercilikte, bu dengesizlik habere de yansıtılmalıdır (Galtung, 2006:4)²⁹. Ya da ABD’deki çevreci gazetecilikten örneklendiği gibi, denge adına, küresel iklim değişikliğinin varlığını inkar eden görüşlere [ki bunların bu inkarda çıkarı olan siyasal, ekonomik güç merkezleri olduklarını

tahmin etmek zor değildir] çevre örgütlerinin kadar yer verilmesi, bilim çevrelerinin konuyla ilgili konsensusa dayanan verilerine ters düşen nitelikteki doğru olmayan haberlerin yayılması, böylelikle hegemonik anlatının güçlendirilmesi gibi bir sonuç yaratabilir (Bennett 2008'den akt. Hackett, 2010:182).

Galtung barış gazeteciliğinin gerektirdiği haliyle “dengeli” haberciliği

- bütün tarafların hedeflerine, konumlarına aynı dikkatin gösterilmesi,
- sıradan insanlarla ilgili haberlere, elitlerle ilgili olanlar kadar yer verilmesi,
- öncesi, sırası ve sonrası olmak üzere çatışmanın bütün aşamalarına odaklanması,

şeklinde açıklar (Galtung, 2006: 5). Ancak bizzat kendisinin verdiği Filistin-İsrail örneğinde olduğu gibi, haberin dengelenmeye çalışılması Filistin toprakları üzerindeki İsrail işgalinin doğallaştırılıp, meşrulaştırılması gibi bir sonuca neden olabilir. Ayrıca bazen de, karşı tarafın görüşünü alarak haberi dengeleme çabası, aslında önemsiz olan bir çatışmanın dozunun abartılarak, körüklenmesi gibi bir sonuç yaratarak, yanlış bir dengeye yol açabilmektedir (Friend ve Singer, 2007: 10). Böyle durumlarda gerekli olan, habercinin, yapacağı haberle çatışmanın gidişatı üzerinde körükleyici etkiler yaratıp yaratmayacağı, haberinin kimin zararına, kimin yararına sonuçlar vereceği üzerine düşünerek tavrı alması, çatışmanın zarar gören, eşitsiz durumda bulunan tarafını göz önünde bulunduran bir hakkaniyet gözetmesidir. Keeble bu gibi durumlarda bir haberci için gerekli olanı, güçlü bir öz-düşünümselliğe dayanan “eleştirel öznellik” olarak adlandırır (2005: 57-58).

5 N+1 K, Ters Piramit

Ters piramit haber yazım formunda, resmi açıklamalar çoğunlukla

hikâyeyi sürükler ve genellikle haberin büyük bir kısmını oluşturur. Bu da gazetecilere siyasal hayat karşısında mesafeli hatta alaycı (ironic) bir duruş sağlayarak, olumsuz türde bir tarafsızlığa yol açabilir. Her hikâyenin iki tarafını da vermeye çalışan ters piramit yazarları sıklıkla çatışma minimal düzeyde bile olsa, hem güçlü bir çatışma varmış izlenimi hem de yanlış bir denge yaratırlar. Hikâyedeki dengeyi kurmak için, “bu bunu/o şunu dedi” modelini kullanmak habercileri manipülasyon karşısında korunmasız bırakabilir (Friend ve Singer, 2007: 10).

Genel-geçer gazetecilikte haber yazımının ABC’si haline gelmiş 5 N+1 K ile ters piramit kuralı “neyin, nerede, ne zaman, neden, nasıl ve kim” tarafından gerçekleştirildiği şeklindeki sorulara verilecek cevapların, hemen girişteki ilk cümleler içerisinde (Tokgöz, 2008: 262-264) ve hiyerarşik olarak azalan bir önem sırası tercihiyle yazılması anlamına gelir ve bu kuralın objektiflik ilkesi ile tarihsel ve felsefi bir ilişkisi vardır. Bu beş soruya verilecek cevaplarla, kesinliğin, dengeliliğin ve tarafsızlığın sağlama alınacağı, böylelikle habercinin kişisel yargılarının işin içine karışmayacağı bir haberciliğin yapılacağı düşünülmüş, ayrıca bu formülün ortaya çıkmasının, objektiflik ilkesinin kurumsallaşmasını sağladığı iddia edilmiştir (Friend ve Singer, 2007: 6-7). Ancak daha önemlisi, bu ikili kuralın, editörler haberi kısaltırken hayatlarını kolaylaştırıyor olmasıdır (Franklin vd., 2005:122).

Ters piramit modeline ve 5 N+1K kuralına uygun metin çatısıyla kurulan haberin bir sorunu, haberin unsurlarında gazetecinin yaptığı tercihe göre değişen önemle hiyerarşik bir sıralama oluşturması ise, diğer sorunu da, haber değeri tanımını seçkinler lehine belirlemesidir. Haber kaynaklarının çoğunlukla siyasal, ekonomik, askeri otoriteler olduğu hatırlanırsa, böylelikle haber anlatısında daha ilk cümle ile birlikte, resmi açıklamalar lehine bir kurgu işlemeye başlar (Friend ve Singer, 2007: 10). Ek olarak, çoğu durumda olay/sonuç odaklı olarak ve elitlerin servis ettiği bilgi ile tanıklıklar üzerine

kurulduğu için, haberin en can alıcı sorusu olması gereken “niçin” sorusuna verilen cevap da, haberin hâkim anlatısının bu birincil tanımlayıcılar lehine “kapanması” gibi bir sonuç ortaya çıkarır. Böylelikle çoğunlukla mağdur, güçsüz taraf olmak üzere, diğerlerinin görüşleri, tanıklıkları önemli olmadığı ya da kolay ulaşılamadıkları vb. gerekçelerle temsil edilmez, “neden/niçin” sorusunun cevabı da ya atlanır ya da muteber sayılan kaynaklara göre ve olabildiğince klişeleşmiş ifadelerle, en sansasyonel ve ilgi çekeceği varsayılan—ki bu çoğunlukla şiddet ve çatışma içeren—boyut öne çıkarılarak verilir. Böylelikle her zaman çokkatmanlı olduğunu bildiğimiz ve ancak çok fazla soru sorarak, farklı perspektiflere başvurarak temsil edilebileceğini bildiğimiz “olgusal hakikat”, mevcut habercilik kültürü içinde alışılmış tercihlerle belirlenen ve statüko için tehlike yaratmayan bir indirgemecilikle taraflanılmış biçimde yeniden-kurulur. Nitekim bu nedenle yılda ortalama 200’den fazla kadının en yakınındaki —koca, eski koca, nişanlı, erkek arkadaş, baba, amca, ağabey—erkek tarafından öldürüldüğü Türkiye’de, cinayet haberlerinde “neden” sorusuna cevap, eğer hâkim ataerkil zihniyetin kendisine biçtiği yeri zorlarsa “kadının başına geleni hak ettiği”ni düşündürtecek şekilde klişeleşmiş anlatılarla verilmektedir.

Örneğin “Karısını hep aynı minübüse bindiği için öldürdü” (Posta, 27 Mayıs 2009); “Kıskanç Koca Cinayeti: Rüyasında aldatılınca Karısını 15 yerinden bıçakladı” (Vatan, 27 Mart 2012); “ ‘Aşırı makyaj yapıyor’ diye 14 yıllık karısını öldürdü” (Zaman, 20 Ekim 2011) başlıklarının ve içeriklerinin anlattığı bu tür haberlerdir. Ya da tecavüze uğrayan bir kadınla ilgili facebook’tan alınan bikinili fotoğraflarla foto galerisi de oluşturulacak şekilde ve “İsveçli kadının Türk erkeğiyle imtihanı! Yatakta biten Beyoğlu gecesi” (HaberTürk, 22 Ocak 2013) başlığı atılarak yayımlanan haberde olduğu gibi, 5 N+1 K öğeleri tamam bir haberin nasıl dikizleyici erkek-göz için kurulmuş neden ve sonuçla anlatılır.

Kaynak: Habertürk, 22 Ocak 2012 (haber kaldırıldığı için erişim mümkün değil).

Diğer yandan bir haberin 5 N+1 K'sı açısından yerli yerinde olması haberi barış gazeteciliği perspektifinden "iyi haber" kılmaya yetmez. Çünkü bütün unsurları yerinde olan bir haber, kurulma biçimindeki zaman, anlatı, kaynak, görüntü kullanımı vb. tercihler nedeniyle, hak ihlali yaratan, şiddeti özendiren, kıskırtan bir nitelik taşıyabilir. Ayrıca adil-barış odaklı ve öteki referanslı barış gazeteciliği için 5 N+1 K şeklindeki formül, "olgusal hakikat"ın kavranabilmesi için kapılar açmak anlamında yeterli değildir. Her zaman çokkatmanlı olduğunu söylediğimiz bir hakikat kavrayışı için, bu altı sorudan daha fazlası sorulmalı ve cevaplanmalıdır. Bu konuya ilerde yeniden değinilecektir (Bkz.: sf.89)

Son olarak internet teknolojisinin, haberin olay/sonuç odaklı, elit ve zafer odaklı olmaktan çıkarılması ya da zenginleştirilmiş haber konuları ve haber kaynaklarıyla, neden sorusu unutulmamak üzere daha fazla soruya cevap verilecek şekilde süreç odaklı olarak kurulabilmesini kolaylaştırarak barış gazeteciliği için önemli bir ortam sunduğu belirtilmeli. Çünkü haberin bütün öğelerinin ilk cümleler içine sığdırıldığı çarpıcı bir başlangıç ile ilerlemek durumundaki genel-geçer haber yapısına karakteristiğini veren düzçizgisel ve hiyerarşik anlatı, online gazetecilikte hiper metinler aracılığıyla "bozulabiliyor", böylelikle gazetecinin haberi kurma ve izleyicinin de okumayla ilgili tercihleri genişletilebiliyor (akt. Friend ve Singer, 2007: 8-9). Ancak yeni teknolojilerle birlikte haberciliğin artık gerçek-zamanla yarışarak yapılmaya başlanması, haberciliğin kolaylaş-

masının getirdiği özellikle sosyal medya ile yurttaş gazeteciliği kaynaklı rekabet, erişilebilen bilgi kaynakları çok fazla olmakla birlikte, bunların ancak bir kısmına güvenilebilmesi gibi nedenler, gereken hızla doğru haberi yakalama durumundaki habercilerin sorumluluğunu artırıyor.

Barış odaklı hak haberciliğinde

haber dili ve söylemi...

Haber yazımının adil-barış odaklı habercilik kılınabilmesi, ötekine sorumluluk çerçevesinde bir dil ve söylem üzerinden çerçevenmesini gerektirir. Oysa kimliğimize ve hayata dair anlam kurmanın birincil aracı olan dilin ve söylemin alanı, bire bir örtüşmeseler de, ideolojinin alanıdır. Yani gündelik hayatın dili değerlerden arınmış veya tarafsız (Ellis ve Coward, 1985:140-141) olmadığı gibi, bu dil, kadının ancak öteki olarak kendisine yer bulabildiği fallik-düşünce merkezli bir nitelik taşır³⁰. Bu mevcut eril dil ile ona hâkim bilme/açıklama biçimi—ya da söylemi—içinde kurulduğu ölçüde bizzat haber(ciy)i taraflı kılar.

Dolayısıyla haberin nasıl bir dil ve söylem içinde kurulacağı meselesi, barış gazeteciliğinin hayata geçirilebilmesi açısından kilit önemdedir. Öncelikle yapılması gereken de, kadını öteki olarak kuran, ötekini kadınlaştırarak, öteki(nin) kadı(nın)a dil uzatarak, ayrımcılık ve eşitsizlik üreten, haberin konusu bizzat kadın olmadığına bile, bedenini cinsel obje olarak eril iktidarın dikizleyici gözünün, pornografik fantazisinin, disipline sokma arzusunun nesnesi kılan, eril dilin ve hegemonik söylemin yerinden edilmesidir.

Diğer yandan fallogo-merkezli dil, en çok da —tıpkı futbol sahalılarında olduğu gibi— öteki tarafa üstünlük kazanılması ve haddinin bildirilmesi üzerine kurulu durumlarda, dolayısıyla sıcak savaşa, şiddete yönelebilecek durumlarda ya da bizzat bunlar sırasında yapılan ha-

bercilikte karşımıza çıkıyor. Örneğin ideolojik zeminini, hegemonik erkeğin tasarrufunda bir kadın bedeni gibi tasavvur edilen vatan toprağının korunması; “ötekine” ait toprağınsa, istila edilip üzerine bayrak dikilmesi benzeri militer anlatılar üzerine kuran milliyetçiliğin dili, en ağır savaşçı ve cinsiyetçi biçimlere, böyle zamanlarda bürünür. O halde dilin ve söylemin “silahsızlandırılması”, haberin cinsiyetçilikten arınmasının da önünü açacaktır.

Haber yazımının hâkim söylemsel klişelerin dışına çıkarılarak, en azından hak ihlali yapar nitelikli olmaktan kurtarılmasının yöntemlerinden birisi de, gündelik hayatta karşımıza çıkan nefret söyleminin haber anlatısı içinde yeniden-üretilmesini önlemek, hatta bunun sorgulanmasını sağlamaktır. İfade özgürlüğü arasındaki sınırlar konusunda karar vermek her zaman kolay olmasa bile; 1) eğer herhangi bir metinde, bir gruba, grubun üyelerine yönelik nefret teşvik ediliyorsa ve bu teşvikin “geçerli” nedeni olarak o gruba isnat edilen özellikler sayılıyorsa 2) grup üyeleri aidiyetlerinden ötürü aşağılanıyor, ikinci sınıf görülüyor, bir şeylerin faili sayılıyorsa 3) bu grubun üyelerinin, kimlikleri nedeniyle haklarından mahrum edilmeleri meşru gösteriliyorsa (Çınar, 2013:143) nefret söyleminin söz konusu olduğu, genel kabul görür. Haber medyasında karşılaşılan nefret söylemi kategorileri ise

- abartma, yükleme, çarpıtma: “Lezbiyen eşimden koruyun” (Hürriyet, 9 Ekim 2014)*.
- Küfür/hakaret/aşağılama: “AHİMden gavurluk” (Yeni Akit, 18 Eylül 2014)
- Düşmanlık ve savaş söylemi: “Kobani yıkılmalıdır” (Yeniçağ, 10 Ekim 2014)
- Doğal kimlik ögesini nefret, aşağılama unsuru olarak kullanma ve simgeleştirme: “Yahudi Kafası”, (Milli Gazete, 8 Ocak 2013)

biçiminde sınıflanır (Çınar, 2013: 149-150)³¹. Nefret söyleminin hiçbir türünün adil-barış odaklı habercilikle bağdaşmayacağı belirleme-

sinden hareketle, haber dilinin özenli bir yenilenmeden geçirilmesine ise, özellikle haber başlıklarıyla başlanabilir ve ilgi çekme, haberi okutma, satma gerekçeleriyle meşrulaştırılsa bile, kolaycılığa kaçmakla da ilgisi bulunan klişe ifadelerden kaçınmak gereklidir. Ayrıca aşağıda örnekleneceği gibi söz konusu klişe kalıplar çoğunlukla gündelik hayatın fallogo-merkezli dilini haber medyasına taşıyarak yeniden-üreten nitelikleriyle, ötekileştirilen kadınlar/kadınlaştırılan ötekiler aleyhine ayrımcılığı, eşitsizliği ve nefret söylemini katlamaktadır ve kullanılmamaları basitçe bir editöryel tercih sorunudur.

“2003'te 1 Mart'ta Irak'a asker yollamadık ve Amerikan işgali, Irak direnişi diye haber yapılabilir. Ağustos'ta TBMM'den tezkere çıktı, ama asker gönderilmedi. O zaman da 'asker gitseydi ne diyecektik' diye sorduk kendimize. Amerikan işgali diyorduk, asker gönderilmeye kalkılsaydı Türk gazeteleri ne diyecekti işgale direnen Iraklılara 'direnişçi' mi 'terörist?'” (Mete Çubukçu, Gazeteci, Barış Gazeteciliği Atölyesi, 22 Nisan 2015).

Dil kullanımıyla ilgili olarak yapılması gerekenler konusunda öneriler ise şöyledir:

- 18 yaşından küçük yani yasaya göre henüz çocuk olanlar için, toplumsal cinsiyet belirtilirken kız sözcüğüne eş olarak, erkek değil, oğlan sözcüğü kullanılması. 18 yaşından büyük olanlarda ise bu ayrımın, kadın ve erkek olarak sürdürülmesi. Başka ifadeyle 18 yaşından büyük kadın toplumsal cinsiyet kimliğine dair kadın-kız ayrımının ortadan kaldırılması.
- İnsanoğlu, işadamı, siyasetadamı, bilimadamı gibi kadınları dışlayıcı ve yok sayan kavramların kullanılmaması, yerlerine ya toplumsal cinsiyet nötr sözcükler seçilmesi (“biliminsanı”), ya da sözcüğün kadınları da içerecek (“bilimkadını ve bilimadamı”) şekilde kullanılması.

Olumsuz örnekler: Akil Adamlara açık mektup” (Evrensel, 1 Ağustos 2015); “Bezmi Alem, yüzde 100 Adam yetiştiriyor” (Akit, 30 Eylül 2014).

- Gündelik hayatın basmakalıp kavramları, adı üzerinde “atasözleri” ve deyimler biçimindeki, kadına yönelik cinsiyet ayrımcılığı yapan, kadın bedenini erkek tahakkümünün nesnesi kılan, kadını ötekileştiren ifadelerin, sıfatların haber anlatısını kolaylaştırdığı, cazip kıldığı, söz oyunu yaparak ilginç kıldığı vb. gerekçelendirmelerle ya da sırf alışlagelmiş oldukları için kullanılmaması. Aktarma niteliğinde olduklarında mutlaka tırnak işaretiyle kullanılmalrı, ya da bu tür ifadelerin öne, başlığa çıkarılmaması.

Olumsuz örnekler: “Yılın fotoğrafları görücüye çıkıyor” (Hürriyet online, 12 Kasım 2015); “Erdoğan’dan Kılıçdaroğlu’na: Bekara karı boşamak kolaydır” (Radikal, 25 Mayıs 2010): “Kızın mı var, derdin var” (Vatan, 7 Nisan 2013). “Kahpe pusu” [bu aynı zamanda ötekinin kadınlaştırılarak aşağılanmasına da bir örnek oluşturuyor](Star, 20 Ağustos 2015). “İktidar hukukun ırzına geçti-CHP Lideri Baykal, ‘Askerler darbe tehlikesi olduğu için değil, olmadığı için tutuklanıyor’ dedi”(Akşam, 3 Mart 2010). “Morartan Öpücüğe 6 yıl 8 ay”, (Hürriyet online, 24 Kasım 2015).

- Haberin tamamlayıcı unsuru olmadığına ya da husumet yaratıcı etki yaratması söz konusu olduğunda toplumsal cinsiyeti, etnik, dinsel vb. kimlikleri imleyen sözcüklerin kullanılmaması veya tersine başarı öykülerine ait haberlerde “Türk”lüğün herkese mal edilerek kullanılmaması, alt-etnik kimliğe veya kişinin adlandırılmak istendiği kimliğe saygıyla davranılması, gerektiğinde “Türkiyeli” denilebilmesi.

Olumsuz örnekler: “Kadın sürücü dehşet saçtı”; “Yahudi işadamı bıraktı” (İzak Alaton’un Alarko Yönetim Kurulu Başkanlığından istifa edip yerine İzzet Garih’in gelmesi hakkında, Vahdet, 27 Mayıs 2015); “Suriyeli baba dehşet saçtı” (Millet, 29 Temmuz 2015) • “Travestiyi Kurtarmak isteyen şöför canından oldu” (Enson Haber, 23 Şubat 2014); “Aidsli travesti alınmadığı kuaförde dehşet saçtı”(My-net haber 21 Şubat 2007); “Sünni gence aşık olan kızını öldürdü-İngiltere’de namus cinayeti” [Başlık dolaylı olarak zanlının Alevi ol-

duğunu ima ediyor; ayrıca “namus” sözcüğünün seçimiyle babanın zanlı olduğu cinayet meşrulaştırılıyor] (Milliyet, 9 Ekim 2009).

- Şiddet ve çatışma içeren haber konuları başta olmak üzere zanlının/failin saklanmaması gerektiği kadar, edimi ve bu edime maruz kalanın mağduriyetini güçlendiren, meşrulaştıran, yol gösteren veya mağduriyeti kaçınılmaz kılıp, “öğrenilmiş çaresizlik” üreten ifadelerden, detay bilgilerden ve sıfat kullanımlarından sakınılması.

Olumsuz örnekler: “Aile Meclisi kararıyla zincirleme töre infazı” (Sabah, 2 Haziran 2011); “Namus cinneti” (Takvim, 25 Mart 2010); “İşsiz koca, yedi kurşunla vurdu” (DHA, 11 Ağustos 2011); “Kocasından kaçtı, mermiler yakaladı” (Hürriyet, 17 Ağustos, 2011); “Bir koca vahşeti daha, eşini kaynar suyla yaktı” (Cumhuriyet, 16 Kasım 2015). “İnadında mini etek, inadına dekolte, ve inadına kızılı erkekli oturun’ diyen Uğur Dünder ve Soner Yalçın’ın istediği batılı yaşam tarzı Sivas’ta ölüm getirirken, Antalya’da tecavüzle sonuçlandı” (Akit, 14 Şubat 2015). Veya “Yine mülteci dramı, yine bebek” (Sabah, 5 Ekim 2015).

- Zanlının/failin adil yargılanma hakkını tehlikeye düşürecek sıfatları ve ifadelerin kullanılmasından kaçınılması.

Olumsuz örnekler: “Tecavüzcü çocuklar serbest, vicdan sızlatan açıklama Validen geldi” [haberde failerin çocuk olması, ayrıca edimleriyle ilgili ayrıntı verilmesi bir diğer sorunlu yanı oluşturuyor](Vatan, 26 Nisan 2010).

- Savaş, silah güzellemesi yapan ifadelerden, görüntü kullanımlarından sakınılması, “dilin/görüntünün silahsızlaştırılması”.

Olumsuz örnekler: Örnekler: (Bkz.: S. 79 “Çingiraklıyılan Krizine Stop, Sidewinder füzesinin kimlik kartı-100 bin dolarlık vuruş”)[Haberde TC Cumhurbaşkanının “gerilim istemiyoruz”; Rusya ve Türkiye Başbakanlarının “savaşacak değiliz”, “Rusya dostumuz” gibi ifadelerine yer verilmekle birlikte, kullanılan görseller, anasayfa tasarımı,

silahlara odaklanılmış olması nedeniyle](Takvim, 26 Kasım 2015).
 “Tek atışta Mig vurdum” (Hürriyet 2 Kasım 2012)³².

- Öteki tarafın “insanlıktan çıkarılacak” (dehumanization)³³ şekilde temsil edilmemesi ve her türlü nefret söyleminden uzak durulması.

Örnekler: “TSK PKK’nın İnerine kadar indi” (Sabah, 27 Eylül 2015)
 (Bkz.: S. 78; “İnerine girildi” (Star, 14 Aralık 2014); “PKK Köpek-
 leri askerlerimizi öldürdü”[Meclis’te HDP ve MHP milletvekilleri
 arasında geçen tartışmada, MHP’li milletvekilinin sözleri tek tırnak
 içinde başlığa çıkarılıyor](Sözcü, 6 Mart 2013). “Ermeniler Kudur-
 du” (Yeniçağ, 17 Aralık 2008).

Tek atışta Mig vurdum

Türkiye’nin 16 milyar dolar ödeyerek 100 adet almayı planladığı F-35 savaş uçağının simülasyonunu ilk kullananlardan biri Hürriyet muhabiri oldu. Razi Canıklıgil, ‘Elektronik Savaş Sistemi’ni dendi.

GELECEK 30 yıl boyunca “göklerin tek hâkimi” olması beklenen F-35 savaş uçağı projesinde geri sayım sürerken, uçağın simülatör koltuğuna ilk oturanlardan biri Hürriyet oldu. New York’ta F-35 projesine ortak ülkelerin ileri gelen haber kuruluşlarının temsilcilerine yapılan tanıtım-
 da, Türkiye’nin sahip olmayı istediği uçuş ve savaş kodlarını kullanarak model kokpit içinde yerleştirilen simülatör içinde geleceğin uçağı F35’i test etme imkânını bulduk. Deneyimli uçuş eğitmenlerinin gözetiminde F35’i gerçek kokpit simülatöründe kullanarak, Rus yapımı MiG uçakları ile çarpıştık, bir askeri havaalanını bombaladık, yer hedeflerini vurduk.

Mavi renkli hayalet

Yetkililere göre, F-35’i kullanmak savaş pilotları için çok kolay olacak. Halen kullandığı F-16, F-18, F-22 gibi 7 model uçağın geride bırakan F-35, aynı zamanda “Awacs” gibi keşif uçaklarına olan ihtiyacı da önemli oranda ortadan kaldırıyor. Yapımında F-16’larda olduğu gibi alüminyum kullanılmayan F-35, hayalet (Stealth) teknolojisi ile radarlara yakalanmıyor.

Uçağın burnundaki radar sistemi ise hem hava hem de yerdeki tüm unsurları çok erken tespit ederek, pilota bildiriyor. Devresine yerleştirilen 6 adet kamera sayesinde 360 dereceyi dokunmatik dev ekranlarda, hatta pilot kaskında görmek mümkün.

F16'ların aksine hedefe, fark ettirmeden yaklaşabiliyor, pilota sadece vuracağı hedefi seçip tetiğe basmak kalıyor.

Yeni nesil uçakta 10 adet 320 kilometre menzilli GPS güdümlü füzeler bulunuyor. F35 uçakları, "yatay iniş kalkış" yapabilen, "kısa kalkış - dikine iniş" yapabilen ve "uçak gemisine inebilen" olmak üzere üç versiyonda üretiliyor.

Türk füzeleri yerleştirilebilir

ABD, Türkiye İngiltere, İtalya, Hollanda, Avustralya, Kanada, Danimarka ve Norveç'in katıldığı "F-35 geliştirme Ortaklığı" projesi kapsamında toplam 3100 adet üretim yapılması hedefleniyor. Türk firmalarının 8 milyar dolarlık bir katkı payı olacak proje kapsamında TAİ, Aselsan, Mikes, ALP Aviation, Kale Aero, Petlas, LISI, TEI, Mege Teknik ve Ayesas F35'in çok önemli parçalarını üretecekler. TAİ, 400 adet uçakların "orta gövdesi" için üretim anlaşması yaparken, ürettiği çok sayıda diğer parçalar da halen test uçuşları yapılan F-35'lerde başarı ile kullanılıyor. F-35 Program Entegre ve İş Geliştirme Başkanı Stephan O'Bryan; Türkiye'nin projedeki rolünün çok önemli olduğunu %3 koyarak uçağın %100'üne

sahip olduğunu, ilerideki aşamalarda F-35'lere Türk malı füzelerde yerleştirmeyi ve bunları diğer ortaklara da sunmayı planladıklarını belirtti.

Razi Canikligil, New York, Hürriyet

2 Kasım 2012 - 00:00:00

Kaynak: <http://www.hurriyet.com.tr/tek-atista-mig-vurdum-21832494>. Erişim: 20 Ocak 2016.

Çatışma ve Savaş durumlarında

haberlin çerçevenlenmesi/yazımı

Habercinin Türkiye'deki savaş koşullarında kadın ne yaşar? Yakınınlı kaybeden kadın nasıl zorluklar yaşar? Geçinmek zorunda kalan kadın neler yapmak durumundadır? Dil (Türkçe) bilmeyen kadın devlet kapısında yakınınlı nasıl arar? Gibi sorular sorması gerekir (Burcu Arıkan, Barış İçin Kadın Girişimi, Barış Gazeteciliği Atölyesi, 22 Nisan 2015).

Sabah, 27 Eylül 2015, Ahmet Kavak, Sekvan Küden,
<http://www.sabah.com.tr/gundem/2015/09/27/inlerine-girildi>

EMEKLİLERE 100'ER LİRA EKSTRA ZAM YAPILACAK

SİGORTASIZ EV KADINI KALMAYACAK

GENÇ CİFTİYE 30 BİN LİRA DESTEK

16 SUPER BUTAMACA DERGİSİ

SIDEWINDER FÜZESİNİN KİMLİK KARTI
100 BİN DOLARLIK VURUS!

100 bin dolarlık vurucu füze...
100 bin dolarlık vurucu füze...
100 bin dolarlık vurucu füze...

FIG'ler, sınırlarımızı geçen Rus jetini, "Çingiraklı yılan" adlı füzeyle vurdu. Dünya, nefesini tuttu! Herkes, Türkiye'yi konuştu. "Savaş çıkacak" nidaları havada uçtu. Ancak İki ülkenin de kargalıklı savaşıyla çayınları, gerilime fren oldu

Takvim
HALKIN GAZETESİ 26 KASIM 2015 PERŞEMBE KİTCİ FİYATI: 1 TL

PUTİN'E MESAJ GÜNERDİ GERİLİM İSTEMİYORUZ

Cumhurbaşkanı Erdoğan, uçak krizinin ardından diyalog çağırısı yaptı. Bugüne kadar çok sabır gösterdiğimizizi ancak ihaller artınca vurmak zorunda kaldığımızızı anlattı

100 bin dolarlık vurucu füze...
100 bin dolarlık vurucu füze...
100 bin dolarlık vurucu füze...

RUSYA DOSTUMUZ SAVASACAK DEĞİLİZ

100 bin dolarlık vurucu füze...
100 bin dolarlık vurucu füze...
100 bin dolarlık vurucu füze...

100 bin dolarlık vurucu füze...
100 bin dolarlık vurucu füze...
100 bin dolarlık vurucu füze...

ABD ROKETİ RUS HELİKOPTERİNİ DÜŞÜRDÜ

100 bin dolarlık vurucu füze...
100 bin dolarlık vurucu füze...
100 bin dolarlık vurucu füze...

100 bin dolarlık vurucu füze...
100 bin dolarlık vurucu füze...
100 bin dolarlık vurucu füze...

Düşen uçağın ŞİFRESİ

ANA VAHŞET

OSCARLIK AŞK

Sabte raka İzmir'de

Şiddet elbette karşımıza her zaman doğrudan ve fiziksel nitelikli şiddet olarak çıkmıyor. Gündelik hayatta, emek sömürüsü, siyasal, kültürel ataerkil baskı, sömürgecilik, ırkçılık, kölelik, askeri işgal, yolsuzluk, kayırmacılık, cezasızlık gibi yapısal şiddet; nefret söylemi, zulme uğrama korkusu, kahramanlık mitlerinin baskısı, savaşın/ölümün dini olarak gerekçelendirilmesi, “seçilmiş ulus/toplum” olma miti, üstün medeniyet olma kibri gibi kültürel şiddet biçimleriyle de baş edilmek zorunda kalınıyor (Lynch ve McGoldrick, 2005: 60-61). Barışa, kültürel, yapısal şiddete karşı olmayı da içeren bir anlayışla, dolayısıyla barış gazeteciliğine de sadece çatışma ve açığa çıkmış şiddet durumlarına özgü değil, örtük yapısal ve kültürel şiddet kaynaklı gündelik hayata dair durumlara dair pro-aktif gazetecilik olarak yaklaşıldığında, bütün haberlerin öteki için hak odaklı kılınarak kurulması için ilke ve kuralların da geliştirilmesi gerekiyor. Nitekim elkitabımızda şimdiye kadar, bu adil-barış odaklı gazetecilik tarifi çerçevesinde genel-geçer haberciliğin mevcut kural ve kodlarının, editöryel değerlerinin nasıl ve hangi etik temelinde yeniden tanımlanarak hayata geçirilebileceği tartışıldı ve örneklendi. Şimdi ise sıcak çatışma tehlikesinin veya durumunun varlığında barış gazeteciliğinin nasıl yapılabileceği konu edinilecek.

Savaş ve çatışma durumlarında genel-geçer/savaşçı haberciliğe alternatif haberciliğin nasıl yapılması gerektiği konusunda, Filipinler'den İsrail ve Filistin'e, Ugandadan İrlanda'ya, Türkiye de dahil çeşitli habercilik deneyimleri içinde biçimlenmiş ve özellikle de alternatif habercilik mecralarında kullanılarak yaygınlaşmış çeşitli barış haberciliği rehberleri bulunmakta. Bizzat Lynch ve McGoldrick tarafından, verdikleri eğitim çalışmaları için savaş ve barış gazeteciliğini örnekleme üzere geliştirilen görsel veya yazılı haber metinleri de mevcut. Böyle bir örnek de, Türkiye'de, bu elkitabının parçası olan atölye çalışmalarında kullanılmak üzere bianet tarafından gerçekleştirildi³⁴.

Bu geliştirilen rehberler esas olarak Galtung'a ait (2006) ve savaş gazeteciliği ile barış gazeteciliğini karşılaştıran—ancak bizim, toplumsal

Savaş Gazeteciliği ve Cinsiyet Perspektifli Barış Gazeteciliği Karşılaştırmalı Tablosu

Savaş / Şiddet Gazeteciliği	Cinsiyet Perspektifli Barış Gazeteciliği
I. Savaş / Şiddet Yönelimli	I. Barış / Çatışma Yönelimi
Çatışma alanına odaklıdır: 2 taraf, 1 amaç (galibiyet), savaş, sıfır toplam (bir taraf kazanırken diğerinin kaybettiği) yönelim	Çatışmanın oluşumu araştırılır, x taraflar, y amaçlar, z sorunlar, çift taraflı kazanım yönelimi
Çoğunlukla haber kaynağı olarak ordu, hükümet / devlet başkanı ve polis teşkilatındaki erkek kişilere odaklanır.	Çift taraflı kazanım yöneliminde tüm taraflardaki kadın ve erkeklerin nasıl etkilendiği araştırılır.
Kapalı yer, kapalı zaman, sebepler ve çıkış yolları alanda yer alır, ilk taşı kim attı?	Açık yer, açık zaman, nedenler ve sonuçlar her yerde ve aynı zamanda tarih ve kültür içinde.
Savaşları anlaşılmaz / gizli hale getirir.	Çatışmaları şeffaf hale getirir
"Biz / Onlar" Gazeteciliği, propaganda, "Biz" için ses duyurulması	Tüm tarafların sesinin duyurulması, eşduyum (empati), anlayışlı olma
"Onlar"ı sorun olarak görme, savaşta hangi tarafın kazanacağı üzerine odaklanma	Çatışmayı / Savaşı bir sorun olarak görme, yaratıcılık üzerine odaklanma
Tepkiseldir: haber oluşturmadan önce şiddet beklentisi içinde olma	Önetkindir (Proaktif): herhangi bir şiddet oluşmadan önce özellikle kadınlar tarafından başlatılan girişimlere odaklanma
Şiddetin sadece görülür etkileri üzerinde odaklanma (ölü, yaralı ve maddi zarar)	Şiddetin görünmeyen etkiler üzerinde odaklanma (travma ve zafer, yapıya / kültüre verilen hasar, çocukların ve kadınların ötekileştirilmesi /marjinelleştirilmesi)

cinsiyet boyutunu içerdiği için daha elverişli bulduğumuz elkitabından alarak kullandığımız (Bkz.: 81, 83)—ikili tablodaki barış gazeteciliği ölçütlerine dayanarak hazırlanmış durumdadır. Tekrarlamak pahasına söylenirse:

- Barış gazetecisi, olay değil süreç odaklı bir habercilikle, çatışmanın nedenlerini araştırır;
- bütün tarafların (ki bu her zaman ikiden fazladır) konumlarını netleştirmeye, şeffaflaştırmaya çalışır; taraflar arasındaki farklı görüşleri konumları saklamadan, ortaklıkları öne çıkarmaya çalışır;
- bunu yaparken barışın/çözümün her zaman bir al-ver ilişkisi olduğunu, yani neticede her iki tarafın da bir şeyler verip, karşılığında bir şeyler kazanacakları bir durum olduğunu gözetir;
- çatışmanın görünmeyen etkilerine odaklanır, en çok ondan etkilenenler (kadınlar, çocuklar vb.) üzerine yoğunlaşır, bütün taraflara insancıl yaklaşır;
- barışın sıradan insanların en çok da kadınların, hak örgütlerinin emekleriyle gerçekleştirilip kalıcı kılınabileceğinin bilgisiyyle hareket ederek haber kaynaklarını ve haber değeri tanımını zenginleştirir;
- çatışmaları haberleştirirken zafer kazanıp ateşkes ilan etmenin değil, anlaşmazlıklara yaratıcılığı kullanarak şiddet dışı çözümler üretebilmenin ihtimalleri üzerine yoğunlaşır.
- barış gazeteciliğini kolayca yapabilecek iken, mesleğin alışkanlıklarının arkasına sığınmaz, bunları bahane haline getirmez.

Ek olarak Galtung, Lynch ve McGoldrick, gerilimin şiddete ve sıcak çatışmaya, savaşa dönüşme ihtimalinin varlığında veya bizzat mevcudiyetinde, öncelikle çatışmanın bir haritası çıkarılmak üzere, çatışma çözümü teknikleri kullanılarak yapılan bir haberciliği önerir. Ancak onların da not düşmek ihtiyacı hissettikleri gibi, gazetecinin rolü burada bir barış aktivisti gibi davranmak, barış için arabulucu-

Çocukların ve kadınların çaresiz kurbanlar olarak resmedilmesi (Bakın "Onlar" "Bizim" çocuklarımıza ve kadınlarımıza ne yaptılar)	Çatışmanın dönüşümünde ve barışın inşa edilmesinde kadınların etkin katılımcılar olarak resmedilmesi
"Onlar"ın canavarlaştırılması / kişiliksizleştirilmesi	Tüm tarafların insancillaştırılması
II. Propaganda Yönelimli	II. Hakikat Yönelimli
"Onlar"ın asılsızlıklarını ortaya çıkarma	Tüm tarafların asılsızlıklarını ortaya çıkarma
"Bizim" örtbas etmelerimize / yalanlarımıza destek olma	Tüm tarafların örtbas ettiklerinin ortaya çıkartılması
III. Elit Sınıf Yönelimli	III. Halk Yönelimli
"Bizim" -güçlü sağlam elit erkeklerin- çektiğimiz zorluklara odaklanma, onların sözcüsü olma	Çekilen zorluklar üzerine genel olarak (kadınlara, yaşlılara, çocuklara) odaklanma, sesi duyulmayanın sesi olma
"Onların" kötülük yapanlarını isimlendirme	Tüm kötülük yapanları isimlendirme
Çoğunlukla erkek elit arabulucular üzerinde odaklanma	Halkın arabulucuları üzerinde odaklanma, kadınların da dahil olduğu pasif direniş kahramanları
IV. Zafer Yönelimli	IV. Çözüm Yönelimli
Barış = Zafer + Ateşkes	Barış = Pasif Direniş + Yaratıcılık
Zafer elde etmeden önce barış girişimlerinin gizlenmesi	Daha çok savaşa engel olmak için barış girişimlerinin vurgulanması
Anlaşma, kurum ve kontrollü toplum üzerinde odaklanma	Yapı, kültür ve barışçıl toplum üzerinde odaklanma
Sonuç: başka bir savaşa gitme, eski savaş alevlenirse geri gelme	Sonuç: Çözüm, yeniden yapılanma, uzlaşma (kadınların ihtiyaçlarının ve katılımın dahil edilmesi), barışın inşası

luk yapmak, doğrudan çatışmayı çözmeye yeltenmek değildir. Yine de, nasıl sağlık haberciliği, çevre haberciliği gibi uzmanlıklar özel bir emek harcamayı gerektiriyorsa, sıcak çatışma tehlikesini veya mevcudiyetini haberleştiren gazetecinin de, çatışma çözümü konusuna bilgili ve eğitilmiş olması öngörülür.

Özetle barış gazeteciliğinde şunların gözetilmesi gereklidir:

- Öncelikle çatışmanın, şiddetin nedenleri, tarafları, hedefleri, olası sonuçları anlaşılmalı ve açıklanmaya çalışılır. Bunun için de daha çok soru sorup cevap vermeye çalışılır.
- Bu yapılırken tarafların —her kim olursa olsunlar— üzerlerini örttükleri ortaya çıkarılır, yalanları ifşa edilir, haberler ancak doğrulanmış bilgiler üzerine kurulur.
- Birincil haber kaynağı olarak, savaş karşıtı gruplar, hak örgütleri, barış inisiyatiflerini kullanılır.
- Susturulmuş, seslerine kulak verilmemiş insanlara ulaşılır. Haber, bu haber kaynaklarının çatışmadan/savaştan etkilenen yaşamları, sorunları, direnme stratejileri, hayatı idame etmeye yönelik inisiyatifleri, barış girişimleri ve bu doğrultuda başardıkları ile ilgili verdiği bilgilerle genişletilir, ayrıntılandırılır.

Örneğin Kıbrıs'ta gazeteci Sevgül Uludağ'ın, Kıbrıs sorununu başlatan toplumlar arası çatışmalarda ve 1974 yılında yaşanan savaşta kadınlara yönelik olarak gerçekleşen tecavüzler, kaybedilen sivillerle ilgili, bu konuda söz söylemenin çok zor olduğu zamanlardan başlayarak yaptığı araştırmacı gazetecilik örneği haberler ve özel haber dosyaları barış gazeteciliğidir. İki toplumun üyelerinden olup da adları kayıplar listesinde yer alan siviller üzerine, bu kayıpların yakınları ile konuşarak, tanıkları bildiklerini anlatmaya çağırarak, resmi kayıtlarla bu bilgileri eşleştirerek Yeni Düzen gazetesinde yayımladığı özel haber dosyaları—ki sonradan kitaplaştırılmıştır—bir yandan üzeri örtülmeye çalışılan konuyu gündemde tutmuş, diğer yandan,

Çatışma/şiddet içeren durumlarda kadınları haber yapmak....

- Kadınlara sadece nasıl hissettiklerini değil, ne gibi çözüm yolları önerdiklerini de sorun.
- Durumdan etkilenmiş, "öteki" kadınları ve çocuklara da erişmek için çabalayın. Onların daha önce anlatılmamış hikâyelerini, düşüncelerini, hedeflerini ve çözüm yollarına dair fikirlerini işitilir kılın.
- Ateşkes ve bir barış anlaşmasının imzalanmasının ötesinde, barış süreci hakkında sürekli rapor verin. Çatışma sonrasındaki yapılanma ve barışın inşasında kadınların verdikleri emekleri görünür kılın.

Kaynak: Reyes ve Rajjeli, 2007.

Barış gazeteciliği bir etik ve politik tercihtir...
haberi yapmamak için böyle bahaneler yaratmayın!

- Bunu halihazırda haber yapmıştık!
- Bize uymaz.
- Pahalıya gelir.
- Çok geç artık, program/sayfa doldu.
- Çok kullanıldı bu, kimse ilgilenmez.
- Sıkıcı.
- Elimizde fotoğraf/görüntü yok.
- Hikâyenin arkası yok.
- Yeterince ölü yok.
- Bekleyebilir.
- Telaştayım şimdi.
- Karışık iş, anlatamayız, kimse anlamaz.

Veya haber tercihinizi yaparken de sadece şunlara dayanmayın!

- Elimizde bununla ilgili fotoğraf/görüntü var.
- Dramatik, sansasyon yaratır.
- Haberleştirmesi kolay.
- Herkes ilgilenir bununla.
- İçinde her şey var; şiddet, kan, suç, felaket, güzel kadın vs. (zamanında)

kayıpların bulunması yönünde uluslararası örgütlerce adada yürütülen çalışmalar için yol göstererek, birçok kaybın kemiklerine ulaşılmasına yardımcı olmuş, ancak izini sürdüğü bu şiddet öyküleri ve getirdiği yüzleşmeler üzerinden barış sürecine yapıcı katkılarda da bulunmuştur³⁵.

- Askeri, militer, siyasi elitleri (savaş, saldırı kararını alanlar, sürdürenler, sorumluluğunu üstlenenler vs.) zorunlulukla haber kaynağı kullanılırken, onların propagandalarına alet olmamayı esas alır.

Örneğin gazetecilerin hükümetin koyduğu ambargo nedeniyle, Suriye Devlet Başkanı Hafız Esad ile yapacakları görüşmeyi iptal etmeleri “resmi propaganda”ya teslim olmaktır. Benzeri durum, bir zamanlar Abdullah Öcalan ile gerçekleştirilen röportajlar için de söz konusu olmuştur. Diğer yandan gerçekleştirilen ve yayımlanan röportajların kimilerinde “karşı-resmi propaganda”ya mesafesiz kalınamamıştır. Buna karşılık bianet’in Çiçek Tahaoğlu imzalı ve 8 Mayıs 2013 tarihinde başlayan PKK’nin sınırdışına çekilme sürecini, bizzat gerilla gruplarının arasına katılarak haberleştirmesiyle ortaya çıkan “Duhok’ta Çekilmeyi Bekliyorum”, ilk PKK’li Grup Çekildi, Herkes Çok Heyecanlı”, “Metina Kampında Bir Gece”, “Fotoğraflarla Metina Dağları” başlıklı haberleri barış sürecine katkı koymasının anlamında önemli örneklerdir³⁶.

- Haberleştirmeyi yaparken bütün tarafların (ki bu her zaman ikiden fazladır) konumları netleştirilmeye, şeffaflaştırılmaya çalışılır; farklılıklar ve çatışan çıkarların üzeri örtülmez, ancak ortak noktalar, barışın bütün taraflara kazandıracakları vurgulanır.

Örneğin Kıbrıs’ta çözüm için BM genel Sekreteri Kofi Annan tarafından sunulan planın iki toplumda referanduma götürüldüğü 24 Nisan 2004 tarihi öncesinde Yeni Düzen gazetesinde, Annan planı ek olarak yayımlanmış, barış karşıtı propagandanın gündemde tutmaya çalıştığı Kıbrıslı Türklerin toprak kaybedecek olmaları karşısında, kazanacakları, tapuların kendilerine ait olacak yeni evleri simüle

bir ankor kişi, canlı yayında; “Kan var mı kan” sorusuyla özetlemişti bu durumu).

- Okuyucu/izleyici/dinleyici bunu sever.
- Benzeri olay halen gündemde.
- Diğer haberi dengeler.
- Olay kişiselleştirmeye elverişli.

Kaynak: Jackie Harrison, “Gatekeeping and news selection as Symbolic Mediation”, Stuart Allan (der.), The Routledge Companion to News and Journalism. Londra. New York: Routledge, 2010, s. 196-97’den derlenmiştir.

Şiddetin haritasını çıkarmak....

- Şiddet hiçbir zaman nedensiz değildir. Çatışmanın, şiddetin her zaman yapısal ve kültürel temeli vardır ve bir süreç sonucu ortaya çıkar. Bunlar gözetilmeden çatışmanın/şiddetin anlaşılması mümkün değildir.

- Şiddet-dışı çözüm her zaman mümkündür. Çatışmaların çözümlenmesinde her zaman birden fazla seçenek vardır ve bunlar araştırılmalıdır. Farklı coğrafyalardaki benzer örneklere bakıldığında, hayata geçirilmiş sayısız şiddet-dışı çözümlerle karşılaşılabılır ve bu örnekler fırsat olarak sunulabilir.

- Taraflar her zaman ikiden fazladır: Çatışmanın tarafları her zaman ikiden fazladır. Çatışmada taraf oldukları halde, bu bilinmeyenler hep mevcuttur. Ya da temsil edilen taraf hiçbir zaman homojen değildir, kendi içinde de farklı çıkar çatışmalarını taşır, bunların da hesaba katılması gerekir.

- Çatışmada/gerilimde bütün tarafların payı vardır: Çatışmaya müdahil taraflar her zaman belli çıkarlar, ihtiyaçlar, hedefler peşindedir. Bunların bir kısmı açıktır, bilinir, diğerleri ise saklıdır bilinmez. Bunların hepsinin olabildiğince göz önünde bulundurulması gereklidir (Lynch ve McGoldrick, 2005: xviii).

eden haberler, ambargolar ve işsizlik nedeniyle yaşanan beyin göçünün duracağına yönelik haberlerle hem Plan şeffaflaştırılmış hem de barışa kazan-kazan perspektifiyle yaklaşmıştır (Alankuş, 2006).³⁷

- Bütün tarafların söylediklerine kulak verilir, “öteki” dinlenir, öteki ile düşünülür.

Örneğin Kıbrıs’ta Annan Planının masada olduğu süreç öncesinde ve sırasında, barış yanlısı gazeteler, daha önce örneği İrlanda’da görüldüğü gibi, Kuzey’de ve Güney’de karşılıklı olarak sayfalarını birbirine açarak, köşe yazılarını paylaşmışlardır. Kıbrıslırum gazeteci, Tony Angastiniyotis, “Kanın Sesi” adlı iki belgesel çekerek Kıbrıslı-türklerin öldürülerek toplu mezarlara gömüldüğü Muratağa, Atlılar ve Sandallar katliamının, Kıbrıs Cumhuriyeti’nin resmi hüviyetini temsil eden hükümetlerinin resmi ideoloji içinde söyledikleri dışındaki haber-belgesellere imza atmış, daha sonra Kıbrıs’ın Kuzeyinde yaşamak zorunda kaldığında da, köşe yazıları ile barış gazeteciliği yapmaya devam etmiştir.

- Farklı coğrafyalardan örnekler ve deneyimler içinden yeni yaratıcı çözümler üzerine esinlendirici, yol gösterici olur. Bunları karar yapıcılara iletir, onların yanıtlarını haber yapar.

Örneğin “Kürt açılımı” diye anılan dönemde barış sürecinin nasıl işle-tildiği konusunda İrlanda modelini gündeme getiren haberler yapılmıştır. Ancak bunun rutin haberciliğin bir parçası haline getirilmesi önerilmektedir.

- Çatışmanın görünmeyen etkileri, cephe gerisindekiler dolayısıyla kadınların, çocukların, yaşlıların, engellilerin, savaş/çatışmada hayatlarını kaybedenlerin yakınları, geride bıraktıkları vb. üzerine yoğunlaşır. Ancak bunu yaparken “bizim mağdurlarımız/masumlarımız”, “onlar ise hak ettiğini bulanlar” karşıtlığı kurmaz. Mağduriyetten de şiddet savunculuğu, destekleyiciliği çıkarmaz, şiddeti mağduriyet üzerinden meşrulaştırmaz. Bütün taraflara aynı insan-cılıkla yaklaşır.

Bariş Gazeteciliği için genişletilmiş 5 N+1 K önerisi

Kim?

- Bu çatışmadan/gerilimden kimler etkilendi? Kim(ler)in ortaya çıkan sonuçtan çıkarları var?
- Çatışmanın/gerilimin taraflarının (güç, etki ve refah vb. açılardan) birbiri karşısındaki konumları ne?

Ne oldu?

- Gerilimi ne doğurdu, bunu şimdi gündeme getiren neden ne?
- Tarafların çözmek zorunda oldukları meseleler neler?

Ne Zaman oldu?

- Çatışma ne zaman başladı?
- Buna yol açan koşullar ne zamandır var?

Nerede oldu?

- Çatışmadan/gerilimden hangi coğrafi ve politik taraflar etkilendi?
- Bu tür gerilimler/çatışmalar başka yerlerde nasıl çözümlendi?

Neden oldu?

- Tarafların çatışmada aldıkları konumları hangi ihtiyaçlar, çıkarlar, korkular, endişeler açıklar?

Ne Olacak?

- Sorunu müzakerelerle mi, arabuluculukla mı, hakemlikle mi, siyasi iradeyle mi, yargı yoluyla mı, silahlarla mı, çözecekler?
- Seçilen yöntemin bedeli/sonucu ne olacak?

Olasılıklar nelerdir?

- Taraflar çözüm için hangi tercihlere/olasılıklara sahipler?
- Bu olasılıklar çatışma/gerilim konusu ile ne kadar ilgili?

Ortak Zemin ne olabilir?

- Taraflar arasındaki ortak zemin nedir? Sorunun çözümü için ortak bir çıkar söz konusu mudur?
- Şimdiye kadar uzlaştıkları konular/konumlar nedir?

Kaynak: Rosemarie Schmidt, "Working with Journalists to Enhance Conflict Coverage", The Canadian Conflict Resolution Networks's Media Program, 1994, www.crnetwork.ca'dan aktaran Lynch ve McGoldrick, 2005, s. 54-55

Örneğin “Analar Ağlıyor: (Taraf, 13 Ekim 2011). “Aileleri, Şehit Ahmet ve Gerilla Ebru’yu Anlatıyor”, (Işıl Cinmen, bianet, 5 Kasım 2011) haberleri böyle haberlerdir.

- Çatışmayı/savaşı/şiddeti bir sorun olarak görür. Çatışmanın şiddete dönüşmeden yaratıcı çözümlerle sonlandırılması için yaratıcılığı devreye sokar. Ya da bu yöndeki yaratıcılıkları haberleştirir.

Örneğin “İrkçı Rumların, Kıbrıslı Türklere saldırısına en anlamlı yanıt barışçı Rumlardan geldi”, (Diken, 18 Kasım 2015) bu yönde bir yaratıcılığın haberleştirilmesidir.

- Proaktif davranır, başka deyişle gerginlikler, sıcak savaş ortaya çıkmadan gidişatı gördüğünde ve bunu körüklemek yerine çözümlenerek yatışmasından yana haber yapar.

Fotoğraflarla savaş ve barış gazeteciliği

“Barış fotoğrafçılığı, savaş fotoğrafçılığından fazlasını teşkil eder. Çünkü ‘iyi’ ve ‘kötü’, ‘mağdur’ ve ‘zalim’, ‘biz’ ve ‘onlar’ gibi alışıldık ikili karşıtlıklar mantığını bozulmasına yol açmak yalnızca bir ilk adımdır...bu bağlamda atılacak ikinci adım yaşamsaldır. Kanımca, barış fotoğrafçılığı çoktan dayatılmış olan ikiliklerin ötesine geçebilmek için fotografik biçimin, pratiğin ve epistemolojinin derin bir yeniden tahayyülüne dayanır” (Allan, 2011:163)

Fotoğraf ya da herhangi türden bir görüntü, kayıt, haberi güçlendiren bir unsur olarak kullanılabileceği gibi, tek başına da haberdur. Ancak gazetecinin haberine fotoğraf kattığında başardığı, her zaman fotoğrafın tek başına taşıyabileceğinden fazladır (Zelizer, 2005: 268). Dahası, sırf fotoğrafla veya herhangi bir görsel malzeme ile desteklenmediği için, pek çok haber yapılamıyor (Ottosen, 2007:3). Görüntünün sağladığı tanıklık ya da ordaymışçasına “gördüm” duygusu, özellikle de fotoğrafın âni yakalayarak, dondurma özelliği nedeniyle sahip olduğu güç ile (Zelizer, 2005: 168-171) yarattığı “gerçeklik” etkisi, onu her zaman gazetecilik etiği tartışmalarının başlıca konularından birisi haline getirmiştir. Dolayısıyla barış ve savaş gazeteciliği tartışmalarının da.

Basın fotoğrafçılığının tarihi esasen daha eski olsa da, foto muhabirliği kavramıyla ilk olarak 1920 ve 30'lu yıllarda karşılaşıldı (Brennen, 2010: 73). Ayrıca basın fotoğrafçılığının tarihinde savaş fotoğrafları özellikle önemli bir yer tutar. Fotoğrafın, özellikle de İkinci Dünya Savaşı sonrasında Nazi toplama kamplarında kalanların kurtuluşunu belgelerken yaptıkları tanıklık, Vietnam Savaşı sırasında cephe-den geçilen fotoğrafların ABD'nin resmi politikasının Amerikan ve dünya kamuyoyu tarafından sorgulanması gibi olaylar (Brennen, 2010:74) basın haberciliğinin gerçeğin belgesi sayılma yönündeki etkisini artırır. Bu arada Vietnam'da başına silah doğrultulmuş bir oğlan çocuğun, ya da Sudan'da açlıktan ölmek üzere bir kız çocuğunun yanı başındaki akbaba ile fotoğrafınması gibi örnekler, habercinin fotoğrafı çekmek yerine mağdura yardım etmek durumunda olup olmadığına dair halen başka örnekler üzerinden devam eden tartışmalara yol açar. Bu tartışma çoğunlukla, gazetecinin objektiflik, tarafsızlık gereği fotoğraf nesnesi kıldığı duruma müdahil olmaması gerektiği yönündeki eğilim ağırlık kazanarak yapılmış olsa da, daha yakın zamanlarda, özellikle de Balkanlar ve Afrika'daki savaş ve iç savaşlarda çekilen basın fotoğraflarının, uluslararası savaş suçlarının delili haline gelmesi, sorumluların hesap vermesinde kullanılması, foto muhabirlerinin savaşın özellikle sivillerin hayatında yarattığı tahribata ve kadınlara, çocuklara yönelik şiddete odaklanarak bunları belgelemek eğilimlerini güçlendirir (Tumber, 2010: 536-537). Mesleğin sorumluluğunun bu yeniden tanımlanma biçimi, foto muhabirleri de dahil, habercilerin çoğunlukla savaş sırasında gerçekleşen insan hakları ile savaş hukuku ihlalleri karşısında, hükümetlerinin politikalarını etkilemeye yönelik seçici bir gündemle davrandıkları yönünde eleştiriliyor olsa bile (Tumber, 2010: 537), daha müdahaleci bir foto muhabirliği geleneği başlatır. 19. yüzyılın ortalarında basın fotoğraflarının teknik olarak mükemmel ve tarafsızca objektif gerçeği yansıtması beklenirken, bugün, daha çok toplumsal sorunların temsili, anlaşılması ve yorumlanması konusundaki katkısına vurgu yapılmaya başlar. Böylelikle foto muhabirliği alanında belgeleyici fotoğraflardan, duygulara seslenen

foto muhabirliğine doğru yol alındığı söylenebilir (Allan, 2010: 77). Ancak bu arada söz konusu gelişmenin, yani daha proaktif bir foto muhabirliğinin, bu alanda çalışanların sayısının giderek azalmasına eşlik ettiği de eklenmelidir.

Diğer yandan gerek foto muhabirlerinin fotoğrafla ilgili teknik ve duygusal tercihlerine, gerekse editörlerin bunların kullanılmasıyla ilgili tercihlerine baktığımızda, eril ve savaşçı haberciliğin etik sorunlarının bu görsel metinlerde de tekrarlandığı söylenebilir. Bu nedenle de Suart Allan'ın deyişiyle, insan hakları ve sosyal adalete katkıda bulunmak üzere yeni bir epistemolojik konum içinden çıkan “görsel-gramer”e ve uygulamaya ihtiyaç duyulmaktadır (2011: 163).

Adil-barış odaklı habercilikle tutarlı bir haber fotoğrafçılığının yapılabilmesinin öncelikli koşulu ise; “duygulara seslenen” fotoğraf kullanımında tercih yapılırken, savaş propagandası yapan haber metninde olduğu gibi, duruma göre “biz/iyi/güçlü” veya “mağdur”; “onlar/kötü/güçsüz” veya “saldırgan” şeklindeki alışlageldik ve çeşitli bileşimlerle kurulan ikili karşıtlıkların üretilmesinden vazgeçilmesidir. Örneğin Vietnam Savaşı sırasında da kısmen kontrol edilmeye çalışılmasına rağmen, esas olarak Birinci Körfez Savaşı ve ABD'deki 11 Eylül 2000 saldırısından sonra karşılaşıldığı gibi, “bizi” “güçsüz” gösterecek görüntüler hiç dolaşıma sokulmazken, “ötekinin” güçsüzlüğünün teşhir edilecek şekilde davranılması böyle bir editöryel tercihe dayanır. Bunun en tipik örneği, Birinci Körfez Savaşı sırasında hedefleri bombaladıktan sonra dönen, hiper sağlıklı, mutlu, donanımlı ABD pilotlarının görüntüleri ile, kendisini esir alan ABD askerinin postalını öpmeye yeltenen, üstü başı perişan ve pişmanlık içindeki Iraklı asker görüntüleri arasındaki güçlü karşıtlıkta bulunabilir³⁸. Irak'ın 2003 yılında ABD tarafından işgalinden bir süre sonra, Saddam yakalandığında servis edilen fotoğraflar da ise, ininde, korkakça saklanırken, hiç direnme göstermeden yakalanan, bir evcilleştirilmiş (kadinlaştırılmış) öteki gösterilir.

Bir diğer örnek ise, Afganistan'ın 2001 yılında ABD tarafından işgali sı-

rasında karşılaştığımız —“biz” ve uygar tarafın— Amerikalı “beyaz” erkeğin/kadının, “siyah” Afgan kadınları, “siyah” erkeğin elinden “kurtarışına” dair fotoğraflara eşlik eden haber metinleridir.

Böylelikle ikili karşıtlıklar üzerine kurulu savaş/propaganda gazeteciliğinde olağan durumlarda görmezden gelinen kadınların birdenbire, bu, duygulara seslenen fotoğraflar aracılığıyla görünürlük kazandıkları fark edilir. Bu bazen bir mağduriyet yarısının konusu olmak üzere seçilen fotoğraflardır. “Öteki” annelerin acıları yok sayılarak “bizim şehitlerimizin”, hemen hepsi yoksul, biçare, acılı annelerini gösteren fotoğrafları böyledir. (Bkz. S. 96)

Diğer zamanlarda örneğin, hegemonik özne olarak “biz” tehlikeye coğrafi olarak uzak ve yeterince “güvenli” halde isek, öteki kadının “kendi” erkeği tarafından uğratıldığı mağduriyetin gözlemcisi kılınırız: “İşte Kalles PKK: PKK ağabeyini rehin aldı. Ölüm tehdidi yağdırdı. Genç kızı uyuşturucu hap verip, silah zoruyla canlı bom-

Kaynak: Fotoğrafın kaynağı belirlenememiştir.

Kaynak: http://www.lynseyaddario.com/women-at-war/11_LA_WomenatWar_2

ba yaptı” (Takvim, 26 Ağustos, 2015) başlık ve alt başlığı ile verilen bütünüyle yanlış ve tam sayfa fotomontaj fotoğraf üzerine kurulu haber böyle bir haberdır. (Bkz. S. 97)

Ya da, fotoğraflar, “bizim erkeklerimiz”in öteki erkek üzerindeki zaferlerinin “son vuruşu” olarak, kadın bedenini nasıl “işaretlemiş” olduklarının tanığı kılar. Özellikle 1990’ların ana akım medyasında karşımıza çıkan yarı çıplak ve cansız bedenleri teşhir edilen PKK’li kadın gerillaların fotoğrafları, daha yakınlarda ise sosyal medya aracılığıyla servis edilen bazı haber sitelerinin de kullandığı kadın gerilla Ekin Wan/Kevser Eltürk’ün öldürüldükten sonra çıplak haliyle görüntülenerek yayılan fotoğrafı böyledir. Özetle genel-geçer/savaşçı gazetecilikte, fotoğrafların, kadınların bedenlerinin egemen erkek öznenin “bakışının” haz (Tagg, 1993: 12’den akt. Allan, 2010: 78) ve disiplinedici pratiklerinin nesnesi olarak kullanıldıkları söylenebilir.

PRİM GÖRÜ EKŞİK OLANA DA ERKEN ÇEKİMLİLİK!

1.2 MİLYON MEMURUN 290 LİRA EK ZAM VAR!

16 SAFA SÜPER BULMACA DERGİSİ

ROBBEN FENERE GELECEK

ROBBEN, penaltı vuruşlarında bile penaltı penaltı. İlk kez deyişle, Fenerbahçe için çok önemli Robben, İsmail'in karnesinde yer alabilir. İsmail ise kendisi bir balığe elverişli. Hollandalı oyuncu İsmail'in suyu temiz olacak. Kulübün bu yıl beklentisi. Öncelikli olarak suyu temiz olacak. İsmail'in suyu temiz olacak. İsmail'in suyu temiz olacak. İsmail'in suyu temiz olacak.

Bakırköy Karatürk

Bakırköy Karatürk, İsmail'in suyu temiz olacak. İsmail'in suyu temiz olacak. İsmail'in suyu temiz olacak. İsmail'in suyu temiz olacak.

SONSUZ AŞK!

Sonsuz Aşk, İsmail'in suyu temiz olacak. İsmail'in suyu temiz olacak. İsmail'in suyu temiz olacak. İsmail'in suyu temiz olacak.

www.takvim.com.tr FİYAT: 50 KURUS

Takvim

HALKIN GAZETESİ 26 AĞUSTOS 2015 ÇARŞAMBA KİTÇİ FİYATI: 1 TL

AT YARISI GAZETESİ

4 HER GÜN SAFA

ESKİ SEVGİLİLERİN PİSTİ KABUSU

16 SAFA SÜPER BULMACA DERGİSİ

GASP, TEHDİT, TECAVÜZ, UYUŞTURUCU VE PUSU İSTE KALLES PKK

BU HABER SADECE TAKVİM'DE

PKK, ağabeyini rehlin aldı. Ölüm tehdidi yaydırdı. Genç kıızı, uyuşturucu hap verip silah zoruyla canlı bomba yaptı

PKK üyesi, silah zoruyla canlı bomba yaptı. Ölüm tehdidi yaydırdı. Genç kıızı, uyuşturucu hap verip silah zoruyla canlı bomba yaptı.

EN BABA MİRASI!

En Baba Mirası, İsmail'in suyu temiz olacak. İsmail'in suyu temiz olacak. İsmail'in suyu temiz olacak. İsmail'in suyu temiz olacak.

ANNEYE SON DOKUNUS

Anneye Son Dokunus, İsmail'in suyu temiz olacak. İsmail'in suyu temiz olacak. İsmail'in suyu temiz olacak. İsmail'in suyu temiz olacak.

Hükümet kuruyor

Hükümet kuruyor, İsmail'in suyu temiz olacak. İsmail'in suyu temiz olacak. İsmail'in suyu temiz olacak. İsmail'in suyu temiz olacak.

ERDOĞAN!

Erdogan!, İsmail'in suyu temiz olacak. İsmail'in suyu temiz olacak. İsmail'in suyu temiz olacak. İsmail'in suyu temiz olacak.

HOPA AĞLIYOR

Hopa Ağılıyor, İsmail'in suyu temiz olacak. İsmail'in suyu temiz olacak. İsmail'in suyu temiz olacak. İsmail'in suyu temiz olacak.

Atamalar 15 Eylül'de

Atamalar 15 Eylül'de, İsmail'in suyu temiz olacak. İsmail'in suyu temiz olacak. İsmail'in suyu temiz olacak. İsmail'in suyu temiz olacak.

PREMIUM DILEMCI!

Premium Dilemci, İsmail'in suyu temiz olacak. İsmail'in suyu temiz olacak. İsmail'in suyu temiz olacak. İsmail'in suyu temiz olacak.

BUGÜN TAKVİMLE BİRLİKTE BİLETİZ

Bugün Takvimle Birlikte Biletiz, İsmail'in suyu temiz olacak. İsmail'in suyu temiz olacak. İsmail'in suyu temiz olacak. İsmail'in suyu temiz olacak.

Uzere Türkiye

Uzere Türkiye, İsmail'in suyu temiz olacak. İsmail'in suyu temiz olacak. İsmail'in suyu temiz olacak. İsmail'in suyu temiz olacak.

Bosphorus İstanbul

Bosphorus İstanbul, İsmail'in suyu temiz olacak. İsmail'in suyu temiz olacak. İsmail'in suyu temiz olacak. İsmail'in suyu temiz olacak.

kadar, tam tersine etki yaratma, örneğin “ötekinin hak ettiğini bulduğu” yönündeki duyguları harekete geçirip röntgenciliği (Allan, 2011: 148) ya da benzeri psikopatolojik duyguları harekete geçirme potansiyeli de olabilir. Nitekim kadına yönelik erkek cinayetlerinde parçalanmış, yaralanmış, örselenmiş kadın bedeninin gösterilmesinin kadınlar arasında benzer şekilde bir mağduriyete uğrama korkusunu, erkekler arasında ise, bu ikinci türden duygular yaratabileceğini, bu yüzden bu tür fotoğrafların flulaştırılmış halleriyle bile kullanılmamaları gerekir.

Ancak şiddet ânının, sonrasının sergilenmesi söz konusu olunca eldeki fotoğrafların kullanılıp kullanılmamasına karar vermek her zaman kolay değildir. 20 Temmuz 2015 tarihinde Suruç'ta Kobani'ye insani yardım götürmeyi amaçlayan sivil inisiyatifte yer alanlara, 10 Ekim 2015'te Ankaradaki Emek, Demokrasi ve Barış mitingi katılımcılarına yönelik “intihar bombası” eylemleri sonrasına dair olay yeri fotoğraflarının durumu böyledir³⁹. Çünkü böyle durumlarda kullanılan fotoğraflarla bir yandan barışçı bir eylemle, karşılığındaki şiddetin yarattığı sonuçlar arasındaki zıtlık üzerinden barışın önemine vurgu yapılması ihtimali varken, diğer yandan olayın birinci derecedeki mağdurlarının ve yakınlarının ruh hallerinin kollanması, olayın yarattığı travmanın toplumsal bellekte açması muhtemel trajediye mesafeli, hatta mağdurlarına “düşman” olarak bakanların nihayet mağdurlarla empati içine girmeleri beklenebilir, diğer yandan aynı fotoğraflar tam tersine “oh olsun/cezalarını buldular” şeklindeki tepkileri besleyebilir.

Barış Gazeteciliği yapanların fotoğraf/görüntü kullanırken cevaplaması gereken sorular

- Fotoğraf/görüntü, duyguları ateşleyerek, durumun daha vahim hale gelmesine yol açabilecek nitelikte mi?
- Sansasyonel nitelik mi taşıyor, yoksa haberin anlaşılması için gerekli mi?
- Herhangi bir şekilde suçu övücü ve onun tekrarlanmasına neden olabilecek nitelikte mi?

- Zanlı karşısında duyulanları, duyguları gereksiz yere kıskırtıp onun adil yargılanma hakkına zarar verecek nitelikte mi?
 - Yayımlanırlarsa, mağdur ve/veya ailesi ne hisseder?
- (Youngblood, 2012)

Bu noktada görsel malzeme kullanımı konusunda, barış gazeteciliği etiğinin gerektirdiklerine göre tercih yapılması çok önemli olmakla birlikte, medya mesajlarının alınılanma sürecinin hiçbir zaman öngörülen hâkim okuma yönünde gerçekleşmediği (Hall, 1981) hatırlatılmalı, bunun en çok da fotoğraf kullanımı için geçerli olduğu eklenmelidir. Bu nedenle elbet fotoğraf kadar, ona eşlik eden haberin savaşı veya barışı dili de önemli olacaktır. Ancak fotoğrafların, bölümün baş taraflarında verdiğimiz örneklerde olduğu gibi, başına buyruk bir anlam taşıyıcısı olduğu da gözetilmelidir.

Örneğin üç yaşındaki Suriyeli Alan Kurdi'nin Bodrum'da kıyıya vurmuş bedeninin fotoğrafı, Avrupa Birliği ülkelerinin göçmenlere yönelik politikasında yarattığı değişiklik anlamında böyle güçlü ve mesajını tek başına söyleyen bir fotoğraftır. Diğer uçta ise, Yerli Düşünce haber sitesinde “Özel hareket timleri: Onlar da bizim çocuklarımız”⁴⁰ başlığı ve “Diyarbakır'da terör örgütü pkk'ya karşı operasyon düzenlendi. Operasyon sırasında bir özel hareket timi görevlisi polis memuru sokakta ki çocukları öperek şeker ve çikolata verdi... Ailelerinden uzak yaşayan ve uzun zamandır görevde olan polis memurları Diyarbakır'da sokakta gördüğü çocukları öpüp bağrına bastı ve onlarda bizim çocuklarımızdır dedi” içeriğiyle paylaşılan fotoğraf, “gücü”nü ve anlamını yarattığı çelişkiden almakta ve muhtemelen, haber içeriğiyle ne kadar sempati yaratma amacı güdülse güdülün, tersine etki daha çok beklenmektedir.

Son olarak dijitalleşme ile birlikte, haberlerde kullanılan fotoğraflar ve haber fotoğrafçılığı konusunda teknolojinin sağladığı imkânların neden olduğu yeni etik sorunlardan da söz edilmelidir. Öncelikle haberin artık “gerçek zaman” (real-time) akışla verilebilmesini mümkün kılan ve gerektiren koşullar nedeniyle haberciliğin hızı

ve görüntüye duyduğu ihtiyaç çoğalıyor. Ancak herkesin akıllı telefonlarıyla görüntü alabilir ve iletebilir hale gelmesini, hatta yoktan görüntü kurgulayabilmesini sağlayan dijitalleşme, yeni fotoğraf edit etme teknikleri vs. bir yandan profesyonel foto muhabirlerine duyulan gereksinimi azaltacak şekilde haberlerde kullanılabilecek görsel malzemeleri artırırken, bunlara ilişkin güvenilirlik sorununu da beraberinde getiriyor (Brennen, 2010:75).

Bu koşullarda barış gazeteciliğinin koşulu olarak, bütün tarafların argümanlarını ortaya sermesi, çatışmayı, savaşı şeffaflaştırması, ancak bunları yaparken, özellikle şiddetten en çok mağdur olanlara, kadınlara, çocuklara, yaşlılara, engellilere odaklanarak, savaşın görünmeyen yüzünü ortaya çıkarması beklenen haber medyasının foto muhabirlerinin, neleri, nasıl gösterecekleri kadar, neleri niçin göstermeyecekleri konusunda, haberci ve editörün yaratıcılığa sığınmasının önemi bir kez daha vurgulanmalı. Bu konuda Nepali Times gazetesi editörü Kunda Dixit'in, Nepal'de düzenlemiş olduğu, aslında başka bağlamda savaş kışkırtıcılığı yaptığı düşünülebilecek

"Özel hareket timleri onlar da bizim çocuklarımız".

Kaynak: <http://www.yeridusunce.org/haber/4246/ozel-harekat-timleri-onlarda-bizim-cocuklarimiz.html>

olan fotoğraf sergisi olumlu bir örnek olarak anılabilir. Dixit, projesine destek veren bir grup foto muhabiri ile birlikte, 10 yıl kadar süren ve 2006'da çoğunluğu siviller olmak üzere 15 bin kadar kişinin ölümüyle sonuçlanan iç savaş sırasında ve sonrasında Nepallilerin bu savaştan ne kadar etkilendiklerini göstermek üzere yaklaşık 3000 kadar fotoğraf arasından haber medyasının filtrelemeyi tercih ettiği 179 ham görüntüyü, yaşanan şiddetin insani maliyetini göstermek ve barışın öyle birdenbire, savaşın sona ermesiyle gelmeyeceğini hissettirmek üzere sergiliyor (Allen, 2011: 161). Böylelikle de esasen başka bağlamda sergilendiğinde kışkırtıcı olabilecek ya da kullanılmamaları daha iyi olabilecek fotoğraflar, söz konusu politik koşullarda ve serginin bağlamı içinde, muhtemelen Nepallilere muhtemelen ölümün ve acının hiç taraf ayırmadığını hatırlatarak, onları geçmişte olanların bir daha yaşanmaması ortak duygusunda birleştirmeye çalışıyor.

Adil-barış odaklı Habercilikte fotoğraf seçiminde dikkat edilmesi gerekenler

- Fotoğraflar ya da her türlü görüntülü malzeme, öncelikle görünmeyenleri; kadınları, çocukları, yaşlıları, engellileri, LGBTİ bireyleri, azınlık ırk, etnik, inanç ve inaçsızlık vb. topluluklarından olanları görünür kılmalıdır. Örneğin Gezi direnişi sırasında ana akım medyanın topyekûn olarak marjinalleştirmeye çalıştığı “Geziciler” ile ilgili, alternatif haber kaynakları tarafından geçilen haberler, direnişçilerin etnik köken, sınıf, meslek, politik görüşleri vb. itibarıyla ne kadar heterojen gruplardan, hatta apolitik bireysel katılımlardan oluştuğunun bilinmesine vesile olmuştur.
- Genel-geçer haberciliğin görmezden geldikleri, haber değeri taşıyacak şekilde bir sıradışılığın öznesi, nesnesi haline gelerek gösterilmeye “değer” bulduklarında, kendilerinin ve yakınlarının kişilik hakları, mahremiyetleri korunmalıdır. Bir hak ihlali nedeniyle ha-

berleştiriliyorlarsa, daha fazlasına uğramayacak şekilde yapılacak fotoğraf tercihlerinde bulunulmalıdır.

- İntihar, cinayet, kadına yönelik erkek şiddeti, cinayet, çocuk istismarı gibi haberlerde, mağdurun fotoğrafı tercihen hiç kullanılmamalı, televizyon haberlerinde canlandırmalar, filmlerden alınan parçalarla görselleştirmeler yapılmamalıdır. Zanlının failin fotoğrafı ise, filtrelenerek kullanılmalıdır.
- Bir gerilimli karşılaşma ânında, örneğin polis müdahalesi beklenen bir mitingte, kameranın gösteri hakkını kullananlar karşısında, güvenlik güçlerinin arasında veya arkasından konumlandığında, “polisin gözü” gibi davranması kaçınılmazdır. Bu açıdan fotoğrafın veya kameranın hangi açıdan kullanılıp nereye odaklanacağı sorumluluk gerektiren bir tercihtir. En iyisi görüntünün farklı açılardan çeşitlendirilmesidir.
- Kadına yönelik erkek cinayetlerine, şiddet uygulanmasına ilişkin haberlerde genellikle yapıldığı gibi, suç aleti gösterilmemelidir.
- Savaş ve çatışma haberlerini desteklemek üzere savaş makinalarına, özelliklerine, güçlerine övgüler düzen, bunları yarıştıran, reklamını yapan görüntülere yer verilmemelidir.
- Fotoğraf ya da diğer görüntü kullanımlarında, “bizim” ve “ötekilerin” ölümleri, uğradıkları hak ihlalleri arasında ayırım yapacak tercihlerde bulunulmamalıdır. Zafer/propaganda odaklı bir tercihle, “ötekilerin” gücünü temsil edenlerin cansız bedenlerinin gösterilmesi, kadın ise teşhir edilmesi; buna karşılık “bizim” taraftan olup da gücü temsil edenlerinki (askerlerin örneğin) saklanırken, mağduriyet ve masumiyet kanıtı olmak, savaşı politikaları meşrulaştırmak üzere, “bizim” kadın ve çocuklarımızın kayıplarının sergilenmesi gibi tercihlerde bulunulmamalıdır.
- Savaş ve çatışmalı durumlarda, cephe gerisinde zorluklarla idame ettirmeye çalışılan gündelik hayata dair fotoğraf ve görüntü seçim-

lerinde bulunulmalıdır. O kadar negatifliğin arasında, bu hayatın içinden çıkarılacak olumlu haberler de olabilir ve bunlar gösterilmelidir.

- Bazen bir fotoğraf ya da kullanılan görüntü bizzat gerilimin, şiddetin nedeni olabilir. Böyle durumlarda referans alınması gereken, düşünce özgürlüğünden otosansür ile vazgeçilmesi anlamında değil, homojen bir bütünlük taşımayan ötekilerin hassasiyetlerinin gözetilmesi ve şiddetin katlanmasına yol açmamak üzere, bu görüntüden vazgeçilmesi olmalıdır. Charlie Hebdo mizah dergisine 7 Ocak 2015 tarihinde gerçekleştirilen, 11 dergi çalışanının öldüğü 11'inin de yaralandığı saldırı sonrasında, saldırıyı gerekçelendiren Muhammet peygambere ait olduğu varsayılan bir diğer karikatürle yayımlanan dergiyle dayanışmak üzere, söz konusu karikatürün Türkiye'de yayımlanıp yayımlanması tartışmaları buna bir örnektir. Nitekim bianet, kendi etik tercihini, bir yandan şiddet içeren tepkilerin Türkiye'de de tekrarlanması ihtimali, diğer yandan şiddet içeren tepkilere karşı olmakla birlikte dini duyguları bu karikatürle incinebilecek inançtakilerin varlığını gözetenek karikatürü yayımlamamak yönünde kullandı. Ancak bunun yayımlanmaması yönündeki iletişim özgürlüğünü yasaklayıcı tavrı da eleştirdi.

Bariş gazeteciliği, gerekliliği ve nasıl yapılması gerektiği üzerine bir kez daha....

Elkitabımız boyunca ufak ifade farkları ve vurgularla çeşitli tanımlar vermiş olmamıza rağmen, son bir kez daha ve basitçe söylenirse barış gazeteciliği; toplumdaki her türlü gerilim, çatışma ve çoklu karşıtlıkların hak odaklı ve şiddet kışkırtıcılığı yapmaksızın haberleştirilmesidir. Dolayısıyla özellikle Türkiye gibi çoklu politik, ekonomik, kültürel ve toplumsal kutuplaşmalar üzerinden parçalanmış bir coğrafyada editöryel ve bireysel gazetecilik bir tercih olarak kabul edilmesi önemlidir. Kitabımızın nedeni bianet'in benimsediği haliyle barış, ateşkes hali veya savaşın/şiddetin olmadığı durum değil de, buna yol açan nedenlerle biteviye mücadele edilen ve bu nedenlerin ortadan kalkmasının koşullarının yaratmaya çalışıldığı bir durum olarak tarif edildiğinde, barış gazeteciliği, hak haberciliği odağı ile genişletilmiş, zenginleştirilmiş, savaş/çatışma durumları için değil, bütün zamanlar için bir gazetecilik/habercilik kuramı ve pratiğine işaret etmektedir.

Barış gazeteciliği iyi gazetecilikten de ibaret değildir. İyi gazetecilik olarak bilinen genel-geçer gazeteciliği haber değeri, haber kaynakları, editöryel değerlerin tanımlanması ve uygulanması, haber yazım kuralları, haber dili ve söylemi ve bütün bunların dayandığı epistemolojik konum ve etik itibariyle sorunsallaştırır, savaşçı ve şiddeti çağırarak, yeniden-üreten, hak ihlali yapan, statüko ve hegemonik olandan yana/trafı olduğu halde bunu saklayan nitelikleriyle tartışır.

Ancak bu çalışmada çeşitli tablolar kullanarak savaşçı gazetecilik sayarak eleştirdiğimiz genel-geçer gazetecilik karşısına "alternatif" olarak önerilmesine rağmen, barış gazeteciliği onunla ikili bir karşıtlık kurmaz. Burada önerdiğimiz barış gazeteciliğinin dayandığı felsefi temel, ikili karşıtlıklarla dünyanın anlaşılıp açıklanamayacağı gibi bir konum olduğu için, bizzat böyle karşıtlıklar üzerine kurulu -buna Jacques Derrida "Batının metafiziği" demektedir- dünya

görüşünün, ilksel bir karşıtlık gibi kurulan kadın-erkek karşıtlığını yeniden ürettiğini de göz önünde tutarak genel-geçer gazeteciliği yeniden tarif eder, temellendirir.

Dolayısıyla Barış gazeteciliği, kendisinin tarafsız ve objektif olduğunu iddia ederken statükodan, hegemonik elitlerden, savaş ve şiddetten yana taraflandığını saklayan, genel-geçer gazeteciliğinin ayağını kaydırıp gazetecilik diye bildiklerimizi derin biçimde sorgulayıp yeniden ve başka bir felsefe/teori ile etik üzerinden yeniden kurarken kendisinin açıkça taraflı olduğunu söyler.

Barış gazeteciliği taraflıdır ancak bu, taraflardan herhangi biriyle bağlantılı olmak, ondan yana taraflı ya da angaje habercilik yapmak anlamına gelmez, barış gazeteciliğinde barıştan yana taraflanılır. Çünkü barış insan yaratıcılığının ortaya çıkarılacağı, bunu engelleyen eşitsizlikler için mücadele edilebilecek şimdiki kadar bilinen en iyi rejim olarak kayda geçen demokrasinin radikal biçimde sürekli yeniden tanımlanmasının sağlanacağı ortamı sağlamak açısından elzemdir. Bu açıdan politik ve etik bir tercihtir, dolayısıyla barış gazeteciliği de öyle....

Ayrıca barıştan yana taraflı olmak, aynı zamanda ötekilerden yana taraflı olmak anlamına da gelir. Çünkü savaştan, şiddetten en büyük zararı çoğu zaman etnik, inanç temelli veya inançsız azınlıklar, LGBTİ bireyler, çocuklar, engelliler, kadınlar, yoksullar görür. Ötekiden yana olmak ise, barış gazeteciliğini aynı zamanda kaçınılmaz olarak hak odaklı kılar.

Ancak barış gazeteciliğinde ötekilik mutlak ve değişmez bir konum olarak görülmez, her zaman ötekinin ötekisinin bulunacağı göz önünde bulundurulur. Türkiye bağlamında, ötekileştirilen kadının⁴¹ da ötekisi Kürt kadınlardır, onun ötekisi ise yoksul Kürt kadınlardır ve liste daha da uzar gider. Bununla birlikte barış gazetecisi, ötekinin mutlaka ve her zaman “doğru” olmayacağını da hesaba katar. Örneğin tam da bu nedenle, neo-Marksist eleştirel Kültürel Çalışmalar alanının öncülerinden Jamaikalı “siyah” akademisyen Stuart Hall,

mağduriyetin her zaman haklılık anlamına gelmeyeceğine işaret etmek üzere, bir filmin yönetmeninin siyah olmasının o filmin güzelliğini, doğruluğunu garantilemeyeceğini vurgulamak ihtiyacı hissetmiştir. Yani barış gazeteciliğinde tarafsızlığın/yanlılığın ölçütü, hak ihlaline kimin uğradığı ve de “aklın hakikati” anlamında hangi “meşru” veya “gayri-meşru” talebin dile getirildiğidir. Nitekim daha önce de belirtildiği gibi, eğer Filistin toprakları İsrail işgali altında ise, ötekinin talebi, eylemi meşrudur, ancak bu meşruiyet de, şiddeti haklılaştırır!

Barış gazeteciliği, elit değil, hak ihlaline uğrayan yurttaş ve öteki odaklıdır, bunun anlamı genel-geçer gazeteciliğin haber kaynağı ve haber değeri tanımlarının yeniden yapılması, haberin görüşüne hiç başvurulmayanların bulunduğu yerden kurulması, dolayısıyla haberin adil-barış odaklı, hak odaklı kılınacak şekilde zenginleştirilmesi, çoğaltılmasıdır.

Barış gazeteciliği propaganda değil, “hakikat” odaklıdır. Bunun anlamı iktidar edenlerin, güçlünün, ne pahasına olursa olsun zafer diyenlerin diliyle konuşmaması, onlarla mesafeli olması, onların sakladıklarını, yalanlarını ortaya çıkarmasıdır. Dolayısıyla burada “hakikat” denilince kastedilen, “mutlak hakikat” değil -ki böyle bir mutlaklık yoktur- “olgusal hakikattir” ve onun farklı farklı bakış açılarıyla verilmesi, “aklın hakikatine” varmanın ise, okura/izleyiciye bırakılmasıdır.

Barış gazeteciliği zafer yönelimli değil, çözüm yönelimlidir. Ancak barış gazetecisi, barış aktivisti değildir. Çözüm de bulmaz, arabuluculuk da etmez. Ancak çözümün nerelerde olabileceği konusunda bilgilendirir, düşündürür. Bu konuda yaratıcılığını kullanır, yaratıcılığı harekete geçirir. Bunu yaparken ölçütü, hem barışın savaşa tercih edilir bir şey olması, hem de emek gerektiren uzun, bitimsiz -demokrasi- gibi hep ileriye taşınması gereken bir süreç niteliği taşımasıdır.

Zafer yönelimli değil, çözüm yönelimli olması, barış gazeteciliğini

sonuç odaklı değil, süreç odaklı haberciliğin peşinde kılar. Çünkü kazanmak (zafer) ya da kaybetmek anla ilgidir. Oysa mutlak zafer yoktur, mutlak kazançlılık hali de. Bunun gazetecilikteki karşılığı, haberin kimin kazandığı, kimin kaybettiği, kimin ne kadar kayıp verdiği, ilk taşı kimin atıp son golü kimin attığı/yediği biçimindeki bir habercilik değil, haber takibi yapılması, ortaya çıkan sonuçların nedenlerinin araştırılması, ne kadar taraf varsa konularının ve bakış açılarının vb. kazandıkları ve kaybettiklerinin birlikte bilinmesinin sağlanmasıdır. Ancak bu yapılırken kalıcı barışın her zaman kazan-kazan (win-win) bir denge gerektiriyor olmasından hareketle, kaybedilenler saklanmazken, bütün tarafların kazandıklarının vurgulanmasıdır. Bu arada da haber değeri tanımı, dolayısıyla haber kaynakları, haber etiği zaten yeniden-tanımlanmış olur.

Barış gazeteciliği için en uygun mecranın, yatay örgütlenmiş, çıkar amacı gütmeyen alternatif medya inisiyatiflerinin olduğu düşünönerler çoğunluktadır. Yanı sıra kamu hizmeti medyaları barış gazeteciliğine daha uygun sayılmaktadır. Ancak barış gazeteciliğinin daha çok yeni medya üzerinde örgütlenmiş alternatif medya ile sınırlı kalmasının bir sonucu, Türkiye'de olduğu gibi son derece kutuplaşmış politik iklimde kamusal alanın birbiriyle hakaret etmek dışında buluşmayan paralel kamular ekseninde yarılmaya devam etmesidir. Çünkü bu alanda herkes konuşmakta, ancak aynı görüşten olanlar dışında kimse birbirini dinlememektedir. Ayrıca mevcut yapılanma modelleriyle, unutulmuş TRT'yi, BBC dahil kamu hizmeti medyalarından barış gazeteciliği beklemek zordur. Buna karşılık ana akım medyada barış gazeteciliğinin hayata geçirilmesinin önünde özellikle medyanın sermaye yapısı, tekelleşmiş niteliği ve siyasal, askeri, ekonomik iktidar/güç merkezleriyle iç içe geçmiş çıkar ilişkileri içinde olması bir engel oluşturmaktadır. Bu durumda medya sahiplerinin barıştan yana çıkarlarının olmasını ve editörlerin de bundan yana bir tercihte bulunmasını beklemek gerçekçi olmayacaktır, ancak ihtimal dışı da değildir. Çünkü unutulmamalıdır ki savaş sürdürülebilir bir şey değildir ve kaba güç kullanılarak şiddet sonucu

gerçekleşmiş bir savaşızsızlık, çatışmasızlık hali, barış değil, ancak ateşkestir. Kaldı ki hiçbir savaşın mutlak kazananı yoktur ve barışın nihayetinde bir tercih haline gelmesi gerekecektir.

Ayrıca barış gazeteciliğinin hayata geçirilmesinin önündeki engeller ekonomi-politik açıdan yapısal olmakla birlikte -ki genel-geçer haberciliğın de yapısal olarak statükodan, hegemonik olandan yana yanlılığı söz konusudur- çoğunlukla gazeteciliğın gündelik pratikleri içerisinde çıkarılan mazeretler ile mesleğın içselleştirilmiş ideolojisi de bir engel olarak habercinin önüne çıkmaktadır. Ya da başlıca engel aslında basitçe alışılabilenin kolaycılığın kapılınması, gazeteciliğın klişelerinin çeşitli bahanelerle tekrarlanmasıdır.

Bu nedenle barış gazeteciliğın hayata geçirmek hem zor hem de kolaydır. Mazeret bulmadan hemen işe konulabilir, ancak editöryel bir tercih olarak hayata geçirilebileceğı koşullar da konjoktürel olarak zor da olsa yakalanabilir ya da yaratılabilir.

Barış gazeteciliğı yapmaya en kolay haliyle, haber değeri ile kaynaklarının yeniden tanımlanmasıyla başlanabilir. Bunun nasıl yapılacağına dair metnimizde ayrıntılı ipuçları veriliyor. Asıl bütün bunlar yapılırken gözden uzak tutulmaması gereken en önemli husus, nasıl bir dil ve söylem içinde haberin kurulacağıdır.

Haberlere baktığımızda "biz" ve "onlar" karşıtlığı ile karşılaşırız. He-def gösteriliyor. Örneğın, Kobani direnişı sırasında Türkiye'de gerçekleşen destek veren veya onlara karşı çıkmak amaçlı eylemlerde, bu ikinci grubu destekleyen hükümet yanlısı medya "Sakallılar diye öldürdüler" şeklinde haber yaptı. Bu çok damgalayan, düşmanlaştıran bir ifade. Ayrıca, bu iki grup eylemcilere gazetenin politik eğilimine göre başka düşmanlaştırmacı sıfatlar da yakıştırıldı; 'Kobani bahanesiyle ortalığı savaş alanına çeviren PYD-PKK'lı hainler', 'vicdansızlar' 'vandallar' 'caniler' 'ithal provakatorler' de denildi. Birgün örneğın 'insanlık düşmanları' demiş mesela. Özgür Gündem ise 'Eli kanlı faşist rejim', 'İŞİD vahşet örgütü' gibi bir sıfatla anmış. Oysa, İŞİD şiddet üretiyor ama, adının önüne sıfat eklenmesi gerekmiyor. Tıpkı, PKK ve Öcalan için 'bebek katili' sıfatının

kullanılmaması gerektiği gibi. Ya da 'Ruhlarını şeytana satmış yaratıklar' da buna benzer bir şey. Bir de "biz" olumlamak için kullanılan olumlu etiketlemelere bakalım 'hayatını mücadeleye adanmış subaylar', 'helal sana polisim', 'Onur Direnişçileri' deniliyor. Polis ve askerle araya hiç mesafe konulmuyor..." (İncilay Cangöz, Akademisyen, Barış Gazeteciliği Atölyesi, 18 Nisan 2015).

Bunun için önerilenler ise -tekrar pahasına- şunlardır⁴²:

- Haber somut bir dille kurulmalıdır. Yazılar yalnızca genellemelerden oluşmamalı, somut, belirli ve ayrıntılı olmalı, okurun konuya halihazırda aşına olduğu varsayılmamalıdır. Bir isim veya bir yerle ilgili ilk referans verildiğinde bunlar mutlaka tanımlanmalıdır.
- Sıfatlardan, durumu dramatize eden kalıp cümlelerden, klişeleşmiş kavramlardan ve açıklamalardan kaçınılmalı. Gündelik dilin ne kadar heteroseksit olduğu hatırlanarak bu dili yeniden-üretmek yerine yapı-sökümüne uğratmaya çalışılmalıdır.
- Haberlerde kullanılan dil, bütün kültürlere ve inanç sistemlerine saygılı olmalı, tarafları gücendirici ve incitici nitelik taşımamalıdır. Nefret söyleminden, ayrımcılıktan sakınılmalıdır. Sakınım, çatışma içerisindeki tüm taraflar için gösterilmelidir.
- Kullanılan dil ile anlatıda ölçüt, ötekinin hatalarından dahi kendini sorumlu sayacak bir bitimsiz sorumluluğa dayalı etik olmalıdır.
- Gazeteci çatışmanın taraflarından birisi olabilir ya da kendisini bu taraflardan birisine yakın hissedebilir. Bu durumda yapması gereken bunu net olarak ortaya koymak, durumdan okuyuru haberdar etmektir. Ancak gazeteci çatışmanın taraflarından herhangi biri tarafından kullanılmaya izin vermemelidir.
- Haber yapılırken temel nitelikteki, yani ne? kim? ne zaman? nasıl? nerede? sorularına, neden? hangi yaratıcı çözümler mevcut? sorularını da eklemelidir.

- İyi bir barış gazetecisi/yorumcu/köşe yazarı, okurun farklı bakış açıları aracılığıyla daha ötesini düşünmesini sağlamalıdır. “A tarafı B tarafına şiddet uygulamaktadır veya B tarafı, A tarafının şiddetine maruz kalmaktadır ve bu korkunç bir durum” şeklinde basitleştirilmiş bir anlatı yerine, bütün tarafları çatışmaya sürükleyen sebepleri açıklamaya çalışmalıdır.
- Şiddet ve derin kutuplaşmaların varlığında taraflar en kolayını seçerek kendilerini askeri, politik liderlerin görüşlerini tekrarlama eğiliminde olurlar. Bunun için de hep her zaman zaten demeç vermeye hazır olan liderlerin demeçlerini yinelemekten kaçınılmalıdır. Yerine haber, tarafların bu desteği vermesinin nedenlerine derinlemesine mercek tutun ve bu hegemonik anlatıyı kırmaya çalışacak şekilde, yani farklı perspektifler sağlayacak şekilde kurulmalıdır.
- Şiddete, savaşa dönüşebilecek gerginliklerin varlığında ya da bizzat savaşın/çatışmanın içindeyken, çatışmanın anlaşılıp, açıklanmaya çalışılması öncelikli amaç olmalıdır. Bu da gazetecinin çatışma çözümü konusunda kendisini eğitmesini, eğitilmesini gerektirir.
- Çatışmanın nasıl geliştiği, nedenleri, bütün tarafların konumu ve hangi çözümler etrafında buluşulabileceği üzerine akıl yorulmalıdır. Benzer sorunların farklı yerlerde ve bağlamlarda nasıl çözümlendiği konusunda bilgi toplanmalı ve verilmelidir. Bütün tarafların meşru ve ortaya çıkarılabilen mağduriyetlerini doğru bir şekilde temsil edilmelidir.
- Savaşın, çatışmanın bütün taraflarına ulaşılması önemlidir. “Ben/Biz” ve “O/Ötekiler” şeklindeki ikili karşıtlıkların hiçbir şekilde tarafları açıklamayacağı da bilinmelidir. Çünkü kurulan en keskin karşıtlıkta bile taraflar hiçbir zaman yekpare değildir. Kaldı ki “öteki”, “ben”in içinde ve “ben” de “öteki”nin içindedir. Bunun için gazeteci, kendisini haklı, doğru, iyi bulan taraf ile, karşı yani kötü, yanlış, haksız bulunan tarafın farklarının ve benzerliklerinin, çıkar çatışmalarının ve çıkar birliklerinin nerede olduğunu sorulmalı ve

ortaya çıkarmaya çalışmalıdır.

- Şiddet/savaş/çatışma çözümlenirken ortaya çıkacak olan sonuçtan kimlerin çıkar sağlayacağı; farklı çözümlerin nasıl ve kimler lehine veya aleyhine sonuçlar ortaya çıkaracağı; küresel okurun/seyircinin bu haberlerimizden nasıl dersler çıkartabilecekleri tarafların yakın ve uzak gelecekteki çatışma planları içerisinde nasıl bir yer/tutum alabilirler gibi sorular sorulmalıdır.
- Çatışmanın insanların özellikle de kadınların, yaşlıların, yoksulların, engellilerin vb. günlük hayatına olan etkileri; neyin/nelerin değişmesini istedikleri; bunun için bizzat (kadınlar, yaşlılar, çocuklar, engelliler vb. olarak) kendilerinin neler önerdikleri sorulmalıdır.
- Bir şiddet eylemini ya da şiddet politikasını sadece gözle görünür etkileri açısından değerlendirmekten kaçınılmalıdır. Bunun yerine psikolojik hasar ve travmanın uzun dönemli (bundan etkilenenlerin gelecekte şiddet sergileyecek davranışlarda bulunma olasılığı gibi gözle görülmeyen etkileri vb.) sonuçları üzerine odaklanılmalıdır.
- Şiddet eylemleri ve yarattığı “korku”yu tasvir eden haberlerden kaçınılmalıdır. Aksi halde şiddete neden olan tek sebebin önceki şiddet (intikam); tek çarenin daha fazla şiddet (baskı/cezalandırma) olduğu izlenimi yaratılmış olur. Bunun yerine şiddet, insanların günlük yaşantılarında yarattıkları sorunlar, hayal kırıklıkları, mağduriyet sergilenmelidir.
- Şiddet eylemleri hakkında haber yaparken odak noktası mağdurlar ve onların yaşadıkları zorluklar olmalıdır. Ancak mağdurların yaşadığı travmalar ve insani öyküler dengeli, profesyonel ve duygusal sömürsüz yapılmayacak şekilde çerçevelenmelidir. Bu yapılırken de sadece tek tarafın çektiği acılara, korkulara ve şikâyetlere özel olarak odaklanmaktan kaçınılmalıdır. Yerine, bütün tarafların çektiği acılara, korkulara ve şikâyetlere haber değeri atfedilmelidir. Dengelilik burada yakalanmalıdır.

- “Muhtaç”, “mahvolmuş”, “savunmasız”, “zavallı” ve “trajedi” gibi sıfatlar kullanarak “kurban edici” mağdur olan tarafı daha da güçsüzleştiren, değişim seçeneğini ortadan kaldıran sıfatlar kullanmaktan kaçınılmalı, yerine, tarafların veya benzer olaylar meydana geldiğinde diğer mağdurların neleri yapılabileceği konusunda görüş açan haberler yapılmalıdır.
- Politik geçerlilikleri olmayıp da, daha çok şiddetli duyguları ifade etmek üzere seçilen “soykırım” (bütün halkın yok edilmesi); “Kırıp geçirme” nüfusun onda biri oranına düşürülmesi); “Trajedi” (bir kişinin hataları ve zayıflığının onun felaketine yol açtığını anlatan Yunan kökenli bir dram türü); “Katliam” (silahsız ve savunmasız insanların kasıtlı olarak öldürülmesi) gibi sözcükler kullanılırken çok dikkat edilmelidir.
- Tecavüz evlerinden zorla çıkarılma gibi durumlarda mağdurların başlarına gelenler elbette ve her koşulda kötüdür, ancak bunların kasıtlı ve sistematik olup olmadıkları, birbirinin etkilerini güçlendirmek üzere yapılıp yapılmadıklarının bilinmesi de önemlidir. Bu yüzden, ne bilindiği konusunda her zaman çok açık olunmalı, yaşanan ızdırapları küçültülmeden, en sert dil kullanımı en ağır durumlar için saklanmalıdır. Yoksa sadece şiddet kanıksatılmış, ölçüsüz tepkileri kışkırtılmış olur.
- Benzer şekilde taraflarla ilgili “terörist”, “ekstremist”, “fanatik” ve “kökten dinci” gibi kötileyici etiketler kullanmaktan da kaçınılmalıdır. Çünkü bunlar her zaman hegemonik olan tarafından “onlara/ötekilere” verilmiş etiketlerdir. Bir gazetecinin de bunları kullanması taraf tutması anlamına gelir. Böylelikle etiketlenen kişinin “akıl-dışı” olduğu ve bu nedenle onlarla uzlaşmanın mümkün olmadığı düşündürülür. Yerine, tarafların kendilerinin verdiği isimleri kullanılmalıdır.
- Özellikle bir tarafın insan hakları suistimaline, kötü davranışlarına ve hatalarına odaklanmaktan kaçınılmalı yerine, kusurlu olan bü-

tün taraflar belirlenmeye çalışılmalıdır. Bu yapılırken bütün iddialara eşit derecede ciddiyetle yaklaşılmalı, iddiaları destekleyen bir kanıtın varlığı konusunda eşit derecede çaba harcanmalı, mağdurlara eşit derecede saygı gösterilmeli, kusurlu olanların bulunması ve cezalandırılması konusuna eşit derecede önem verilmelidir.

- Barış gazeteciliğinde yargıda bulunmaktan ya da bir iddiayı somut bir olgu gibi göstermekten kaçınılması gerekir. Bu konuda biraz temkinlilik ve soğukkanlılık habere bir şey kaybettirmez, tersine kazandırır.
- Barış, hiçbir zaman askeri bir zafer ya da ateşkes sonucu doğuran çatışmanın liderler tarafından imzalanan anlaşmalarla neticelenmesi değildir. Bu yüzden asıl haber konusu olarak gözden kaçırılmaması gereken, gelecekte barış için tehdit oluşturacak sorunların belirlenip onlarla ilgili haber takibi yapılmasıdır.
- Barış için, “bizim” liderlerimizin çözüm önerilerini beklemekten kaçınılmalı, yerine, nereden gelirse gelsin, hangi deneyimlere dayanıyor olursa olsun, farklı barış girişimleri konusunda bilgilenmeye ve bilgilendirilmeye çalışılmalıdır.

Son olarak barış gazeteciliğinin editöryel politika veya tercih konusu haline gelmesi gereklidir. Bir kez editöryel tercih haline gelince veya yayın ilkeleri arasında alınınca, yayın organının bu konudaki politikasının tutarlılığı ve kendi iç mekânizmalarıyla yapacağı takip ile “okur temsilciliği”nin varlığı ve işlevselliği çok önemli hale gelmektedir. Bu açıdan örneğin, elkitabımızın basıma hazırlandığı aylarda başlayarak devam etmekte olan Silopi, Cizre, Nusaybin, Lice, nihayet Diyarbakır Sur’daki “operasyonlar” a dair bırakın barış gazeteciliğini, genel-geçer gazeteciliğin ilke ve etik kurallarını hiçe sayarak yürütülen savaş gazeteciliği karşısında, Hürriyet Okur temsilcisi Faruk Bildirici tarafından kaleme alınan özeleştirici bir ilktir ve önemlidir

Operasyon haberlerine dair gözlemler

GÜNEYDOĞU'da sokağa çıkma yasağı uygulanan bölgelerde gazetecilik çok zor. Gazeteciler, barikat ve hendeklerin ne ön tarafında serbestçe çalışma izni alabiliyor ne de arka tarafa geçme imkânı bulabiliyor.

Ablukayı aşamayınca sorgulama, araştırma ve gözleme dayalı temel gazetecilik bilgisinin yerini yalnızca resmi açıklamalar ve güvenlik birimlerinin gayriresmi bilgilendirmeleri alıyor. Tek haber kaynağına bağlı kalmak ise kuşkusuz gazeteci için her zaman riskli.

Beş aydır süren bu operasyonlar ve yasaklar daha ne kadar devam edecek bilmiyoruz. Pusulayı doğru tutmak için bugüne kadar yapılan gazeteciliğin bir muhasebesini çıkarmakta yarar var. Bu düşünceyle Hürriyet'in bu dönemdeki haberlerini taradım; gözlemlerimi başlıklar halinde topladım.

Operasyonların başarısı: Genelkurmay, ortak operasyonlarda "etkisiz hale getirilen PKK'lı teröristler" in sayısını düzenli olarak açıklıyor. "Operasyonların başarısı" bu sayılar ve "barikatların temizlenen yüzdesi" üzerinden anlatılıyor. Ancak bu sayılar konusunda zaman zaman karmaşa yaşanıyor. Örneğin İçişleri Bakanı Efkan Ala, "Üç bin terörist öldürüldü" (16 Aralık) derken, Genelkurmay'ın açıkladığı sayılar yüzler düzeyinde. 6 Ocak'taki Genelkurmay açıklamasında verilen toplam sayı 296'ydı. Üstelik resmi açıklamalarda verilen sayılar ile "askeri kaynaklar" ve kaynağı belirsiz haberlerdeki sayılar da birbirini tutmuyor. PKK'lıların bu kadar çok cenaze töreni olmaması da dikkat çekici. Örneğin Cizre'de öldürülen PKK'lı sayısı resmi açıklamalara göre 114'ün üzerinde ama sadece bir cenaze töreni haberi çıkmış. Öldürülen PKK'lı sayısı daha mı az, yoksa gizlice mi gömülüyor? Orası belirsiz.

Ortak acılar: Operasyonlar ve sokağa çıkma yasağı sırasında sivil halkın yaşadığı sıkıntılar, bazen ilk sayfada yer alıyor. "Cizre kilittendi" (11 Eylül), "Sur'da 500 dükkân kapandı" (5 Aralık), "Mahalleden kaçış" (7 Aralık), "Mesaj geldi evlerine dönüyorlar" (14 Aralık), "Doktorlardan imdat telefonu" (19 Aralık), "Sur bu halde" (22 Aralık), "Nusaybin'e nefes" (25 Aralık), "Sur duman altında" (4 Ocak). Bunlar, oradaki sivil halkın yaşadığı zorlukları içeren haberler. Ama operasyonları askeri yönüyle ilgili haberlerle kı-

yaslırsam, siviller hakkındaki haberlerin yeterli olduğunu söyleyemem. Özellikle de insanların darmadağın olan yaşamlarına ilişkin haberler yetersiz. Oysa duygusal kırılmalara yol açmamak için ortak acılara odaklanmak gerekiyor. Bu bakımdan Kırşehir ve batıdaki başka kentlerde yaşanan Kürt işçilere ve onların işyerlerine saldırılar konusundaki haberlerde kullanılan yatıştırıcı dil ve şiddete karşı duruşun övgüye değer olduğunu da kayda geçirmeliyim.

Sivil kayıplar: Şehit ve şehit cenazeleriyle ilgili haberlere, gazetede geniş biçimde yer veriliyor. Bu haberlerde genellikle duygusal başlıklar kullanılıyor ve yarıda kalan hayatların çarpıcı yanları aktarılıyor. “Güle güle ablasının gülü” (3 Aralık), “Yüzüğün parmağımda” (23 Aralık), “Babaya son bakış” (8 Ocak), “3 Oğlum kaldı vatan sağ olsun” (6 Ocak), “Acı haber portakal toplarken geldi” (11 Ocak), “Tabut küçük acı büyük” (16 Ocak). Sivillerin kaybında ise daha soğuk bir dil kullanılıyor. “Diyarbakır’da iki ölü” (15 Aralık), “4 çocuk annesi öldü” (18 Aralık), “Sokağa çıkma yasağı protestosunda 2 ölü” (23 Aralık), “Nusaybin ve Cizre’de 4 ölü” (9 Ocak). Sivillerin ölüm haberleri, çoğunlukla küçük görülüyor. Ama arada “Torun ve dedeyi terör vurdu” (27 Aralık), “İki ateş arasında iki kardeş öldü” (16 Ocak) haberleri gibi sivil ölümlerinin ilk sayfaya çıkarıldığı örneklerle de rastlanıyor.

Ölümlerin nedeni: Bir başka sorun, sivillerin hangi taraftan gelen ateşle öldüğünün çoğu kez belirlenememesi. Nitekim 4 Ocak’ta, Sur’da, evinde kahvaltılık yapan kadının ölümüne yol açan “havan” mermisinin hangi taraftan atıldığı bilinmiyordu; bu nedente haberde de net bir ifade kullanılmamıştı. Ancak 27 Aralık’ta 3 aylık Miray bebek ve dedesinin ölümüyle ilgili “Torun ve dedeyi terör vurdu” haberinde “AA, teröristlerin açtığı ateşle vurulduğunu bildirdi” denilerek, bir iddia, doğrulanmış bilgi gibi sunulmuştu. Zaten sivil ölümleriyle ilgili toplu bir bilgi verilmiyor. Oysa İHD’ye göre bu operasyonlar sırasında 170 sivil ölmüş. Bu sivillerin 29’u çocuk, 39’u kadın, 102’si erkek.

Kanlı fotoğraflar: Terörün dehşet etkisini yayacak nitelikte kanlı görüntüler yayınlanmıyor. Bu yerinde bir tutum. Ceset fotoğraflarında bazen sapsular yaşanıyor. Örneğin, 3 Aralık 2015’teki “Polise ateş açtı öldürüldü” haberinde, uzak plan da olsa, ölen kadın PKK’lının fotoğrafı kullanılmıştı.

Askeri yöntemler ve silahlar: Haberlerde bazen askeri yöntemler ve silahlar öne çıkarılıyor. 17 Aralık'taki "2 generalli operasyon" da böyle bir haber. Operasyonlara ordunun katılım düzeyini gösteren bir gelişme bu. Fakat bölgede terör ve Kürt sorunu iç içe geçmiş durumda. Ayrıca silah ve askeri malzemelere övgüde bazen ölçü kaçıyor. Örneğin 21 Aralık'taki "Hendek canavarı" haberi. Sur'da hendekleri kapatmakta kullanılan aracın "dünyada yüzebilen tek zırlı" olduğu ve "iki jet yardımıyla suda hareket edebildiği" yazılmış. Ama Sur'daki hendeklerde su yoktu ki.

Dağıtılan fotoğraflar: Güvenlik güçlerinin dağıttığı fotoğraflar gazetede kullanılırken kaynağın da belirtilmesi gerekli. Bazen bu notun düşülmesi unutuluyor. Ayrıca asker ve polislerin sivillere ekmek, yiyecek dağıtımıyla ilgili fotoğraflar kullanılırken, bu fotoğraflar bilgi ile desteklenmiyor. Örneğin o bölgede ne kadar insan yaşıyor, ne kadar ekmek dağıtıldı? Bu bilgiler olmayınca o fotoğraflar gerçeği anlatmakta yetersiz kalıyor.

Nesnel habercilik: HDP'li siyasetçilerin açıklamalarına gazetede nesnel bir dille yer veriliyor. Fakat bazen "Dereyi geçti Cizre'ye giremedi" (11 Eylül) gibi alaysı bir başlık, "Demirtaş'a soruşturma" (10 Eylül) haberindeki fotoğrafın üzerine "D.Bakır'da Öcalan'lı açıklama" gibi suçlayıcı bir yaklaşım da göze çarpıyor. 28 Aralık'ta "Hendekli bildirge" manşeti altına yazılan "... Özyönetim ilanlarına ve hendekler kazıp kentleri birer savaş alanına çeviren PKK'lı teröristlere açık destek" spotu, yorum içeriyor. Böyle örneklerle rağmen HDP'lilerin ortaya attığı kimi iddialar da okura aktarılıyor. Silopi'de 6 Ocak'ta öldürülen üç kadınla ilgili olarak valiliğin açıklaması ile yetinilmeden, HDP'nin infaz edildikleri iddiası ve otopsi raporu birinci sayfadan yayınlandı.

Özel izinli gazetecilik: İsmet Berkan ve Sebati Karakurt'un "Diyarbakır Valiliği'nin özel izni" ile Sur ilçesine girmesi önemli bir gazetecilik fırsattı. Yasaklı bölgeyi emniyet güçlerinin penceresinden görmeyi sağladı. İyi de oldu. Fakat o pencereden görünenlerle yetinilmemeliydi. Barikatların öbür tarafında yaşananlar, özellikle sivil halkın yaşam koşulları da irdelenerek madalyonun öbür yüzü de yansıtılmalıydı. O insanların trajik öykülerinin yerini, "Diclekent'teki huzur" almıştı yazıda. Polisin söyledikleri, örneğin "sivillerin zarar görmemesi için nelere dikkat edildiği" de sorgulanmamıştı.

Çelişik bilgiler: Genelkurmay Başkanlığı'nın 6 Kasım 2015'teki açıklamasında "Yüksekova'da teröristlere yönelik operasyonda, 4 Kasım'da etkisiz hale getirilen 15 teröriste ilave olarak, hava harekâtı ile 16 terörist daha etkisiz hale getirilmiştir" deniyordu. Fakat Hürriyet'te 7 Kasım'da "-15'te inlerine girdiler" başlığıyla verilen haberde, bu operasyonda "119 teröristin ölü ele geçirildiği" yazıldı. Bir gün önce 31 olan öldürülen PKK'lı sayısı ertesi gün 119'a yükselmişti. Bu da operasyon haberlerinin başka bir sorunu.

Sonuç: 1990'larda köyler yakılırken, ana akım medya görmezden gelmiş, askeri yöntemlere destek vermişti. Ama bunun çözüme katkısı olmadı. Medya bugün de aynı hatayı tekrarlamamalı. Barikat-hendek savaşı ve sokağa çıkma yasaklarının uzun vadeli sonuçları üzerine yoğunlaşmalı. Kürtler ile Türkler arasında kırılmalar yaşanmaması ve toplumsal barışın sağlanması için barış gazeteciliğine yönelmeli. Sorgulamayı, araştırmayı, nesnel gözlemlere dayanmayı ve farklı, hatta aykırı görüşleri aktarmayı ihmal etmemeli. En önemlisi de insanların ortak acılarına odaklanmalı... Faruk Bildirici, Okur Temsilcisine Mektuplar, Hürriyet, 24 Ocak 2016, <http://okurtemsilcisi.hurriyet.com.tr/default.aspx?DocID=40044722>. Erişim:3 Şubat 2016.

Ancak, barış gazeteciliğinin hayata geçirilmesi için, gazetecilerin bunun bir editöryel politika haline gelmesini beklemeleri de gerekmez. Yeniden hatırlatılırsa araştırmalar, eğer ortada savaştan, çatışmadan yana açık bir tercih yoksa, habercilerin mesleğin statükocu genel-geçer ideolojik değerlerini bir retorik olarak "benimseme biçimleri" ile, gündelik koşuşturma içinde neyi yapıp neyi yapmamak konusunda yararlandıkları klişeler ve buldukları gerekçelerin barış gazeteciliği önündeki başlıca engelleri oluşturduğunu göstermektedir. Oysa barış gazeteciliğini hayata geçirmek yükümlülüğü koşullar ne olursa olsun o kadar da zor değildir ve uygulanmasına dair sorumluluk siyasal rejime, patrona, gündelik tempoya, işlerin çokluğuna, bilmemeye vs. vs. atılarak vazgeçilemeyecek kadar önemlidir. Örneğin bu satırların yazıldığı sırada, zor koşullar altında habercilik yapmaya çalışan bölgedeki meslektaşlarıyla dayanışmak üzere "gerçeğin peşindeyiz, meslektaşlarımızın yanındayız" diyerek sokağa

çıkma yasağı ilan edilmiş kentlere haftalık olarak değişen gruplar halinde gidip haber yapmak üzere ülkenin batısından gazetecilerin başlatmış olduğu inisiyatif, burada, bütün zorluklara rağmen iliştirilmiş gazeteciliğe karşı durulabileceğine dair bir örnek olarak anılmalıdır (<https://habernobetim.wordpress.com>).

- 1 <http://bianet.org/bianet/ifade-ozgurlugu/165262-baris-gazeteciligi-kutuphanesi>
- 2 Prof. Dr. Sevda Alakuş (Kadı Has Üniversitesi/BİA eğitim danışmanı), Doç. Dr. İncilay Cangöz (Anadolu Üniversitesi İletişim Fakültesi), Recep Yaşar (Türkiye Gazeteciler Cemiyeti/TGC), Erdal İmrek (Evensel Gazetesi), Erkan Çapraz (Yüksekova Haber), Mehmet Ali Ertaş (Komeleya Rojna megeren Azad Özgür Gazeteciler Derneği), Birkan Çalık (Hollanda Başkonsolosluğu Türkiye), Leyla Barlas (Hollanda Başkonsolosluğu Türkiye) Uğur Güç (Türkiye Gazeteciler Sendikası), Feray Yalçuk (Kuzey Kıbrıs/ Yeni Düzen), Mehmet Kamış (Zaman Gazetesi), Yeşim Kaptan (İzmir Ekonomi Üniversitesi), Murat İnceoğlu (DİSK_Basın İş), İrem Özcan (Birgün Gazetesi), Belma Akçura (Milliyet Gazetesi), Sedat Yılmaz (Özgür Gündem Gazetesi), N.Tuğçe Özçelik (Sendika.org), Evren Gönül (IPS İletişim Vakfı), Nadire Mater (IPS İletişim Vakfı), Begüm Zorlu ((Barış Gazeteciliği Proje koordinatörü)
- 3 Prof. Dr. Sevda Alankuş (Kadir Has Üniversitesi İletişim Fakültesi/BİA eğitim danışmanı), Doç. Dr. İncilay Cangöz (Anadolu Üniversitesi İletişim Fakültesi), Eylem Yanardağoğlu (Kadir Has Üniversitesi İletişim Fakültesi), Yrd. Doç. Dr. Suncem Koçer (Kadir Has Üniversitesi İletişim Fakültesi), İrem İnceoğlu (Kadir Has Üniversitesi İletişim Fakültesi), Yrd. Doç. Dr. Tunç Karaçay (Sabancı Üniversitesi), Yasin Duman (Sabancı Üniversitesi), Emre Hatipoğlu (Sabancı Üniversitesi), Prof. Dr. Nezih Orhon (Anadolu Üniversitesi İletişim Fakültesi), Prof. Dr. Ülkü Doğanay (Ankara Üniversitesi İletişim Fakültesi) Nur Bekata Mardin (Boğaziçi Üniversitesi Barış Araştırmaları Merkezi), Prof. Dr. Nurçay Türkoğlu (Çukurova Üniversitesi İletişim Fakültesi), Yrd. Doç. Dr. Göktürk Yıldız (Kocaeli Üniversitesi İletişim Fakültesi) Doç. Dr. Barış Çoban (Doğuş Üniversitesi İletişim Fakültesi), Prof. Dr. Özden Cankaya (İstanbul Aydın Üniversitesi İletişim Fakültesi), Evren Gönül (IPS İletişim Vakfı), Nadire Mater (IPS İletişim Vakfı), Begüm Zorlu (Barış Gazeteciliği Proje koordinatörü)
- 4 Prof. Dr. Sevda Alankuş (Kadir Has Üniversitesi İletişim Fakültesi/BİA eğitim danışmanı), Doç. Dr. İncilay Cangöz (Anadolu Üniversitesi İletişim Fakültesi), Faruk Bildirici (Hürriyet Gazetesi okur temsilcisi), Güray Tekin Öz (Cumhuriyet Gazetesi okur temsilcisi), Mete Çubukçu (NTV), Yıldız Tar (Kaos GL), Mert Onur (Friedrich Ebert Stiftung Derneği), Burcu Arıkan (Barış İçin Kadın Girişimi), Hakan Tahmaz (Barış Meclisi), Yrd. Doç. Dr. Güven Gürkan Öztan (Tarih Vakfı), Feray Salman (İnsan Hakları Ortak Platformu/İHOP), Nuran Gelişli (Hrant Dink Vakfı), Evren Gönül (IPS İletişim Vakfı), Nadire Mater (IPS İletişim Vakfı), Begüm Zorlu (Barış Gazeteciliği Proje koordinatörü)
- 5 Barış gazeteciliği yerine çatışmaya duyarlı gazetecilik, çatışma çözümü gazeteciliği, yapıcı çatışma haberciliği gibi isimler de kullanılmıştır.
- 6 Barış gazeteciliğinin uygulanabilirliği açısından bu ekonomik-politik yapısal sorunların genel ve Türkiye özelinde analizi için bkz.: Yıldız, 2012:213-259.
- 7 İrlanda'da barış müzakereleri sırasında ve editöryel politika olarak barış gazeteciliğinin

tercih edildiği ideal durumda bile, haber retorizi ile anlatı yapısının bu tercihin hayata geçirilmesini nasıl sınırladığına dair çalışma için bkz.: Fawcett, 2002.

- 8 Buna karşılık aynı araştırmaya göre, Türkiye gibi demokrasileri sorunlu ve basın özgürlüğünün sınırlı olduğu ülkelerde gazetecilerin siyasal güç merkezlerinin etkilerine, kanaatlerini haberlerine katmaya ve müdahaleci habercilik yapmaya daha yatkın. Bu da bize barış gazeteciliğinin uygulanabilirliği açısından bu iki grup ülkede farklı farklı engellerin mevcut olduğunu düşündürüyor. Ancak ilk bakışta barış gazeteciliği yapılmasını zorlaştıracak bu durumun, söz konusu gruba giren ülkelerin yakın tarihlerindeki savaş ve çatışmalar ile medyanın bu dönemlerde oynadığı olumsuz rolden ders çıkararak davranmaları ihtimalinden de söz edebilmek mümkün. Bkz.:<https://ecien-cia.urjc.es/bitstream/handle/10115/5405/JS%202011.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
- 9 Bu konuda barış gazeteciliği ile ilgili tartışmaları bir araya getiren dergi Conflict & Communication'ın özellikle 2007 tarihli 6 (2) sayısına, bu tartışmaları özetleyerek daha esnek ve yakınlaştırıcı bir konum öneren makale için ise Dente Ross, 2006 ve 2007'ye bakılabilir. Ayrıca Barış gazeteciliğine yönelik eleştirilerle ilgili derleme için bkz.: Yıldız, 2012: 64-74.
- 10 İlgili konferans metinleri için bkz.: Global Media Journal: Mediterranean Edition, Sonbahar 2006 sayısına bakınız. Ayrıca bkz.: Ersoy, 2004; Arsan, 2005; Alankuş, 2006; İrvan, 2006; İltar, 2008; Bailie ve Azgin, 2008.
- 11 Türkiye'deki haber medyasını barış gazeteciliği açısından eleştiren çalışma için bkz.: Yıldız, 2012: 259-302.
- 12 Daha önceki çalışmalarımızda hak odaklı haberciliği barış gazeteciliği ile karşılaştırarak, her ikisini de politik ve etik olarak sorumlu gazetecilik örnekleri sayıp birincisini bütün yeni gazetecilik arayışları içerisinde yola çıkarken mutlaka uğranması gereken bir konum olarak açıklamıştık (bkz.: Alankuş, 2013).
- 13 Yerel medyaya yönelik hak haberciliği eğitimleri Hak Haberciliği Dizisi'nin İnsan Hakları Haberciliği (2007), Kadın Odaklı Habercilik (2012) ve Çocuk Odaklı Habercilik (2012) başlığıyla; iletişim fakülteleri öğrencilerine yönelik olarak gerçekleştirilen Okuldan Haber Odasına eğitimleri ise Gazeteciliğe Başlarken (2013) başlığıyla kitaplaştırıldı. IPS Vakfı tarafından yayımlanan bu kitaplar için Kaynakça'ya bakınız.
- 14 Eleştirel haber analizi ya da sosyolojisi yapan çok sayıda çalışma var ve bunların arasında Türkiye'de gerçekleştirilenleri de katmak mümkün. Bkz.: Hall, Tuchman, 1972; Schudson, 1978; İnal, 1995; Hackett and Zhao, 1998; Dursun, 2004 ve 2005.
- 15 Ancak eklenmeli, bu belirlemeden sonra Keeble, mevcut medya ortamı ve güç ilişkileri içinde gazetecilerin profesyonel etiğinden bir şey beklemenin naiflik olacağını da belirtmeden geçemiyor (2005: 590)
- 16 Bu bölümdeki görüşler, disiplinlerarası çok sayıda kaynak yayına dayanılarak ve oralardan süzülerek oluştu, burada ise sadece temel nitelikli görülenlere gönderme yapılıyor. (bkz.: Irigaray, 2006; Wright, 1991 ve 1995; Grosz, 1990; Ayrıca iddiaları daha sistematik bir biçimde tartışan çalışma için, bkz.: Alankuş, 2008).
- 17 Doğulu ötekinin kadınlaştırılmasına dair bir çalışma için bkz.: Mutman, 1992. Ayrıca ötekilerin kadınlaştırılarak onlara nüfuz edilmesi, sahip olunması, boyunduruk altına

- alınmalarının meşrulaştırılması konusunda bkz.: Rattansi, 1997:58'den akt. Çoban Keneş, 2015: 52.
- 18 İki yazarın yaklaşımları üzerine karşılaştırmalı bir çalışma için, bkz.: Critchley, 1999.
- 19 Levinas'ın bu etik anlayışına ilişkin olarak bkz.: Bernasconi, 2011:14.
- 20 BİA'nın ana akım medyadaki durumu tersine çevirmek olarak anlattıkları, bu habercilik için bkz.: Mater ve Çalışlar, 2013; ayrıca Kejanlıoğlu vd. , 2012.
- 21 <http://bianet.org/bianet/yasam/170328-istanbul-da-yasayamayi-secen-suriyeliler-anlatiyor>
- 22 Bkz.: "Ankara'da Hayatını Kaybenlerin Hikâyeleri", bianet, 12 Ekim 2015. <http://bianet.org/bianet/2015/10/12>. Erişim: 20 Ocak 2016. Ayrıca, P24 Bağımsız Gazeteciler Platformu tarafından barış portreleri başlığıyla Ankara katliamında verilen kayıpların ardından yapılan özel haberler için bkz.: <http://101015ankara.org>. Erişim: 20 Ocak 2016.
- 23 <http://www.haberturk.com/gundem/haber/1143717-izzettin-cevik-kizimin-oldugunu-biliyordum>
- 24 Sözleşme'nin TBMM tarafından imzalanması, daha öncekiler —örneğin Soma'ya kadar en yüksek ölümlü olarak tarihe geçen 3 Mart 1992 tarihli ve 263 ölümlü sonuçlanan Kozlu Maden Kazası—yetmemiş gibi, 31 Mayıs 2014 tarihinde 301 ölümlü sonuçlanan Soma Maden kazası, 28 Ekim 2014 tarihinde gerçekleşen 18 ölümlü sonuçlanan Ermenek Maden kazasından sonra, ve ancak 12.12.2014 tarihinde gerçekleşti.
- 25 Bkz.: <http://www.cnnturk.com/video/turkiye/somanin-gelinleri-komur-karasi-1> vd.
- 26 Türkiye'de Kürt, Alevi ve Ermeni ötekilere temizlenmesi gereken "kirliliği" yakıştıran gündelik hayat dili konusundaki araştırma için bkz.: Çoban Keneş, 2014.
- 27 Chantal Mouffe ile yapılan söyleşiye dayanan çalışmada "la vérité de faits" [factual truth] ve "la vérité de raison" [truth of reason]' ayrımı yapıyor ve metnimizde de bu ayrımı sırasıyla "olgusal doğru" ve "aklın hakikati" olarak kullanmayı tercih ediyorum. Daha önce "olgusal gerçeklik" olarak kullandığım ayrımın Fransızca ve İngilizceden Türkçeye çevrilme tercihi ile ilgili önerileri için sevgili Meral Özbek ve Barış Kılıçbay'a teşekkür ederim.
- 28 Mouffe ile yapılan söyleşiyi gerçekleştiren yazarlar, (Manca, 1989: 171'den aktararak), gazetecinin görevinin kapıları tutmak (eşik bekçiliği) (gate-keeper) değil, kapıları açmak (gate-opener) olduğunu da ekliyorlar.
- 29 Ancak Galtung'a göre bu, "şayet amacın aracı meşrulaştırdığı ya da en azından şiddeti açıkladığı düşüncesi onaylanmıyorsa, öldürme eylemi görmezden gelinerek yapılmaz" (2006:4).
- 30 Derrida'nın, fallus, logos ve center sözcüklerini birleştirerek fallogocentric biçiminde kullandığı kavram, özellikle de akıl, düşünce, söz gibi anlamlara gelen logos kısmı çevrilirken zorlanılmaktadır. Bu zorluk nedeniyle elkitabımızda fallogo-merkezli kullanımı tercih edilmekle birlikte, yer yer fallik-düşünce/akıl merkezli kavramına da başvuruldu. Kavram ve ifade ettikleri esas olarak postyapısalcı olduğu söylenebilecek ancak böyle bir elkitabının içine sığdırılmayacak kadar geniş bir tartışmadan süzülerek buraya alınmıştır. İlgili tartışmaları özetleyen, diğer metinler için ise Alankuş,

2012 ve 2008'e bakılabilir. Nefret söylemi ile ilgili örnekler, aksi belirtilmedikçe, Hrant Dink Vakfı tarafından yayımlanan Eylül 2014 tarihli nefret söylemi raporundan alınmıştır.

- 31 Bkz.: <http://www.nefretsoylemi.org/rapor/EylulAralik2014raporuson.pdf>. Diğer örnekler için bkz.: Çınar vd. 2015. Bkz.: www.nefretsoylemi.org
- 32 Bkz.: Sevda Alankuş, "Tek atışta Mig vurdum Gazeteciliği" <http://bianet.org/bianet/insan-aklari/141810-tek-atista-mig-vurdum-gazeteciligi>.
- 33 Savaş ve barış gazeteciliği çalışmalarında bu sözcük yerine bazen de "şeytanlaştırmamak"tan söz ediliyor. Ancak biz gerçekleştirdiğimiz atölye çalışmalarında bu sözcüğün Ezidi inancındakiler gözetilerek kullanılmaması gerektiği uyarısı nedeniyle, kullanmayı tercih ettik.
- 34 Haberciler Murat Utku ve Işıl Sarıyüce tarafından gerçekleştirilen bu örnek için, bkz.: <http://bianet.org/bianet/medya/169522-ayni-goruntulerle-baris-ve-savas-odakli-iki-tv-haberi>
- 35 Bkz.: Sevgül Uludağ, İncisini Kaybeden İstridyeler: Kıbrıs'ta Kayıplar, Toplu Mezarlar, Ölümün Kıyısından Dönenler, Lefkoşa: IKME, 2005. Bkz.: <http://bianet.org/bianet/diger/146584-duhok-ta-cekilmeyi-bekliyorum> <http://bianet.org/bianet/toplum/146589-ilk-pkk-li-grup-cekildi-herkes-cok-heyecanli> <http://bianet.org/bianet/toplum/146614-metina-kampinda-bir-gece#> <http://bianet.org/bianet/toplum/146708-fotograflarla-metina-daglari>
- 37 Bu haberlerin bir kısmının yönetimdeki CTP Hükümeti'nin referandum lehine yürüttüğü profesyonel kampanyanın bir parçası olarak yayımlanmış oldukları eklenmelidir.
- 38 Bu arada İkinci Körfez savaşı sırasında ABD'nin savaş haberi sansürünü başka bir noktaya taşıdığını, dünyanın "iliştirilmiş gazetecilik" ile bu sayede tanışmış olduğunu hatırlayalım. Körfez savaşlarıyla ilgili olarak üç küresel örneği (CNN, Fox News ve EL Cezire) savaş ve barış gazeteciliği çerçevesinde karşılaştıran bölümü için bkz.: Yıldız, 2012: 173-211.
- 39 Bkz.: Yücel Tunca "Şiddetin resmi ve Haber Fotoğrafçılığı" <http://bianet.org/bianet/medya/166621-siddetin-resmi-ve-haber-fotografciligi>
- 40 Başlık aynen alınmıştır. Bkz: <http://www.yerlidusunce.org/haber/4246/ozel-harekat-tim-leri-onlarda-bizim-cocuklarimiz.html>
- 41 bianet 2015 Erkek Şiddeti Çetesi'ne göre medyada yer alan haberlerden derlenen veriler üzerinden, erkekler 2015'te 284 kadın ve yanlarındaki 19 çocuk ve erkeği öldürdü; en az 133 kadın ve kız çocuğuna tecavüz etti; 370 kadını yaraladı/ erkek şiddeti uyguladı, en az 208 kadın ve kız çocuğunu taciz etti. Bkz.: bianet.org/kadin/171700-uc-muzisyen-seslendirdi-biz-erkekler-2015-te-280-kadin-oldurduk
- 42 Bu bölüm, büyük ölçüde, barış gazeteciliği için kullanılan çeşitli rehberlerden derlenmiştir. İlgili kaynaklar için bkz.: Lynch ve McGoldrick (2005:28-29); Galtung, 2006; Reyes ve Rajeli, 2007; ayrıca yine <https://www.transcend.org/tms/about-peace-journalism/3-principles-and-guidelines-for-tms-writers>; http://www.park.edu/center%20ADfor%20ADpeace.../peacereporting_guidelines1.rtf

KAYNAKÇA

Allan Stuart (2011) "Documenting War, Visualizing Peace", (derl) R.L. Keeble, J. Tulloch ve F. Zollman, Peace Journalism, War and Conflict Resolution. New York: Peter Lang. 147-167.

---- (der.) (2010) The Routledge Companion to News and Journalism. Londra: Routledge.

Alankuş, Sevda (2013) "Başka bir Habercilik İhtiyacı ve Hak Odaklı Habercilik", (der.) Mahmut Çınar, Medya ve Nefret Söylemi: Kavramlar, Mecralar, Tartışmalar. İstanbul: Hrant Dink Vakfı. 219-250.

----(2012) (der.) Çocuk Odaklı Habercilik (2.baskı). İstanbul: IPS Vakfı.

Alankuş, Sevda ve İncilay Cangöz (2011) "Trafficking (Other) Women's body: The Case of Turkish Media", IAMCR Konferansı'nda sunulan tebliğ, 13-17 Temmuz, İstanbul.

----(2009). "Yeni Habercilik Arayışları: Hak Odaklı Habercilik, yurttaş Gazeteciliği, Barış Gazeteciliği", (der.) Sevda Alankuş, Gazeteciliğe Başlarken. İstanbul: IPS Vakfı, 43-62.

----(2008) "Dilin Erilliği ve Kıbrıslı Türk Basınının Söylemi Üzerine Notlar". Kıbrıs Yazıları. N. 10-12. 46-62.

----(2007) (der.) İnsan Hakları Haberciliği. İstanbul: IPS Vakfı.

----(2006), "Writing for the Peace without words for the Peace", Barış Gazeteciliği Konferansı, Doğu Akdeniz Üniversitesi, Kuzey Kıbrıs (Kasım 9-11, 2006).

----(2005) "Önsöz", (der.) Sevda Alankuş Medya, Etik ve Hukuk. İstanbul: IPS Vakfı.

Arsan, Esra (2005) "Çatışma ve Savaş Dönemlerinde Gazetecilik", (der.) Sevda Alankuş, Gazetecilik ve Habercilik. İstanbul: İPS Vakfı. 125-135. <http://bianet.org/system/uploads/1/files/attachments/000/001/518/>

original/gazetecelik.pdf?1447151242.

Bailie Mashoed ve Bekir Azgın (2008) "A Barricade, A Bridge and A Wall: Cypriot Journalism and the Mediation of Conflict in Cyprus". Cyprus Review, 20(1):57-92.

Bauman, Zygmunt (2001) Parçalanmış Hayat: Postmodern Ahlak Denemeleri, çev. İsmail Türkmen, İstanbul: Ayrıntı.

Belge, Burçin (2013) "bianet ve Kadın Odaklı Habercilik". (der.) Sevda Alankuş, Kadın Odaklı Habercilik (2.baskı). İstanbul: IPS Vakfı, 198-210.

Bernasconi, Robert (2011). Levinas Okumaları. (der.) Zeynep Direk, İstanbul: Pinhan Y.

Brennen, Bonnie (2010) "Photojournalism: Historical Dimensions to Contemporary Debates", (der.) Stuart Alan, The Routledge Companion to News and Journalism. Londra: Routledge. 72-92.

Byerly, Caroline M. ve Karen Ross (2008) Women & Media: A Critical Introduction, MA, Oxford: Blackwell.

Calin, Rodolphe ve François D. Sabbah (2011). Levinas Sözlüğü çev. Murat Erşen, İstanbul: Say.

Cangöz, İncilay (2008) "Savaş Haberlerinin Sözsüz Özneleri: Iraklı Kadınların Gazete Haberlerinde Temsili", (der.) İncilay Cangöz, Uygun Adım Medya. Ankara; Ayraç. 79-106.

Carpentier, Nico ve Bart Cammaerts (2006) "Hegemony, Democracy, Agonism And Journalism: An interview with Chantal Mouffe", Journalism Studies, 7(6): 964-975.

Chambers, Deborah, Linda Steiner ve Carole Fleming (2004) Women and Journalism. Londra: Routledge.

Coward, Rosalind ve John Ellis (1985) Dil

ve Maddecilik. çev. Esen Tarım, İstanbul, İletişim.

Critchley, Simon (1999) *The Ethics of Deconstruction: Levinas and Derrida*, Edinburgh: Univ. Press.

Çınar, Mahmut (2013) *Medya ve Nefret Söylemi: Kavramlar, Mecralar, Tartışmalar*. İstanbul: Hrant Dink Vakfı.

Çınar, Mahmut vd., (2014) *Ayrımcı Dile Karşı Habercilik Kılavuzu*. İstanbul: P24 Medya Kitaplığı.

Çoban, Barış (2010) *Medya, Barış ve Savaş*. İstanbul: Kaldeon.

Demir, Beyhan (2013) "Alternatif Kadın Medyası Örneği: Pazartesi Dergisi". (der.) Sevdâ Alankuş, Kadın Odaklı Habercilik (2.baskı). İstanbul: IPS Vakfı. 211-218.

Dente Ross, Susan ve Sevdâ Alankuş (2010), "Conflict gives us Identity: Media and Cyprus Problem", (der.) Richard L. Keeble, John Tulloch ve Florian Zollman, *Peace Journalism, War and Conflict Resolution*. New York: Peter Lang, 241-256.

-----(2007) "Peace Journalism: Constructive Media in a Global Community", *GMJ: Mediterranean Edition*, 2(2): 77-81.

-----(2006) "(De)constructing Conflict: A Focused Review of War and Peace Journalism", *Conflict&Communication*. 5(2):1-19.

Deuze, Mark (2005) "What is Journalism? Professional Identity and Ideology of Journalists Reconsidered", *Journalism*. 6 (4): 442-464.

Dursun, Çiler (2005) "Haber ve Habercilik/ Gazetecilik Üzerine Düşünmek". (der.) Sevdâ Alankuş, *Gazetecilik ve Habercilik* (2.baskı). İstanbul: IPS Vakfı, 34-69.

-----(2004) "Haberde Gerçekliğin İnşa Edilmesi Ne Demektir?", (der), Çiler Dursun,

Haber Hakikat ve İktidar İlişkisi. Ankara: Elips. 37-65.

Ersoy, Metin (2004) "Peace Journalism in Turkish Republic of Northern Cyprus News Media" Second International Communication Symposium, İstanbul University, 17 - 19 Mart 2004. *Proceedings* (2): 965-977, İstanbul, Türkiye.

Fenton, Nathalie (2010) *New Media, Old New: Journalism and Democracy in the Digital Age*. Londra: Sage.

Foucault, Michel (1991) *Discipline and Punish: The Birth of the Prison*. London: Penguin Books.

Friend, C ve Singer, J.B (2007) *Online Journalism Ethics, Traditions and Transitions*. New York: M.E. Sharpe.

Galtung, Johan (2002) "Peace Journalism-A Challenge", (der.) Wilhelm Kempf ve Heikki Loustarinen, *Journalism and the New World Order*, C.2. Gothenburg: Nordicom, 261-270.

-----(2000), "The Task of Peace Journalism", *Ethical Perspectives*, 7(2-3):162-167.

Galtung, Johan ve Ruge, Mari Holmboe (1965) "The structure of Foreign News", *Essays in Peace Research*. Ejlers: Copenhagen, C.4. 118-151.

Grosz, Elizabeth (1990) *Jacques Lacan: A Feminist Introduction*. New York, Londra: Routledge.

Fawcett, Liza (2002) "Why Peace Journalism isn't News?", *Journalism Studies*, 2(3): 213-223.

Hackett, Roger (2010) "Journalism for Peace and Justice: Towards a Comparative Analysis of Media Paradigms", *Studies in Social Justice*. 4 (2): 179-198.

-----(2009) "New Vistas for Peace Journalism: Alternative Media and Communication Rights", (der.) İ.S. Shaw ve

R.A. Hackett, *Expanding Peace Journalism: Comparative and Critical Approach*. Sydney: Sydney Univ. Press. 35-76.

-----(2006) "Peace Journalism as an Ethical Challenge", *GMJ: Mediterranean Edition* 1(2): 1-5.

Hackett, Robert ve Yuezhi Zhao (1998) *Sustaining Democracy? Journalism and the Politics of Objectivity*. Toronto: Garamond Press.

Hall, Stuart (1980) "Encoding/Decoding", (der.) Stuart Hall vd., *Culture, Media, Language*. London: University of Birmingham Press. 128-138.

Hall, Stuart vd.(1978) *Policing the Crisis: Mugging, the State and Law and Order*. Londra: Macmillan Press.

-----(1994), "İdeolojinin Yeniden Keşfi: Medya Çalışmalarında Baskı Altında Tutulanın Dönüşü", çev. Mehmet Küçük, *Medya, İktidar, İdeoloji*. Ankara: Ark.

Hanitzsch, Thomas vd. (2011) "Mapping Journalism Cultures Across Nations A Comparative Study Of 18 Countries", *Journalism Studies*, 12 (3): 273-293.

-----(2007) "Situating Peace Journalism in Journalism Studies: A Critical Appraisal". *Conflict & Communication Online*. 6(2):1-9.

Harding, Sandra, G. (1996) "Rethinking Standpoint Epistemology: What is Strong Objectivity?" E. Keller & H.

Longine (der.) *A Mind' s of One' s Own* Oxford: Oxford University Press. 235-248.

-----(1991) *Whose Science? Whose Knowledge?* Buckingham: Open Univ. Press.

Harrison, Jackie (2010) "Gatekeeping and News Selection as Symbolic Mediation", (der.) Stuart Allen, *The Routledge Companion to News and Journalism*. Londra ve New York. 191-200.

İlter, Tuğrul; Nurten Kara, Melek Atabey, Yetin Arslan, Müge Orun (der.) (2008).

Communication in Peace, Conflict in Communication. Famagusta: EMU Press. İnal, Ayşe (1996) *Haberî Okumak*. Ankara: Temuçin

-----(1995) "Yazılı Basın Haberlerinde Yapısal Yanlılık Sorunu", *Toplum ve Bilim*. Sayı 67 (Güz), s. 11-135.

İnce, Gökçen Başaran (2014) *Domatesi Çiçek Sananlar*. Ankara: Ayrıntı.

İrigaray, Luce (2006) *Ben Sen Biz: Farklılık Kültürüne Doğru*. çev. Sabri Büyükdüvenci ve Nilgün Tatal. Ankara: İmge.

İrvan, Süleyman (2015), "Normatif kuram olarak Barış Gazeteciliği: Önermeler ve Engeller" <http://bianet.org/bianet/medya/165505-normatif-kuram-olarak-baris-gazeteciligi-onermeler-ve-engeller>.

-----(2006) "Barış Gazeteciliği", *Global Media Journal, Turkish Edition, Bahar* (çevrim içi) [Http://globalmedia-tr.emu.edu.tr/bahar2006/Baris-_gazeteciligi/](http://globalmedia-tr.emu.edu.tr/bahar2006/Baris-_gazeteciligi/).

Joseph, Ammu ve Kalpana Sharma, (1991) "Between the Lines: Women's Issues in English Language Papers", *Economic and Political Weekly*. 26 (43): 76-80.

Kejanlioğlu, Beybin vd. (2012) "The user as Producer in Alternative Media? The case of the Independent Communication Network (BIA)", *Communications*, 37(3) :275-296.

Kempf, Wilhem (2007) "Two Experiments Focusing on De-Escalation Oriented Coverage of Post-War Conflict", (der.) Dov Shinar ve Wilhelm Kempf, *Peace Journalism: The State of Art*. Berlin: Verlag Irena Regener. 136-157.

Keneş-Çoban, Hatice (2014) *Yeni İrkçiliğin "Kırlı" Ötekileri: Kürtler, Aleviler, Ermeniler*. Ankara: Dipnot.

Kinnebrock, Susanne (2009) "Revisiting Journalism as a Profession in the 19th Century: Empirical Findings on Women Journalists in Central Europe".

Communications, 34 :107-124.

Köker, Eser (2005) "Saklı Konuşmalar", (der.) Meral Özbek, Kamusal Alan, İstanbul, Hil. 539-550

Loyn, David (2007), "Good Journalism or Peace Journalism?", Conflict & Communication, 6(2):1-10.

Lynch, Jake(2009), "Women's Business"? <https://www.transcend.org/tms/2009/04/women's-business>

Lynch, Jake ve Annebel McGoldrick (2005), Peace Journalism, Gloucestershire: Hawthorn Press.

Lynch, Jack ve Johan Galtung, Johan (2010) Reporting Conflict: New Directions in Peace Journalism, Brisbane: Queensland Univ. Press.

Mahtani, Minelle (2005) "Gendered News Practices: Examining Experiences of Women Journalists in Different National Context", (der.) Stuart Allan, Journalism: Critical Issues. Berkshire: Open University Press. 299-310.

Mater, Nadire ve İpek Çalışlar (2013) "Medyadaki Durumu Tersine Çevirmek", (der.) Sevdâ Alankeş, Kadın Odaklı Habercilik (2. baskı). İstanbul: IPS Yay., 169-196.

McGoldrick, Annebel (2006) "War Journalism and Objectivity", Conflict and Communication Online, 5 (2): 1-7.

Mills, Kay (1988) A Place in the News. New York: Dodd, Mead.

Molotch, Harvey N, (1978) "The News of Women and the Work of Men" (der.) Gaye Tuchman, Health and Homes Images of Women in the MassMedia. Oxford: Oxford University Press.

Mutman, Mahmut (1992) "Pictures from

Afar: Shooting the Middle East", Inscriptions 6: Orientalism and Cultural Differences, 6: 1-44.

Ottosen, Rune (2007) "Emphasising Images in Peace Journalism: Theory and Practice in the Case of Norway's Biggest Newspaper", Conflict&Communication Online, 6 (1): 1-16.

Parla, Jale ve Sibel İrzık (2014) (der.). Kadınlar Dile Düşünce. İstanbul; İletişim.

-Peleg, Samuel (2007), "In Defense of Peace Journalism: A Rejoinder", Conflict & Communication online., 6(2):1-9.

Rawlinson, Mary, C. (1997) "Levers, Signatures, and Secrets", (derl) Ellen K. Feder, Mary C. Rawlinson ve Emili Zakin, Derrida and Feminism: Recasting the Question of Woman. New York, Londra: Routledge.

Reyes, Nina Sagara ve Nicole Rajjeli (der.) (2007) Engendering Peace Journalism: Keeping Communities Whole (A Guide on Gender-Sensitive Peace and Conflict Reportage). Manila: Isis International.

Schudson, Michael (1978) Discovering the News: A Social history of American Newspapers. New York: Basic Books.

Shinar, Dov (2008) "Bağımsız Medya ve Barış Gazeteciliği" (der.) Sevilay Çelenk, Başka bir İletişim Mümkün, İstanbul: IPS Vakfı, 165-169.

-----(2007) "Epilogue: Peace Journalism — The State of the Art", Conflict & Communication, 6(1):1-9, 2007.

Skidmore, Paula (1998) "Gender and the Agenda: News Reporting of Child Sexual Abuse" (der.) Cynthia Carter, Gill Branston and Stuart Allan, News, Gender and Power. New York: Routledge. 204–18.

Steiner, Linda (2005) "The 'Gender Matters' debate in Journalism: Lessons from

the Front". Journalism: Critical Issues. Berkshire: Open Univ. Press. 42-53.

Tehrenian, Majid (2002) "Peace Journalism: Negotiating Global Media Ethics", Press/ Politics, 7(2):58-83.

Taş, Oğuzhan (2010) "Gazeteciliğin Doğuşu: Eleştirel bir Tarih Yazımına Doğru", Mülkiye Dergisi. 24 (269): 29-66.

Tuchman, Gaye (1972) "Objectivity as Strategic Ritual: An Examination of Newsmen's Notions of Objectivity", American Journal of Sociology, 22: 660-679

Tumber, Howard (2010) "Journalists and War Crimes", (der.) Stuart Alan, The Routledge Companion to News and Journalism. Londra: Routledge. 533-541.

Van Zoonen, Liesbet (1994) Feminist Media Studies. Londra: Sage.

Wein, Charlotte (2005), "Defining Objectivity within Journalism: An Overview". NORDICOM Review. N.2 (http://www.nordicom.gu.se/sites/default/files/kapitel-pdf/222_wien.pdf)

Wright, Elizabeth (1995) Feminism and Psychoanalysis, (2.baskı), Cambridge: Blackwell.

-----(1991) Psychoanalytic Criticism (4. Baskı). New York, Londra: Routledge.

Yıldız, Göktürk (2012) Dünya'da ve Türkiye'de Barış Gazeteciliği. İstanbul: Sosyal.

Youngblood, Steven L.(2012), Handouts-Peace Journalism, The Bronx Project <http://www.internationalpeaceandconflict.org/profile/StevenLYoungblood#>. Vqcvohh9464. Erişim: 21 Ocak 2016.

DİZİN

AA/Anadolu Ajansı, 116
 ABD/Amerika Birleşik Devletleri/Amerika/ı, 8, 22, 59, 67, 80, 92, 93, 94
 Abdullah Gül, 44, 46
 Abdullah Öcalan, 7, 29, 86, 109, 116
 Afganistan/ı, 19, 94
 Afrika, 92,
 Ahmet Bodur, 46
 Ahmet Davutoğlu, 7
 Akşam Gazetesi, 7, 74
 Alan/Aylan Kürdi, 99
 Alevi, 75
 Almanya, 43
 Altuğ Akın, 13
 Anadolu Üniversitesi İletişim Fakültesi, 118
 Ankara, 8, 52, 55, 99
 Annabel McGoldrick, 19, 82, 84
 Annan Planı, 88
 Antalya, 75
 Arapça, 48
 Aslı Sayat, 13
 AB/Avrupa/Avrupa Birliği, 43, 47, 48, 99
 Avrupa Kupası, 43
 Avustralya, 80
 Aydınlık Gazetesi, 7
 Ayşenur Ölmezses Şentürk, 13
 Azeri, 45
 BİA/Bağımsız İletişim Ağı, 9, 16, 27, 31
 Balkanlar, 92
 Barış Çoban, 118
 Barış Gazeteciliği atölyesi, 2, 28, 29, 73, 80, 109
 Barış İçin Akademisyenler, 9
 Barış İçin Kadın Girişimi, 80, 118
 Barış Meclisi, 118
 Barselona, 42
 BBC/British Broadcasting Corporation, 62, 63, 108
 Begüm Yalçınkaya, 13
 Begüm Zorlu, 13, 118
 Belma Akçura, 118
 Beşiktaş, 43
 Beyza Kural, 50
 bianet, 9, 16, 42, 44, 47, 50, 86, 90, 104
 Birgün Gazetesi, 7, 118
 Birkan Çalık, 118
 Bodrum, 99

Boğaziçi Üniversitesi Barış Araştırmaları Merkezi, 118
Bosna-Hersek, 52
Bugün Gazetesi, 7
Burcu Arıkan, 80, 118
Bursa/Bursaspor, 44, 45, 46
Ceyda Ulukaya, 44
Charlie Hebdo mizah dergisi, 104
Çiçek Tahaoğlu, 86
Cizre, 59, 114, 115, 116
Çukurova Üniversitesi İletişim Fakültesi, 118
Cumhuriyet Gazetesi, 7, 75,118
Danimarka, 80
David Lloyd George, 9
Deniz Baykal, 74
DHA/Doğan Haber Ajansı, 75
Diken Haber Sitesi, 90
Disk-Basın İş, 118
Diyarbakır/Diyarbakır Valiliği, 8, 99, 100, 116, 117
Doğan Medya Grubu, 27
Doğuş Üniversitesi İletişim Fakültesi, 118
Duhok, 86
Dünya Kupası, 42,43
Efkan Ala, 7,114
Ekin Wan/Kevser Eltürk, 96
Emek, Barış, Demokrasi mitingi, 52, 99
Emine Özcan, 44
Emmanuel Levinas, 36
Emre Kınacı, 57
Emre Ocaklı, 13
Endonezya, 19
Ensonhaber Haber Sitesi, 75
Erdal İmrek, 118
Eren Keskin, 43
Erivan, 44
Erkan Çapraz, 118
Ermenistan, Ermeni/ler, 44, 45, 46, 76
Ersin Demirci, 46
Esra Arsan, 9
Evren Gönül, 118
Evrensel Gazetesi, 7, 74, 118
Eylem Yanardağoğlu, 118
Faruk Bildirici, 27, 114, 117, 118
Fenerbahçe, 35, 36, 43
Ferah Salman, 118
Ferah Yalçuk, 118
Filipinler, 19, 80
Filistin, 67, 80, 106
Friedrich Ebert Stiftung Derneği, 118
Galatasaray, 35
Gazete Vahdet, 75
Genelkurmay Başkanlığı, 58, 114
Gezi direnişi/Geziciler, 102
Göksel Gökse, 57
Göktürk Yıldız, 118
Güneş Gazetesi, 7, 61
Güney Afrika, 42
Güray Tekin Öz, 118
Güven Gürkan Özkan, 28, 118
Habertürk Gazetesi, 7, 55, 70
Hafız Esad, 60, 86
Hafıza Merkezi, 13
Hakan Tahmaz, 118
Handan Koç, 43
"Havuz medyası", 27
Halkların Demokrasi Partisi/HDP, 76, 116
Hiram Johnson, 8
Hırvatistan, 43
Hollanda Başkonsolosluğu, 80, 118
Hrant Dink Vakfı, 118
Hürriyet Gazetesi/online, 8, 72, 74, 75, 76, 78, 114, 117, 118
Hüseyin Odabaşı, 45
İşıl Cinmen, 90
İdris Baluken, 7
İnsan Hakları Derneği/İHD, 116
Immanuel Kant, 33
İncilay Cangöz, 9, 13, 109, 118
İngiltere/İngilizce, 48, 75, 80
İnsan Hakları Ortak Platformu/İHOP, 118
İpek Çalışlar, 43
IPS İletişim Vakfı, 9, 118
Irak/lı, 59, 94
İrem İncooğlu, 118
İrem Özcan, 118
İrlanda/İrlanda Cumhuriyeti, 19, 80
İshak Alaton, 75
İŞİD/İrak Şam İslam Devleti, 109
İsmet Berkan, 117
İsrail, 19, 67, 80, 106
İstanbul Aydın Üniversitesi İletişim Fakültesi, 118
İstanbul, 47, 48, 49
İtalya, 80
İzmir Ekonomi Üniversitesi İletişim Fakültesi, 118
İzzet Garip, 75

- İzzettin Çevik, 55
 Jake Lynch, 19, 82, 84
 Jacques Derrida, 16, 36, 105
 Jacques Lacan, 34
 Johan Galtung, 18, 39, 84
 John Stuart Mill, 33
 Kadir Has Üniversitesi İletişim Fakültesi, 118
 Kanada, 80
 Kanın Sesi belgeseli, 88
 Kaos GL, 118
 Kemal Kılıçdaroğlu, 74
 Kıbrıs, 84, 88
 Kıbrıslırum/ler, 88
 Kıbrıslıtürk/ler, 88, 90
 Kırşehir, 116
 Kobane, 73, 99, 109
 Kocaeli Üniversitesi İletişim Fakültesi, 118
 Kofi Annan, 88
 Kunda Dixit, 101
 Kürt medyası, 28
 Kürt/ler, 45, 59, 106, 116, 117
 Kuzey İrlanda, 19
 Leman Bekman, 46
 Leyla Barlas-Aslan, 118
 Lice, 114, 115
 Mari Holmboe Ruge, 18, 39
 Martin Bel, 62
 Mehmet Ali Ertaş, 118
 Mehmet Güzelsöz, 46
 Mehmet Kamış, 118
 Mert Onur, 118
 Mete Çubukçu, 29, 73, 118
 Metina Kampı/dağları, 86
 MHP/Milliyetçi Hareket Partisi, 76
 Millet Gazetesi, 75
 Millet Gazete, 73
 Milliyet Gazetesi, 77, 61, 75, 118
 Muhammed peygamber, 104
 Münevver Karabulut, 58
 Murat Çelikkan, 13
 Murat İnceoğlu, 118
 Mynet Haber Sitesi, 75
 N.Tuğçe Özçelik, 118
 Nadire Mater, 11, 118
 Nepal/li, 19, 101
 Nepali Times Gazetesi, 101
 New York, 76, 80
 Nezih Orhon 118
 Nilay Vardar, 44
 Norveç, 80
 NTV, 118
 Nur Bekata Mardin, 118
 Nuran Gelişli, 118
 Nurçay Türkoğlu, 118
 Nurten Beceren, 46
 Nusaybin, 59, 114, 115
 Ortadoğu Gazetesi, 7
 Özcan Şenyurt, 46
 Özden Cankaya, 118
 Özge Sarı, 13
 Özgür Akşakar, 13
 Özgür Gazeteciler Derneği/Komeleya Rojna
 Megeren Azad, 118
 Özgür Gündem Gazetesi, 7, 109, 118
 Pervin Buldan, 7
 PKK/li/ Partiya Karkerên Kurdistanê, 27, 28,
 29, 35, 58, 59, 76, 86, 95, 96, 99, 109, 114,
 115, 116, 117
 Posta Gazetesi, 69
 PYD/ Partiya Yekîtiya Demokrat, 109
 Radikal Haber Sitesi, 46, 74
 Rawad Al Samman, 47, 49
 Razi Canikligil, 76, 78
 Recep Tayyip Erdoğan, 7, 74
 Recep Tayyip Erdoğan, 74
 Recep Tuna, 118
 Recep Yaşar, 118
 Ruanda, 19
 Rukhsana Aslam, 13, 62
 Rum/lar, 90
 Rus, 80
 Sabah Gazetesi, 7, 61, 75, 76
 Sabancı Üniversitesi, 118
 Şam, 48, 49
 Sammer al Kadri, 47, 48, 49, 50
 Sebati Karakurt, 117
 Sedat Yılmaz, 118
 Şehnaz Tanılkan, 42
 Selahattin Demirtaş, 116
 Selim Kurtulan, 46
 Sendika.org haber sitesi, 118
 Serj Sarkisyan, 44, 46
 Serkan Ocak, 46
 Sevda Alakuş, 9, 13, 118
 Sevgül Utudağ, 84
 Silopi, 114, 116
 Silvan, 35, 59
 Sivas, 75

- Sırbistan, 19
 Sırrı Süreyya Önder, 7
 Sofia Nicolini Llosa, 47
 Soma, 56, 57
 Soner Yalçın, 75
 Star Gazetesi, 7, 74, 76
 Stephan O'Bryan, 80
 Stuart Hall, 106
 Sudan, 92
 Suncem Koçer, 118
 Sünni, 75
 Sur, 59, 114, 115, 116
 Suriye/li, 47, 48, 49, 50, 75, 99,
 Suruç, 8, 99
 T24 Haber Sitesi, 61
 Tahir Elçi, 8
 Takvim Gazetesi, 7, 37, 75, 76, 80, 95
 Taraf Gazetesi, 7, 90, 91
 Tarih Vakfı, 118
 Tony Angastiniyotis, 88
 TRT/Türkiye Radyo Televizyon Kurumu,
 28, 108
 TSK/Türk Silahlı Kuvvetleri, 76
 Tunç Karaçay, 118
 Türk/Türkçe, 48, 49, 50, 80, 88, 117
 TGC/Türkiye Gazeteciler Cemiyeti, 118
 Türkiye Gazeteciler Sendikası, 118
 Türkiye-Ermenistan (dostluk) maçı, 44,
 45, 46
 Türkiye/li, 43, 44, 45, 47, 48, 49, 50, 56, 58,
 65, 76, 78, 80,104, 108, 109
 Uganda, 19, 80
 Uğur Dündar, 75
 Uğur Güç, 118
 Ülkü Doğanay, 118
 Uludereli/Roboskili, 58
 UNICEF/ United Nations International
 Children's Emergency Fund, 42
 Ürdün, 48
 Vatan Gazetesi, 7, 69, 74, 75
 Viyana, 43
 Yahudi, 70, 73, 75
 Yalçın Akdoğan, 7
 Yaşar Kemal, 8
 Yasin Duman, 118
 YDG-H/Yurtsever Devrimci Gençlik
 Hareketi, 59
 Yeni Akit Gazetesi, 7, 72, 74, 75
 Yeni Düzen Gazetesi, 86, 88, 118
 Yeni Şafak Gazetesi, 7, 61
 Yeniçağ Gazetesi, 73, 76
 Yerli Düşünce Haber Sitesi, 99, 100
 Yeşim Çobankenti, 43
 Yeşim Kaptan, 118
 Yıldız Tar, 118
 YPG/Yekineyên Parastina Gel, 27
 YPS/Yekineyên Parastina Sivil, 59
 Yüksekova Haber Sitesi, 117, 118
 Yurt Gazetesi, 7
 Zaman Gazetesi, 7, 69, 118
 Zeliha Aksoy, 43
 Zuhal Yılmaz, 44

Obia